

Taiju Kiesilä

Kohti kulttuuripolkua Tuusulan kunnassa – kulttuuripolun mahdollisuudet menetelmänä lastenkulttuuripalvelujen kohdentamisessa

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Kulttuurituottaja (ylempi AMK)
Kulttuurituotannon koulutusohjel-
ma (60 op)
Opinnäytetyö

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Taiju Kiesilä Kohti kulttuuripolkua Tuusulan kunnassa – kulttuuripolun mahdollisuudet menetelmänä lastenkulttuuripalvelujen kohdentamisessa 68 sivua + 9 liitettä 22.11.2013
Tutkinto	Kulttuurituottaja (ylempi AMK)
Koulutusohjelma	Kulttuurituotannon koulutusohjelma
Ohjaaja	kulttuurituotannon lehtori Leena Björkqvist
<p>Opinnäytetyön tavoitteena oli ryhtyä suunnittelemaan Tuusulan kuntaan kulttuuripolkumalleja ja tutkia kulttuuripolkua palvelujen kohdentamisen välineenä. Kulttuuripolku ja kulttuuriopetussuunnitelma ovat koulujen ja kulttuurilaitosten sekä koulujen ja kunnallisten kulttuuritoimien välistä yhteistyötä ohjaavia suunnitelmallisesti luokka-asteelta toiselle eteneviä malleja.</p> <p>Työn tilaaja oli Tuusulan kunnan kulttuuripalvelut, jossa kirjoittaja on työskennellyt lastenkulttuurista vastaavana tuottajana vuodesta 2006 lähtien. Yhteistyökumppanina sekä kulttuuripolkujen asiantuntijana kehittämistyössä toimi valtakunnallinen lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu.</p> <p>Työssä kartoitettiin Suomessa jo olemassa olevia kulttuuripolkuja ja kulttuuriopetussuunnitelmia. Menetelminä kartoituksessa käytettiin benchmarkkausta (vertaisarviointi) ja dokumenttianalyysiä. Tietoa kerättiin lisäksi kyselyllä. Näin kerättyä tutkimustietoa käytettiin kehittämisen välineenä Tuusulan kulttuuripalvelujen lastenkulttuuritiimin työpajoissa. Työpajojen, kartoituksen ja kyselyn pohjalta hahmoteltiin askeleet kunnalliselle kulttuuritoimelle kohti kulttuuripolkua.</p> <p>Kartoituksesta ilmeni, että kulttuuripolkujen ja kulttuuriopetussuunnitelmien laatimisessa on kaksi pääsuuntausta. Kyselyssä selvisi, että olennaista kulttuuripolkutyössä on moniammatillinen, kulttuuritoimen ja opetustoimen hallinnonrajat ylittävä yhteistyö. Kyselyssä selvisi myös, että kulttuuripolku-toiminta on useassa kunnassa sidoksissa Taikalamppuresursseihin. Sekä kyselyssä että työpajoissa päädyttiin samaan lopputulokseen: kulttuuripolku menetelmänä palvelujen tuotannossa helpottaa aika- ja raharesurssien ennakoitua.</p> <p>Työpajoissa selvisi, että Tuusulan kulttuuripalvelujen eri yksiköissä (kulttuuri, museo ja kirjasto) on jo olemassa useita ”kulttuuripolku-elementtejä” ja lastenkulttuuritiimi on tarpeellinen tiedonkulun reitti Tuusulan lastenkulttuuripalveluiden kehittämisessä.</p> <p>Taikalamppu-verkoston haasteena on saada toimintamallit leviämään myös verkoston ulkopuolisiin kuntiin ja mallintaa kulttuuripolkutoimintaa uudessa hankkeessa, johon tämä tutkimus tuotti pohjatietoa. Sovellusarvo tästä opinnäytetyöstä muille kunnallisille kulttuuritoimille on laaja kartoitus olemassa olevista kulttuuripoluista sekä hahmotelma askeleiksi, kuinka käynnistää kulttuuripolkutyö omassa kunnassa.</p>	
Avainsanat	kulttuuritoimi, kulttuuripolku, kulttuuriopetussuunnitelma, lastenkulttuuri, strategia, verkostot, tiimityö, moniammatillisuus

Author Title Number of Pages Date	Taiju Kiesilä Towards Culture Path in Tuusula municipality – the opportunities of the Culture Path method in focusing the children’s cultural services 68 pages + 9 appendices 22 November 2013
Degree	Master of Culture and Arts
Degree Programme	Degree Programme in Cultural Management
Instructor	Leena Björkqvist, Lecturer
<p>The aim of the thesis was start to plan the Culture Path program to municipality of Tuusula and to study the method Culture Path as a tool to direct the cultural services equally. Culture path and Cultural Curriculum are models to guide systematically the cooperation between schools and cultural institutions from 1st grade to 9th grade throughout the Finnish comprehensive school.</p> <p>The subscriber of this thesis was the cultural services unit of the municipality of Tuusula, where the Author of this thesis has been working since 2006 as a cultural manager in charge of the children’s culture. The co-operation partner and specialist in the subject was Taikalamppu - Aladdin’s Lamp network. It’s a Finnish network of regional Art Centers for Children and young people.</p> <p>The principal methods used in this thesis were benchmarking, document analysis, survey and workshops. The information found by benchmarking and survey was used in the workshops for the children’s culture team of cultural services unit of Tuusula. The team includes members from the art museum, library and cultural management unit. The results from the workshops, benchmarking and survey helped to describe the steps how to build up the Culture Path in municipal cultural services.</p> <p>The benchmarking showed that there are two main trends to make the Culture Path or cultural curriculum. The survey expressed that it’s essential to make good co-operation between municipal educational administration and municipal cultural administration when designing and implementing the Path. The survey showed also that the Culture Path work in many cities and municipalities is dependent on the Taikalamppu network’s resources. Both the workshops and the survey showed that the Culture Path method helps to foreshadow the needed resources in advance.</p> <p>The workshops showed that there are already many Culture Path elements in museum’s, library’s and cultural management unit’s services in Tuusula and the children’s culture team is necessary. It would be possible to plan a Culture Path with existing budget by targeting the services differently.</p> <p>The general result for the Taikalamppu network was the challenge to spread the good practices to those municipalities which are not part of the network.</p>	
Keywords	municipal cultural services, Culture Path, cultural curriculum, children’s culture, strategy, networks, teamwork,

Sisällys

1 JOHDANTO	1
1.1. Kehittämistarpeet ja kehittämistyön tavoitteet	3
1.2. Tutkimuksellisen kehittämistyön lähestymistapa ja menetelmät	6
2 TIETOPOHJAA JA KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ	11
2.1. Verkostoyhteistyö, tiimityö ja strategian toteuttaminen	12
2.2. Kulttuuripolku ja kulttuuriopetussuunnitelma	13
2.3. Koulujen ja kulttuurin yhteistyö kulttuuripoliittisissa mietinnöissä	14
3 SUOMEN 32 KULTTUURIPOLKUA JA KULTTUURIOPETUSSUUNNITELMAA	17
3.1. Taiteenlajeittain vai taiteenlaji+ tietty luokka-aste	20
3.2. Osana opetussuunnitelmaa vai ei?	22
4 KULTTUURITOIMEN ROOLI KULTTUURIPOLKUIEN JA OPETUSSUUNNITELMIEN TOTEUTUKSESSA	23
4.1. Taustatiedot vastaajista	24
4.2. Kulttuuritoimen rooli kulttuuripolussa / kulttuurikasvatussuunnitelmassa	28
4.3. Rahoitus: koulutoimi, kulttuuritoimi vai Taikalamppu?	32
4.4. Kulttuuripolkujen viestintä	33
4.5. Kulttuuripolku-työryhmä	35
4.6. Kulttuuripolku menetelmänä – hyviä käytäntöjä	37
4.7. Yhteenveto kyselyn tuloksista	40
5 KOHTI KULTTUURIPOLKUA TUUSULASSA	41
5.1. Tuusulan lastenkulttuuripalveluita tuotetaan kolmessa yksikössä	43
5.1.1. Lastenkulttuuriviikot (Skidiviikot) ovat yleisen kulttuurin ydintoimintaa	44
5.1.2. Tuusulan Museot: pajatoimintaa varhaiskasvatukselle ja kouluille	45
5.1.3. Tuusulan kirjastojen palvelut päiväkodeille ja kouluille	46
5.2. Tiimissä kohti yhteistyötä ja yhteistä kehittämistyötä	47
5.2.1. Mitä tiedämme toisten yksiköiden palveluista?	47
5.2.2. Kulttuuripolku menetelmänä palvelujen kohdentamisessa	52
5.2.3. Miten eteenpäin lastenkulttuuritiimin työssä?	57
6 KOHTI KULTTUURIPOLKUA KUNNASSA, ESIMERKKINÄ TUUSULA	58
7 YHTEENVETO JA POHDINTA	60
LÄHTEET LIITTEET	65

1 JOHDANTO

Suomen peruskoulujärjestelmä ja varhaiskasvatuspalvelut perustuvat tasa-arvoisuuden ajatukseen. Saavutettavuuden ja tasa-arvoisuuden näkökulmasta peruskoulun on ainoa ”väline”, joka tavoittaa neuvolan jälkeen koko ikäluokan. Kaikki perheet eivät harasta kulttuuria, joten ainoa paikka jossa lapsi saattaa päästä kosketuksiin esimerkiksi teatteri- tai tanssielämysten kanssa saattaa olla koulu – ja sekin riippuu koulun sijainnista ja opettajan omasta innostuksesta. Lapset saattavat olla epätasa-arvoisessa asemassa toisiinsa nähden kulttuuripalvelujen (kirjasto, museo, teatteriesitys) saavutettavuuden suhteen rinnakkaisissa kouluissa samassa kunnassa tai jopa rinnakkaisilla luokilla samassa koulussa.

Pohdin jatkuvasti Tuusulan kunnan lastenkulttuuripalvelujen tuottajana sitä, kuinka kaikki päiväkodit ja koulut ja kaikki opettajat ja oppilaat olisivat mahdollisimman tasa-arvoisessa asemassa lastenkulttuuriviikkojen esityksiin ja työpajoihin osallistujina. Idea kulttuuripolusta Tuusulaan ei myöskään ole uusi. Vuonna 2009 kulttuuripoluista on tehty valtuustoaloite, jonka käsittelyssä menttiin harhaan käsitteissä ja tehtiin kotiseutupolkuja. Tätä käsittelen luvussa 5. Tästä taustasta juontuu kiinnostukseni kulttuuripolkuihin ja kulttuuriopetussuunnitelmiin menetelmänä. Kulttuuripolku on suunnitelmallisesti vuosiluokalta toiselle etenevä ”polku”, jonka avulla opettajat pystyvät sisällyttämään osaksi opetusta tutustumiset eri taidelaitoksiin ja kulttuurisisältöihin ennakoidusti ja suunnitelmallisesti. Käsitteiden kulttuuripolku, kulttuurikasvatussuunnitelma ja kulttuuriopetussuunnitelma käytöstä ja sisällöistä ei ole tehty yhteneväisiä, valtakunnallisia linjauksia ja niitä käytetäänkin usein toistensa synonyymeina viittaamaan koulu-opetuksen osana toteutettaviin kulttuurikäynteihin. Käsitteet *kulttuurikasvatussuunnitelma* ja *kulttuuripolku* viittaavat suunnitelmiin tai polkuihin, joita seurataan peruskoulussa luokka-asteittain osana koulupäivää ja joissa tutustutaan eri taiteenlajeihin ja esimerkiksi vierailaan kotiseudun kulttuurikohteissa kullekin luokka-asteelle tehdyn suunnitelman mukaisesti (Seirala 2012, 7,11).

Kulttuuripolkujen ideana on tukea koulujen ja taidelaitosten välistä yhteistyötä ja edistää oppilaiden tasa-arvoisuutta kulttuuripalveluiden saavutettavuudessa. Kulttuuriopetussuunnitelmat ovat kunnallisten tai koulukohtaisten opetussuunnitelmien liitteitä, joissa on määritelty tavoitteet ja keinot kulttuuriopetuksen sisällöille. Määrittelen käsitteet vielä tarkemmin luvussa 2.2.

Olen työskennellyt Tuusulan kunnan kulttuuripalveluissa lastenkulttuurista vastaavana kulttuurituottajana vuodesta 2006. Tuotanto- ja toimintatapojen kehittäminen on tuntunut tarpeelliselta jo usean vuoden, mutta systemaattiselle kehittämistyölle ei ole löytynyt tilaa osana arjen työtehtäviä. Nyt tämän kulttuurituotannon ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kehittämistehtävänä ja opinnäytetyönä minulle avautui loistava tilaisuus paitsi kehittää omaa työtäni myös lastenkulttuurityötä laajemminkin Tuusulan kunnassa. Suurimmat käyttäjäryhmät Tuusulan lastenkulttuuripalveluissa ovat varhaiskasvatuksen ryhmät ja koululuokat.

Sivistyksellinen yhdenvertaisuus, lasten oikeus kulttuuriin ja tasa-arvo palveluiden saatavuudessa muodostavat arvoperustan tarkastelulleni sekä kulttuuripoluista menetelmänä palveluiden kohdentamisessa että erityisesti Tuusulan kunnan lastenkulttuuripalveluiden tuotannon kehittämisessä.

Lasten kulttuuriset oikeudet toimivat kehittämistyöni arvopohjana ja ne nousevat esille YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 31. artiklassa: ”tunnustetaan lapsen oikeus vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin sekä lupaudutaan kunnioittamaan ja edistämään lapsen oikeutta osallistua kaikkeen kulttuuri- ja taide-elämään ja kannustamaan sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri- ja taide-toimintoihin”. Samalle arvopohjalle on rakennettu vuoden 2003 lastenkulttuuripoliittinen ohjelma. Myös Suomen perustuslain mukaan perusoikeuksiin kuuluvat oikeus koulutukseen ja kulttuuriin. Kulttuuri-käsitteelle lienee satoja määritelmiä kontekstista riippuen, mutta laajimmillaan kulttuuri viittaa kaikkeen sivilisaation ja sivistyksen yhteyteen kuuluvaan. (Lehto, 2013, 75–76.) YK:n viralliseen kulttuurin määritelmän mukaan ”kulttuurin voidaan laajimmassa merkityksessään sanoa olevan koko se moninaisuus, joka muodostuu yhteiskunnille tai yhteiskuntaryhmille tyypillisistä henkisistä, aineellisista, älyllisistä ja emotionaalisista piirteistä. Kulttuuriin kuuluvat taiteen ja kirjallisuuden lisäksi myös elintavat, yksilön perusoikeudet, arvojärjestelmät, perinteet ja vakaumukset.” (Meksikon julistus 1982.)

Kulttuuriset oikeudet koskevat myös lapsia ja nuoria. Lastenkulttuuri määritellään yleisesti *lapsille suunnattuun kulttuuriin ja lasten itse tuottamaan kulttuuriin*. Lasten- ja nuorten kulttuuri koskee YK:n lasten oikeuksien sopimuksen mukaan kaikkia alle 18-vuotiaita. Laajasti määriteltynä lapsille tuotettu kulttuuri sisältää niin varhaiskasvatuksen kuin koulunkin, kulttuuri-instituutiot teatterista taidekouluihin, järjestötoiminnan kuoroista urheiluseuroihin ja kaiken kaupallisen kulttuuritarjonnan elokuvista tietokonepe-

leihin. Lasten itse tuottama kulttuuri taas pitää sisällään leikin, piirtämisen ja laulamisen, tarinnan kerronnan, kaiken sen miten lapsi itse luo kulttuuria (Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 8–9., Anttila & Rensujeff, 2009, 15–16.)

1.1. Kehittämistarpeet ja kehittämistyön tavoitteet

Pohtiessani tarvetta kehittää omaa työtäni ja lastenkulttuurityötä yleisesti, varmistuin näkökulmastani tutkia jollain tapaa kulttuuripalveluiden ja koulujen yhteistyötä tasa-arvoisuuden ja saavutettavuuden näkökulmasta osallistuttuani 11.12.2012 Hämeenlinnassa lastenkulttuurifoorumiin. Tilaisuus oli Opetus- ja kulttuuriministeriön, Helsingin kaupungin opetusviraston ja Taiteen keskustoimikunnan järjestämä ja päivän aikana käsiteltiin paljon kuntien kulttuuripolkuja sekä kulttuuritoimijoiden ja koulujen yhteistyön lisäämistä. Seminaarin työpajoissa mm. kerättiin aineistoa Opetus- ja kulttuuriministeriön uuden lastenkulttuuripoliittisen ohjelman pohjaksi. Uuden lastenkulttuuripoliittisen ohjelman tavoitteeksi tulee edistää tasavertaisia mahdollisuuksia kulttuuriosallistumiseen ja sen on tarkoitus astua voimaan vuonna 2013. (OKM, lastenkulttuurin linjaukset ja toiminta). Hämeenlinnan seminaarin keskiössä olikin kulttuuritoimijoiden ja koulujen välisen yhteistyön lisääminen. Taiteenkeskustoimikunnan lastenkulttuurijaosto on jo vuonna 2010 tehnyt Opetus- ja kulttuuriministeriölle ehdotuksen, miten lastenkulttuuria tulisi kehittää. Yksi kehittämis ehdotuksista oli saada kulttuuripolku peruskouluihin. (TKT 2012.)

Seminaarin jälkeen ryhdyin muotoilemaan omaa kehittämistehtävääni ja kaivoin esille aloitteen vuodelta 2009, joka koski kulttuuripolkujen kehittämistä Tuusulaan. Otin myös yhteyttä Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun koordinaattoriin Saara Vesikansaan ja kerroin hänelle opinnäytetyöstäni ja kyselin vinkkejä sekä tarjosin mahdollisuutta yhteistyöhön. Taikalamppu on Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama lastenkulttuurikeskusten verkosto, jonka toiminnan tarkoituksena on kehittää lasten- ja nuorten kulttuuripalveluita. Ensimmäinen verkosto aloitti toimintansa vuonna 2003 ja haussa ovat parhaillaan avustukset toimintavuodelle 2014, joissa yhtenä toiminnan tukemisen painopisteenä on mm. kulttuuriopetussuunnitelmien ja kulttuuripolkujen valmistelu työ kunnissa. (OKM; avustukset, lastenkulttuurikeskukset). Tuusulan kunta ei ole verkoston jäsen, vaan edustaa verkoston ulkopuolista kuntaa, jonka kulttuuritoimessa tehdään aktiivista lastenkulttuurityötä.

Seminaari vahvisti ajatuksiani siitä, että kulttuuripolut ovat ajankohtainen tutkimusaihe, ja kehittämistyölläni on merkitystä kulttuurituotannon kentällä. Kehittämistyön tarpeen voisi tietysti kyseenalaistaa kunta-uudistus selvitysten ja kunta-alaan liittyvien säästö-paineiden keskellä; miksi kehittää kun kukaan ei tiedä mihin suuntaan kehittää. Itse näen kuitenkin, että toiminnan kehittäminen on ainoa järkevä tapa perustella kunnallisen kulttuuritoiminnan ja palvelutuotannon olemassaoloa. Uusi lastenkulttuuripoliittinen ohjelma julkaistaan marraskuussa 2013 ja vuonna 2016 uudistetaan valtakunnalliset opetussuunnitelmat, joten kulttuuripolkujen ja kulttuuriopetussuunnitelmien tutkimisen aika on oikea juuri nyt, kävi kuntauudistuksissa ja -säästöissä kuinka tahansa.

Kehittämistyöni tavoitteeksi tarkentui ryhtyä suunnittelemaan Tuusulaan kulttuuripolku-mallia, jotta kulttuuritarjonta olisi suunnitelmallisempaa ja kiinteästi mukana rakenteissa. Tutkin erilaisia muissa kunnissa jo käytössä olevia kulttuuripolku-malleja ja tuottajan roolia niissä. Tutkimuksessa saadun tiedon avulla lähdimme tutkimaan Tuusulan kulttuuripalveluiden lastenkulttuuri-tiimissä kuinka kulttuuripolku voisi toimia meillä menetelmänä palvelujen kohdentamisessa.

Tämän kehittämistehtävän tavoitteet nousevat suoraan paitsi omasta työarjestani lastenkulttuurin tuottajana myös sivistystoimen johdon edustajien toiveista kehittää kulttuuripalveluiden varhaiskasvatukselle ja kouluille tarjoamia palveluita ja varsinkin niiden suunnitelmallisuutta, koordinoitua ja tiedottamista. Kulttuuripalveluiden kehittämisen menetelmät, kuten lastenkulttuuritiimin työn käynnistämien, nousevat suoraan Tuusulan kulttuuripalveluiden strategian toimeenpanosuunnitelmasta.

Vastausta Tuusulan lastenkulttuuritiimissä haetaan siihen, miten nykyisiä toimintamalleja tulisi muuttaa, jotta ne paremmin palvelisivat varhaiskasvatuksen ja koulujen arkea ja voisiko kulttuuripolku olla sellainen menetelmä. Jotta tutkimuksesta olisi hyötyä laajemmin kulttuurituotannon kentältä, on tutkimuksellisenä tavoitteena tutkia jo olemassa olevia kulttuuripolkuja ja tuottaa tietoa niistä.

Yhtenä ensimmäisen tutkimussuunnitelmani tavoitteista oli luoda toimintamalli kulttuurituottajille kunnissa kulttuuripolkutyön käynnistämiseksi. Varsinaiseen kehittämistehtävän rajaamiseen ja Taikalamppu-verkoston kanssa tehtävän yhteistyön määrittelemiseen meni kuitenkin lähes puoli vuotta aikaa. Siksi Taikalamppu-verkoston kanssa lähettiin yhteistyöhön lopulta sellaisesta olettamuksesta, että tämä opinnäytetyöni toimii pohjatyönä Taikalamppu-verkoston uudelle hankkeelle, jossa mallinnetaan kulttuuripol-

kutyötä. Työni tilaajana pysyi Tuusulan kunnan kulttuuripalvelut ja tavoitteena kehittää työskentelytapoja, joissa kulttuuripolku-ajattelua käytetään apuna lastenkulttuuripalvelujen tuotannon kehittämisessä.

Laajemmin tarve kehittämistehtävälle nousee esille kulttuuripolkujen ja -kasvatussuunnitelmien ajankohtaisuudesta kulttuuripolitiikassa. Taidekasvatuksen tärkeys kouluissa ja koulujen yhteistyö kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimijoiden kesken on nostettu yhdeksi painopistealueeksi lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelmassa vuosille 2012–2015 (Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015, 20.)

Kulttuuripolkujen tutkimukselle näyttäisi olevan tarvetta kulttuurikentällä. Kulttuuripolut ja kulttuuriopetussuunnitelmat ovat pysyneet mukana suosituksina ja tavoitteina lastenkulttuuripolitiikan erilaisissa mietinnöissä ja ohjelmissa jo 70-luvulta (Moilanen, 2012, 9), mutta ne eivät edelleenkään ole yleisesti käytössä. Käytännön kulttuuri- ja opetustyöhön kulttuuripolut ja kulttuurikasvatussuunnitelmat ovat siirtyneet mietinnöistä pääasiassa 2000-luvulla, joten niitä tutkittu suhteellisen vähän. Aivan viime vuosina on tehty joitakin amk- ja pro gradu -tasoisia tutkimuksia. Jyväskylän yliopistossa tehtiin vuonna 2012 kaksi Pro gradu -tutkimusta kulttuurikasvatussuunnitelmista, toisessa (Seilo 2012) selvitettiin miten kulttuurikasvatussuunnitelma lisää lasten hyvinvointia ja tutkimusaineistona kerättiin lasten kokemuksia. Toinen (Moilanen 2012) keskittyi tutkimaan tapaustutkimuksena kulttuurikasvatussuunnitelman syntyä ja tekoa Jyväskylän ja Toivakan kunnissa. Näissä kahdessa tutkimuksessa näkökulma ja painopiste kasvatustieteen alan tutkimuksina on luonnollisesti enimmäkseen opetustoimessa, ei kulttuuri-toimessa. Omassa tutkimuksessani näkökulma on kulttuuri-toimen osuudessa ja panoksessa kulttuuripolkuihin. Lapin yliopistossa (2013) on tekeillä Terhi Sainion väitöskirja, jossa hän ”tarkastelee koulun ja kulttuurilaitosten yhteistyötä Oulun kaupungin peruskoulujen laatimien kulttuuriopetussuunnitelmien pohjalta ja kehittää uusia, käyttökelpoisia yhteistyömalleja” (Lapin yliopisto, 2013). Oulu kuuluu Taikalamppu-verkostoon ja sen vastuualueena verkostossa on nimenomaan kulttuuriopetussuunnitelmien ja kulttuuripolkujen kehittäminen.

Kulttuurituottajan ja kulttuuri-toimen näkökulmasta tiedossani on tutkimusentekohetkellä (1.1.2013–21.11.2013) kaksi amk-tasoisista tapaustutkimusta. Nyqvist (2011) on kuvannut Vaasan kulttuurikasvatussuunnitelman syntyprosessin pääpiirteissään ja Kavonius (2012) on kuvannut yksityiskohtaisesti Lohjan Kulttuuripolun mallin kehittämisen ja

tuottanut osana opinnäytetyötään Kulttuuripolku-käsikirjan Lohjalle. YAMK-tasoista kulttuuripolkuihin liittyvistä kehittämistehtävistä työni on ilmeisesti ensimmäinen.

1.2 Tutkimuksellisen kehittämistyön lähestymistapa ja menetelmät

Usein omaa työtä kehitetään ns. vauhdissa työn ohessa; testataan uusia ideoita ja kehitetään uusia toimintatapoja. Tutkimuksellinen kehittämistyö eroaa tästä arkipäivän arkiajatteluun pohjaavasta kehittämisestä siinä, että tietoa ja teoriaa kerätään systemaattisesti ja vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden kanssa ja toiminta dokumentoidaan ja sitä arvioidaan koko ajan kriittisesti. Työtä esitellään eri vaiheissa eri kohderyhmille. (Ojasalo & ym. 2009, 18.) Olen tämän kehittämistyöni aikana pitänyt työpäiväkirjaa, johon olen kirjannut työn etenemisen päivittäin sekä tehtävluettelon työn kannalta seuraavista tärkeistä vaiheista, arkistoinut kaikki keskustelumuistiot ja muut dokumentit muistitikulle, tehnyt työn eri vaiheissa tiivistelmiä ja powerpoint -esityksiä eri kohderyhmille (työyhteisö, kulttuurilautakunta, opiskeluyhteisö, yhteistyökumppani) sekä keskustellut prosessista siihen läheisesti liittyneiden ihmisten kanssa.

Tämän kehittämistyön tarkoituksena on saada aikaan positiivinen muutos. Muutoksen toteuttaminen verrattuna nykyiseen tilaan vie paljon aikaa. Lyhyesti kuvattuna tutkimuksellinen kehittämistyö etenee **suunnittelusta** (kehittämistarpeen tunnistaminen, tavoitteiden asettaminen ja suunnitelma kuinka tavoitteet saavutetaan) **toteutuksen** (käytännön kehittämistyö ja sen järjestelmällinen dokumentointi ja tiedon tuottaminen) kautta **arviointiin**. (Ojasalo & ym. 2009, 22–25.) Arvioinnin pohjalta alkaakin sitten usein jo uuden kehittämistyön suunnittelu. Tällainen prosessi vie paljon aikaa. Siksi tämä opinnäytetyöni on vain osa koko Tuusulan lastenkulttuurin kehittämisprosessia. Kehittäminen jatkuu tämän opinnäytetyön jälkeen.

Kehittämistyön tiedontuotanto ei ole puhtaasti tutkimuksellista, vaan sen tarkoituksena on auttaa kehittämistyön tekemistä käytännössä. Koska opinnäytetyö on osa kehittämistyötä, on sen tiedontuotannon tavoitteena myös kehittää oman organisaationi oppimista ja tukea kehittämistyön tulosten siirrettävyyttä. (Toikko & Rantanen 2009, 113–115.)

Lähestymistavaksi valitsin toimintatutkimuksen, koska kehittämistyöni tavoitteena oli yhtenäistää kulttuuripalveluiden yksiköiden tapahtumatuotanto- ja tiedotustapoja. Samalla kun pyritään ratkaisemaan käytännön ongelmia, pyritään myös luomaan uutta

tietoa tutkittavasta ilmiöstä (Ojasalo & ym. 2009, 58). Toimintatutkimukselle tyypillisiä menetelmiä ovat sellaiset, jotka mahdollistavat ihmisten aktiivisen vuorovaikutuksen. (Ojasalo & ym. 2009, 38). Toimintatutkimus ei siis varsinaisesti ole metodi, jossa käytetään tiettyjä menetelmiä, vaan nimenomaan lähestymistapa, jossa voidaan käyttää välineinä useita eri menetelmiä (Heikkinen 2007, 196).

Opinnäytetyöni tavoitteet rajoutuivat omien havaintojeni, yleisen kulttuuripoliittisen ilmapiirin sekä organisaation johdon ja yhteistyökumppanin toiveiden mukaan. Kehittämistyössäni ratkaisun saanut käytännön ongelma oli saada lastenkulttuuri tiimi paperilta käytäntöön ja muokata palveluiden tuotanto- ja tiedottamistapoja. Uutta tietoa kulttuuripoluihin tuotin kartoittamalla olemassa olevia kulttuuripolkuja ja tutkimalla kulttuuripolkuja tasa-arvoisen palveluntuotannon menetelmänä.

Kuvaan kuviossa 1 kehittämisprosessin askelittain. Ensimmäinen askel oli koota kulttuuripalvelujen (yleinen kulttuuritoimi, museo ja kirjasto) varhaiskasvatukselle ja perusopetukselle kohdennettu tarjonta yhteen ja analysoida olemassa oleva tarjonta ja toimintamallit. Tämä kehittämistarve nousi suoraan sivistystoimen johtajan ja koulutoimenpäällikön toiveista, mitä he odottavat kulttuuripalveluilta. Myös kulttuuripalveluiden strategian toimeenpanosuunnitelmassa lastenkulttuuri tiimi tai opetustiimi on ollut tavoitteena vuosina 2011, 2012 ja 2013, mutta se ei ole toiminut käytännössä. (Kuntastrategian toimeenpanosuunnitelma 2011, 2012 ja 2013). Itse näkisin, että tiimin tarkoituksena on nimenomaan tarjonnan koonti yhteen ja yhteisen suunnittelun hyödyntäminen vuosisuunnittelussa. Palvelutuotantoa ja tiedotusta voidaan kehittää lastenkulttuuri tiimissä yhteisesti. Toinen askel oli uudistaa toimintatapoja nykyisten tapahtumakokonaisuuksien sisällä. Tämä liittyy kiinteästi askeleeseen numero yksi, koska usein törmätään päällekkäisyyksiin, kun vuosisuunnittelu tehdään yksiköissä erillään. Tässä askeleessa on kyse nimenomaan palvelumallin kehittämisestä ja siinä ajattelen kulttuuripolun olevan hyvä kohdentamisen ja palveluiden tasa-arvoistumisen väline.

Kuvio 1. Askel askeleelta tavoitteeseen kehittämistyössä.

Toimintatutkimuksessa toimintaa kehitetään tutkimisen rinnalla (Heikkinen 2007, 196). Toimintatutkimuksen tavoitteena on siis oikeasti muuttaa asioita, eikä vain kuvata niitä. Toimintatutkimus vaatii myös aktiivista ja osallistuvaa sekä osallistavaa roolia tutkijalta (=kehittäjältä) suhteessa tutkittaviin. Käytännössä toimivat ihmiset on tarkoitus saada mukaan aktiivisiksi toimijoiksi ja kehittäjiksi ja tavoitteena on tutkia ja kehittää ihmisten yhteistoimintaa. (Ojasalo & ym. 2009, 58–62; Heikkinen 2007, 196–197.)

Opinnäytetyössäni tein suurimman osan pohjatyöstä ja opinnäytetyön suunnittelusta keskustellen kollegoiden ja asiantuntijoiden kanssa. Toimintatutkimukselle tyypillinen yhdessä kehittäminen toteutui konkreettisesti Tuusulan kulttuuripalveluiden lastenkulttuuri-tiimissä vetämässäni työpajoissa. Työpajoissa tutkittiin kulttuuripolukumallin mahdollisia käyttötapoja Tuusulassa.

Toimintatutkimuksella ei ole tarkoitus tuottaa objektiivista tietoa, koska tutkija on tiivistä mukana toiminnan kehittämisessä. Lähestymistapana toimintatutkimus on subjektiivinen ja arvosidonnainen (Heikkinen 2007, 205.) Olen ollut koko kehittämistyön ajan tietoinen omasta aktiivisesta roolistani aloitteiden tekijänä ja kulttuuripolkujen puolesta puhujana.

Kehittämistehtävästäni muodostui kaksijakoinen, mikä osaltaan vaikeutti suunnattomasti teoreettisen viitekehyksen määrittämistä tutkimukselle. Varsinaisena yhteisenä kehittämisenä käynnistin omalla työpaikallani lastenkulttuuri-tiimin toiminnan ja tämän työskentelyn peilaamiseen viitekehys löytyi tiimityön ja strategian toimeenpanon teorioista. Toisaalta tutkin Suomessa jo olemassa olevia kulttuuripolkuja ja kulttuurikasvatussuunnitelmia ja erityisesti kulttuuritoimen roolia niissä.

Jo olemassa oleviin eri kuntien kulttuuriopetussuunnitelmiin ja kulttuuripolkuihin tutustumiseksi valitsin menetelmäksi **benchmarkkauksen**. Tavoitteena kun on oppia ja saada ideoita muilta, ettei tarvitse jokaista pyörää keksiä itse uudestaan Benchmarkkaus (suom. esikuva-arviointi tai parhaista käytännöistä oppiminen) on hyödyllinen menetelmä silloin kun halutaan oppia jo olemassa olevista käytännöistä. Benchmarkkaamalla arvioidaan omaa kehittämisen kohdetta vertaamalla sitä muihin oman tai toisen alan käytäntöihin. Benchmarkkaus sopii hyvin myös toimintaprosessien kehittämiseen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2009, 43–44; 163–164.)

Vertaisarvioinnin suorittamisen materiaaliksi valitsin olemassa olevista kulttuuripoluista kuntien verkkosivuilta löytyvät kulttuuripolku-dokumentit. Jotta sain aineistoon näkökulman, valitsin sen ryhmittelemisen ja analysoimisen menetelmäksi **dokumenttianaalyyisin**. Dokumenttianaalyyssillä tarkoitetaan työelämässä tuotettujen, kehittämiskohteen liittyvien dokumenttien analysoimista. Valitsin dokumenttien analyysitavaksi sisällön erittelyn. Sisällön erittelyssä kuvataan tekstin sisältöä määrällisesti (Ojasalo & ym. 2009, 121–124).

Koska dokumenteista ei selvinnyt kulttuuritoimen rooli eikä toiminnan rahoitus tein lisäksi **kyselyn** niihin 32:een kuntaan, joissa kulttuuripolku tai kulttuuriopetussuunnitelma on tai on ollut käytössä. Halusin keskittyä kulttuuripolkuihin nimenomaan kulttuuritoimen näkökulmasta ja saada tietoa myös siitä, mikä on kulttuurituottajan rooli yhteistyöverkostossa ja miten toimintaa rahoitetaan.

Kyselylomake lienee perinteisin tapa kerätä aineistoa. Kyselyllä on mahdollista saada laaja aineisto ja se on nopea ja tehokas aineistonkeruumuoto. Kyselyä käytetään yleensä tilanteessa, jossa tutkittava aihealue tunnetaan hyvin tai kehittämistyössä lähtötilanteen selvittämiseksi (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 41, 108–109.) Kulttuuripoluista ei ole saatavilla juurikaan tutkimustietoa, joten tämä kyselyni on osa lähtötilanteen selvittämistä.

Suoritin kyselyn Metropolia korkeakoulun e-lomake -ohjelmalla, joka ei välttämättä ollut kaikkein toimivin lomake-ohjelma, mutta sitä suositeltiin minulle opinnäytetyöni kannalta tietosuojatumpana kuin toinen vaihtoehtoni, joka olisi ollut Googledocs-kysely. Kyselyn soveltamista tiedonhankinnan tapana ja kyselyllä saamiani tuloksia avaan luvussa 4.

Aktiivisen vuorovaikutuksen mahdollistumiseen, joka on toimintatutkimukselle olennaista, pyrin kahdessa lastenkulttuuritiimin **työpajassa**. Työpajoissa käytin menetelmänä yhteisöllisiä ideointimenetelmiä kuten aivorihtä.

Vielä lyhyet lukuohjeet käsissäsi olevan opinnäytetyön lukemiseksi. **Luvussa kaksi** esittelen lyhyesti käyttämäni tietopohjaa verkostoyhteistyöstä, tiimityöstä ja strategian toteuttamisesta, määrittelen kulttuuripolku- ja kulttuuriopetussuunnitelma -käsitteitä ja esittelen lyhyesti kulttuuripolkujen historiaa kulttuuripolitiikassa.

Luvuissa kolme ja neljä tarkastelen laajasti Suomessa jo käytössä olevia kulttuuripolkuja ja kulttuuriopetussuunnitelmia ja ennen kaikkea kulttuuritoimen roolia niissä. Luku-
jen tavoitteena on kartoittaa olemassa olevien kulttuuripolkujen kenttää ja tuottaa tietoa olemassa olevista kulttuuripoluista ja kulttuurikasvatussuunnitelmista. Luvussa kolme analysoin keräämäni kulttuuripolku-aineistoa benchmarkkauksen ja dokumenttianalyysin avulla. Luvussa neljä analysoin tuloksia, jotka sain kyselyssä kulttuuritoimen roolista kulttuuripoluissa.

Luvussa viisi avaan Tuusulan kulttuuripalvelujen tämänhetkisen palveluntuotannon tilanteen ja tarkastelen sitä sekä verkostoyhteistyön ja strategian toteuttamisen että kunnallisen palvelutuotannon ja palvelumuotoilun näkökulmasta. Luku viisi esittelee myös käytännön kehittämistyön, jota teimme kulttuuripalveluiden lastenkulttuuri-tiimissä kehittämisprosessin aikana, kun tutkimme kulttuuripolun mahdollisuuksia menetelmänä.

Luvussa kuusi kirjoitan lyhyesti auki ne askeleet ja toimenpiteet kulttuuripolun tai kulttuuriopetussuunnitelman saamiseksi kuntaan, jotka ovat tulleet esille tämän kehittämisprosessin aikana ja joita olen kerännyt erilaisista kulttuuripolkuja käsittelevistä lähteistä.

Luku seitsemän on pohdinta, jossa tarkastelen kehittämisprosessin kulkua ja arvioin kuinka tavoitteet saavutettiin.

2 TIETOPOHJAA JA KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

Koska kehittämis- ja tutkimustyöni muodostui kaksijakoinen, asetti se runsaasti haasteita tietopohjan rajaamiselle. Tutkin kulttuuripolkuja, joista ei juuri ole tietoa saatavilla, kehittääkseni toimintaa omassa työyksikössäni. Kulttuuripolku-aineistojen tarkoituksena on myös tuottaa tietoa yhteistyökumppanilleni lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampulle. Rinnakkain kulkivat Taikalamppu-yhteistyö ja kulttuuripolkujen tutkiminen sekä konkreettinen toiminnan kehittäminen Tuusulan kulttuuripalveluissa.

Yhteistyökumppaninani toimii verkosto (Taikalamppu), kulttuuripoluissa ja kulttuuriopetussuunnitelmissa korostuu verkostoyhteistyö eri toimialojen ja taidelaitosten välillä ja Tuusulan kulttuuripalveluissa tavoitteenani on kehittää toimintaa koko tulosalueen sisällä ja myöhemmin yhteistyössä eri tulosalueiden kesken. Yhdistävä tekijä löytyi verkostoista, tiimeistä ja strategian toteuttamisesta. Strategiat astuvat kuvaan mukaan siinä vaiheessa, kun pohdin miksei tiimi ole aikaisemmin ollut toiminnassa tai miten suositukset kulttuuripoliittisista mietinnöistä siirtyvät käytännön työhön.

Vielä uuden näkökulman kehittämistyöni teoriapohjaan tuo palvelumuotoilun asiakaslähtöisyys, jota esittelen lastenkulttuuriin työpajassa nro 1, jossa pohdimme palvelutuotantoa ja miksi ja kenelle palveluita tuotamme.

Seuraavassa määrittelen tietopohjaa ja termejä. Ensin määrittelen verkostoyhteistyön, tiimityön ja strategian, sitten avaan oleelliset käsitteet kulttuuripolku ja kulttuuriopetussuunnitelma ja esitän lyhyen katsauksen kulttuuripolkujen historiaan kulttuuripolitiikassa.

2.1 Verkostoyhteistyö, tiimityö ja strategian toteuttaminen

Käsitteet **verkosto** ja **verkostoyhteistyö** (samoin kuin tiimit ja tiimityö) ovat syntyneet kuvaamaan tiettyä ilmiötä ja siitä vakiintuneet ikään kuin itsestäänselvyyksiksi. Verkostolla tarkoitetaan:

- 1) sosiaalisen toiminnan organisoimisen mallia vastakohtana hierarkkiselle järjestelmälle
- 2) metaforaa sosiaalisille suhteille (kutominen, solmiminen; virtaamisen reitit ja sisällöt ja & neurobiologiset sanastot) (Eriksson 2009, 10–11, 37).

Verkostoille on oleellista, ettei kyse ole yksittäisistä instituutioista, vaan ihmisistä, tekniikoista ja teorioista. (Eriksson 2009.36). Verkostoille organisoitumisen muotona on olennaista, että työnjako ratkaistaan joustavasti sopimalla ja toimijoiden väliset suhteet perustuvat pitkälti luottamukseen ja sitoutumiseen. Verkostoyhteistyössä kukin osallinen on vapaa tekemään omia päätöksiään ja toimijoiden suhteet määritellään jatkuvasti uudelleen. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, 6.)

Verkostot voidaan määritellä ihmisten välisiksi tai organisaatioiden välisiksi. Lisäksi verkostot määritellään tietoisesti rakennetuiksi tai vapaasti kehittyviksi. (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, 11.)

Yhteistyökumppanini lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu on neljäntoista lastenkulttuurikeskuksen muodostama verkosto. Verkosto on tietoisesti rakennettu organisaatioiden välinen verkosto. Se on valtakunnallinen ja sillä on projektkoordinaattori, mutta jokainen yksikkö toimii verkostossa itsenäisesti. Laajoissa verkostoissa on usein verkostoon osallistuvasta yksiköstä valittu edustaja, jonka vastuulla on yksikön äänen kuuluminen verkostossa ja toisaalta verkoston tietojen välittäminen omassa työyksikössä (Järvensivu, Nykänen & Rajala 2010, 13).

Tiimityö varmaan löytyy yhtä monta määritelmää, kuin on organisaatioita, joissa tiimityötä tehdään. Harvoin kuulee puhuttavan työryhmistä – useammin puhutaan tiimeistä. Janhonen on määritellyt väitöskirjassaan 7 eri tutkijan teorioiden pohjalta tiimin ”ryhmäksi yksilöitä, joiden työtehtävät riippuvat toisistaan” ja joka on sellainen ryhmä, ”jonka sekä muut työntekijät että ryhmän jäsenet itse tuntevat erilliseksi sosiaalisesti ryhmäksi suuremman organisaation sisällä” (Janhonen 2010, 19). Sydänmaanlakka (

2012, 290) määrittelee tiimin ”pieneksi ryhmäksi ihmisiä, joilla on toisiaan täydentävää osaamista”.

Tiimityölle ja ryhmälle, joka määritellään tiimiksi, on oleellista yhteinen päämäärä, yhteiset tavoitteet ja yhteinen toimintamalli (Sydänmaanlakka 2012, 51; 290).

Strategia on ennen kaikkea johtamisen väline. Miten se sitten liittyy kulttuuripolkuihin, tiimeihin tai verkostoyhteistyöhön? Siten, että strategiatyössä missio kertoo miksi organisaatio on olemassa, visio sen mihin suuntaan organisaatio on menossa ja strategia ne valinnat, miten visioin tila saavutetaan (Varbanova 2012, 28–29, Valpola 2010, 14–15). Kulttuuripolun kehittäminen on strateginen valinta. Strategian toimeenpano tai toteuttaminen kertoo siitä miten suunnitelmat siirretään paperilta käytäntöön vai siirretäänkö. Ja tämän työn tekevät työntekijät. Kyse on valinnoista ja niiden tulisi olla kyöksissä strategiaan. Eikä mikään suunnitelma toteudu paperille kirjoitettuna, vaan se täytyy tuoda paperilta toimintaan. (Tuomi & Sumkin, 2010, 15.) Toimeenpanosta löytyy yhteys myös kulttuuripolkuihin – ne eivät siirry paperilta käytäntöön itsekseen, vaan siihen tarvitaan henkilöresursseja.

2.2 Kulttuuripolku ja kulttuuriopetussuunnitelma

Kulttuuripolku ja kulttuurikasvatussuunnitelma -käsitteitä käytetään ristiin ja päällekkäin, eikä yhtenäistä käyttötapaa ole. Olennaista on kuitenkin se, että molemmilla käsitteillä viitataan suunnitelmallisiin ja vuosittain toistuviin luokka-asteelta toiselle eteneviin kulttuurikasvatusohjelmiin, jotka takaavat lapsille – pääsääntöisesti perusopetuksessa, mutta joissain kunnissa myös jo varhaiskasvatuksessa ja jatkuen lukioon – tasavertaiset mahdollisuudet päästä sekä kokemaan että itse tekemään kulttuuria ja taidetta.

Taikalampun määritelmien mukaan **kulttuuripolulla** tarkoitetaan kuntakohtaista mallia varhaiskasvatuksen sekä koulun ja paikallisten taidelaitosten väliselle yhteistyölle. Se sisältää valmiiksi suunniteltuja käyntejä kulttuurikohteissa mm. museot/kotiseutumuseot/taidenäyttelyt/teatterit ja muut esittävän taiteen esitykset/konsertit/työpajat jne. Kulttuuripolku-käynnit ovat yleensä maksuttomia tai ainakin tuettuja. (Vesikansa, 2012.) **Kulttuurikasvatussuunnitelma** tai **kulttuuriopetussuunnitelma** on usein opettajan työkalu ja kulttuurilaitosten toimintaa ohjaava malli. Kulttuurikasvatussuunnitelma-käsitettä käytetään sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessa, kulttuuriopetussuunnitelma-käsitettä (kops) käytetään vain perusope-

tuksessa. Suunnitelma on usein kunnallisen opetussuunnitelman liite. Kulttuuriopetuksella tuetaan ja luodaan erilaisia oppimisympäristöjä. (Vesikansa, 2012.)

Tässä työssä käytän toistuvasti nimitystä kulttuuripolku, koska se kuvaa selkeästi suunnitelmallista menetelmää ja se on helppo hahmottaa kulttuuripalvelujen tuotannon suunnittelun välineenä.

Myös käsitteitä taidekasvatus- ja kulttuurikasvatus käytetään usein toistensa synonyymeina. Itse näkisin, ja tässä tekstissä käytän kulttuurikasvatusta yläkäsitteenä, joka sisältää taidekasvatuksen. Taidekasvatuksella useimmiten viitataan yhden taidelajin kuluttamiseen ja tuottamiseen esim. musiikkikasvatus tai kuvataidekasvatus. Taidekasvatuksen näkökulmaa edustaa esimerkiksi koulun musiikki ja kuvataideopetusta, joka tavoittaa koko ikäluokan (Seirala, 2012, 33). Kulttuuri laajempaan käsitteenä viittaa monitahoiseen kulttuuritoimintaan, joka voi ilmetä niin arjen ympäristön kuin yksilön identiteetin kasvua tukevana kulttuuritarjontana. Erilaiset kulttuurimuodot sekoittuvat, eivätkä ole kiinni taidelajien sektorijattelussa. (Kalhama, Kitola, & Walamies 2006, 32.)

Taikalamppu-verkoston toiminnassa vuodesta 2003 lähtien on ollut oleellista tiivis yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa, koska koulujen kautta tavoitetaan koko ikäluokka. Taikalampun toimintaa ohjaavina arvoina ovat alusta lähtien olleet:

- kulttuuripalvelujen saavutettavuus
- kulttuurin hyvinvointivaikutukset ja
- lasten ja nuorten tasavertaiset oikeudet laadukkaaseen kulttuurikasvatukseen. (Vesikansa & Tenetz 2013, 376.)

Kulttuurikasvatus tukee kulttuuri-identiteetin muodostumista, opettaa ymmärtämään kulttuurien moninaisuutta, kehittää havainnonmaan ympäristöään ja ilmaisemaan itseään, oppii sekä tunnistamaan että itse tekemään kulttuurituotteita (Sainio & Tenetz 2010, 4).

2.3 Koulujen ja kulttuurin yhteistyö kulttuuripoliittisissa mietinnöissä

Filosofinen ajatus- ja arvomaailma kulttuuripoluista koulujen kulttuurikasvatuksen toimintamallina löytyy lasten oikeudesta yhdenmukaisiin mahdollisuuksiin osallistua kult-

tuuritoimintaan koulusta, luokasta, opettajasta ja välimatkoista riippumatta sekä koulun ja kulttuurilaitosten yhteistyön lisäämiseen. Tätä arvomaailmaa lastenkulttuuripolitiikan historiassa on avannut esimerkiksi Fredrika Moilanen (2012) kulttuurikasvatusta käsittelevässä pro gradu -työssään.

On mielenkiintoista kuinka yhteistyön lisäämiseen tähtäävät ohjelmat ja mietinnät ovat nostaneet esille lasten tasa-arvoisia oikeuksia kulttuurin pariin jo kolmekymmentäviisi vuotta. Hyvien käytäntöjen ja laadittujen toimenpideohjelmien leviäminen arkeen tarvitsee kuitenkin oikeat tiedotusväylät ja ihmiset työtä tekemään sekä tietenkin rahoituksen. Esitän seuraavassa kuviossa lyhyesti lastenkulttuuripoliittisten ohjelmien historiaa. Olen tiivistänyt kuvioon 2 toimenpide-ehdotuksia ja suosituksia, jotka liittyvät tasa-arvoon ja ”lasten yhdenmukaisiin oikeuksiin päästä kulttuurin pariin” sekä ”koulujen ja kulttuurilaitosten yhteistyön lisäämiseen” lastenkulttuuripoliittisissa mietinnöissä, hankkeissa ja ohjelmissa. Kuviosta selviää, ettei kulttuuriopetussuunnitelmien ja kulttuuripolkujen taustalla vaikuttava arvomaailma ole mikään uusi keksintö, ja suositukset ovatkin johtaneet uusiin hankkeisiin, jotka ovat johtaneet uusiin suosituksiin. Esimerkiksi lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu perustettiin hyvin pitkälti osana lastenkulttuuripoliittisen ohjelman 2003 toteutusta. Ja lastenkulttuurikeskusten tehtäväksi muodostui perusopetuksen ja päiväkotien kulttuurikasvatuksen tukeminen. Koulun kulttuurityön tukemiseksi perustettiin 80-luvulla taiteen perusopetuksen verkko, mutta se ei tavoita lapsia tasapuolisesti. Lastenkulttuurikeskusten tavoitteena onkin saavutettava ja demokraattinen kulttuuri- ja taidekasvatus sekä palveluiden syntymisen edistäminen sinne, missä niitä ei vielä ole. (Gränö, Korkeakoski & Laukka, 2006, 9–10; Korkeakoski & Pääjoki, 2009, 7.)

<p>OPM lastenkulttuuritoimi-kunnan mietintö 1979</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tavoitteena taidekasvatuksen oheistoiminnan (teatteri, konseriti) lisääminen perusopetuksessa • oheistoiminnan käyttö on kunkin opettajan oman aktiivisuuden varassa • oppilailla asuinpaikasta riippumatta oltava yhtäläiset oikeudet päästä osalliseksi taidesityksistä • kuntien kulttuuritoimien tulee järjestää ohjelmaa, jota voidaan käyttää hyödyksi opetuksessa • koulujen tulisi käyttää paikallista kulttuuritarjontaa opetuksen tukena
<p>OPH JA OPM "Koulun ja kulttuurin" yhteistyö- ohjelma 1998-2001</p>	<ul style="list-style-type: none"> • tavoite: lisätä koulujen ja kulttuurilaitosten yhteistyötä (Karikoski 127-128) • tavoite: kehittää koulujen opseihin oppiaineiden alle kulttuuriin sidottuja sisältöjä (Grönholm 14-15, 51) • suositus kunnille laatia kulttuurikasvatusohjelma osaksi lapsipoliittista ohjelmaa (Grönholm 2002, 15, 17-18, 55) • suositus: henkilö organisoimaan koulujen ja kulttuurin yhteistyötoimintaa ja kouluille kulttuurivastaavat (Grönholm 2002, 17)
<p>OPM lasten- kulttuuripoliittinen ohjelma 2003</p>	<ul style="list-style-type: none"> • suositus: koulujen ja kulttuurilaitosten yhteistyön lisääminen (Lakupo 2003, 21) • suositus: kulttuurilaitosten tarjonnan kohdentaminen eri käyttäjäryhmille (Lakupo 2003, 21) • suositus: taide olisi tuotava osaksi koulujen oppimisympäristöjä, -sisältöjä ja -menetelmiä (Lakupo 2003, 11) • suositus: taide ja kulttuuri kirjattaisiin osaksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelmia (s.11)
<p>OPM Taikalamppu- lastenkulttuuri keskusten verkosto 2003--</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verkoston strategiset tavoitteet: osallistavan taide- ja kulttuurikasvatuksen kehittäminen lasten- ja nuorten kulttuuripalveluiden saavutettavuuden edistäminen lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen kulttuuripoliittinen vaikuttaminen
<p>Taiteen- keskustoimi- kunta (nyk Taike) 2010</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Taiteen keskustoimikunnan lastenkulttuuripoliittisen jaoston ehdotus OKM:lle 2010: - Taide-elämyksiä toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoille - Kulttuuripolku peruskouluihin Määräraha koululaisten yleisötyöhön
<p>OKM lasten- kulttuuripoliittinen ohjelma 2013</p>	<ul style="list-style-type: none"> • julkaistaan vuoden 2013 aikana

Kuvio 2. Kulttuuripolun ideat kulttuuripoliitikassa, Taiju Kiesilä. Lähteet : Lastenkulttuuritoimikunnan mietintö 1979, 67–70; Grönholm 2002, Koulun pieni kulttuurikirja. 14–15,17–18, 51,55; Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003, 11, 21; Taikalampun strategiset päämäärät; Taike, lastenkulttuuripoliittiset linjaukset; Moilanen 2012, 9–16.

Lastenkulttuuripoliittisten mietintöjen ja ohjelmien täytäntöönpano on haasteellista, kun ne eivät ole lakisääteisiä, eikä kunnissa välttämättä ole yhtään työntekijää toteuttamaan mietintöjen suosituksia. Laki kuntien kulttuuritoiminnastahan (3.8.1992/728) on hyvin väljä. Se ei velvoita kuntaa muuhun kuin ”edistämään, tukemaan ja järjestämään

kulttuuritoimintaa kunnassa”. Varsinkin nyt kiristyneessä taloustilanteessa kulttuuritoimi joutuu jälleen taistelemaan olemassaolostaan kunnan peruspalveluiden rinnalla. Uusi- en toimintamallien ja ansaintalogiikoiden kehittäminen on pakollista myös kulttuuritoi- mien säilymiseksi kunnissa. Jo 90-luvun lamassa usea kunta menetti kulttuurilautakun- tansa osaksi vapaa-aika- tms. lautakuntaa ja kulttuurisihteerin toimia hoitaa useassa kunnassa kirjastonhoitaja tai nuoriso-ohjaaja tai ei kukaan (Kukkasmäki, 2004, 80–81).

Idea kulttuuripoluista ja kulttuurikasvatussuunnitelmista ei siis ole mitenkään uusi, mut- ta sen juurruttaminen varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmiin on edelleen hyvin haja- naista riippuen kunnasta. Yhtä mieltä näytettäisiin olevan sekä lasten yhtäläisistä oike- uksista päästä nauttimaan kulttuuripalveluista että institutionaalisen kasvatuksen (var- haiskasvatus ja koulu) ja kulttuurilaitosten välisen yhteistyön lisäämisestä. Ratkaise- matta ovat vuodesta toiseen olleet kustannukset eli kuka maksaa.

Strategiasta ei ole mitään hyötyä ellei se siirry paperilta käytäntöön, työntekijöiden työ- kaluksi ja ohjaa jokapäiväistä arjen työtä (Tuomi & Sumkin 2010, 15–16; Valpola et al. 2010, 16–17). Mietintöjen suosituksissa nousee hyvin vähän esille tuottaja eli välittäjä- koordinaattorin tarve toiminnan onnistumiseksi. Ainoastaan *Koulun ja Kulttuurin yhteis- työohjelman* raportissa kiinnitettiin huomiota tähän. Tarvitaan ihminen, joka kokoaa kulttuuritarjonnan yhteen ja koordinoi aikataulut ja sisällöt.

Mielenkiinnolla odotan miten koulun ja kulttuurin välistä yhteistyötä käsitellään uudessa lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmassa 2013 ja valtakunnallisissa uusissa opetussuunni- telmissa 2016. Taikalamppu-keskukset ovat esittäneet lastenkulttuuripoliittiseen ohjel- maan määritelmän kuntien lasten- ja nuorten kulttuuripalveluiden suosituksista ja määri- telmän kulttuuriopetuksen paikallisesta minimitasosta (Vesikansa & Tenetz 2013, 379).

3 SUOMEN 32 KULTTUURIPOLKUA JA KULTTUURIOPETUSSUUNNITEL- MAA

Kulttuuriopetussuunnitelmat ja -polut ovat aina kuntakohtaisia, eikä ole yhtä oikeaa tapaa tehdä suunnitelmia tai kulttuuripolkuja. Valtakunnallisessa lastenkulttuurikeskus- ten Taikalamppu-verkostossa kulttuuripolkujen ja opetussuunnitelmien kehittäminen kuuluu verkoston jäsenistä Oulun harteille. Ulospäin näkyvin panostus verkostossa

tehtiin vuoden 2013 alussa, kun Taikalampun verkkosivuilla julkaistiin kaikki verkoston tiedossa olleet kulttuuripolut ja kulttuuriopetussuunnitelmat. Suomen yli 336:ssa kunnassa kulttuuripolku tai kulttuuriopetussuunnitelma löytyi vuonna 2012 ainoastaan 32:sta kaupungista tai kunnasta (Vesikansa 2012, Vesikansa & Tenetz 2013, 377).

Taikalampun verkkosivujen listauksessa kunnat on jaoteltu maakunnan mukaan. Jokaisen kulttuuripolun kuvauksessa on kuvattu pääpiirteittäin minkälainen kulttuuripolku tai kulttuuriopetussuunnitelma kunnassa on. Sisältökuvauksen jälkeen on linkki kunnan omille sivuille Kulttuuripolku-osioon (Taikalamppu, kulttuuripolut 2013).

Ensimmäisissä tutkimussuunnitelmahahmotelmissa ajattelin benchmarkata ainoastaan samantyyppiset ja -kokoiset kunnat kuin Tuusula eli noin 40 000 asukkaan haja-asutus kunnat (kuten Mikkeli, Pieksamäki, Hyvinkää, Lohja ja Kajaani). Mutta koska aineisto oli niin pieni, ja kulttuuripoluista oli valmis koonti ja linkit Taikalampun verkkosivuilla, päädyin keräämään analyysiaineistooni kaikki olemassa olevat kulttuuripolut. Benchmarking sopii mainiosti tähän tarkoitukseen, koska kohde oli helppo määritellä ja vertailukumppanit löytyivät helposti. Valmistauduin benchmarkkaukseen rajaamalla sen, mistä haluan tietoa saada. Benchmarkkauksen ydinkysymyksiksi nousivat seuraavat:

Millaisella mallilla kulttuuripolku on toteutettu?

Mikä on kulttuurituottajan rooli suhteessa palveluntarjoajiin ja palvelunkäyttäjisiin?

Valitsin benchmarkkauksen lähde-aineistoksi kulttuuripolkujen www-sivut ja kirjalliset dokumentit. Luin läpi kaikki 32 kulttuurisuunnitelmaa ja tiivistin erot ja yhtäläisyydet excel-taulukkoon, jossa tietojen käsittely olisi helppoa ja joka auttaisi minua esimerkkipolkujen tiivistämisessä. Aineistolähtöiseen sisältöanalyysiin dokumenttianalyysin muotona kuuluu aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja abstrahointi. Analyysin tarkoituksena on saada aineistoon selkeyttä, jotta siitä voidaan tehdä selkeitä johtopäätöksiä. (Ojasalo, Moilanen & Rantanen, 2009, 122–125.) En tehnyt aineistolle täydellistä dokumenttianalyysia, vaan keskityin siihen, että pystyn pelkistämään tämän tutkimuksen kannalta oleelliset tiedot tekstidokumenteista excel-taulukkoon. Tavoitteenani oli kerätä dokumenteista oleelliset havainnot ja tiivistää ne.

Keskityin kulttuuripolkuaineiston analyysissä: **kahteen** asiaan:

1) onko kulttuuripolku/kulttuurikasvatussuunnitelma osana kunnan opetussuunnitelmaa vai ei, ja 2) onko kulttuuripolku tehty taiteenlajeittain käsiteltäväksi millä tahansa luokka-asteella vai niin, että tietyllä luokka-asteella keskitytään tiettyyn taiteenlajiin.

Kartoitukseni muuttujiksi valitsin seuraavat ominaisuudet: (liite 1)

- kaupunki,
- väkiluku,
- kulttuurisuunnitelma ei osana opsia,
- kulttuurisuunnitelma osana opsia,
- aloitusvuosi,
- ikähaitari,
- lapsia palvelun piirissä
- taidelajeittain = suunnitelma on tehty niin, että taiteenlajiin tutustuminen ei ole sidottu vain tiettyyn luokka-asteeseen, vaan sitä voidaan käsitellä eri luokka-asteilla,
- taiteenlaji+luokka = suunnitelma on tehty niin, että jokaiselle ikäluokalle on suunnattu tietyn taiteenlajin toimintaa,
- ominaispiirteet= mitä erityistä ja omaleimaista polussa on.

Aineistoa kerätessäni huomasin, että myös 9.-luokkalaisten kulttuurikortti tarvitsee oman sarakkeen taulukkoon, koska se näytti olevan olennainen osa kulttuuripolkua ja myöskin jo vakiintunut ja levinnyt toimintamuoto kunnallisessa lastenkulttuurissa. Lastenkulttuurilla viitataan laajan määritelmän mukaisesti kaikkeen alle 18-vuotiaille suunnattuun kulttuuritoimintaan (Karikoski & Rantanen, 2002, 15). 9.-luokkalaisten kulttuurikortti on pääsääntöisesti tarkoitettu tukemaan nuoren oma-ehtoista kulttuurin kuluttamista vapaa-ajalla ja sillä saa alennuksia pääsylipuista esim. elokuvaan, konsertteihin, teatteriin ja museoihin. 9-kortin kuuluminen tai kuulumattomuus osaksi kulttuuripolkua ei sinänsä ollut tutkimukseni kohteena, mutta se oli mielenkiintoinen ja helposti lisättävä muuttuja taulukkoon. 9.-luokkalaisten kulttuurikortteja on käytössä varmasti useassa muussakin kunnassa – kuten esimerkiksi Tuusulassa – mutta tässä luvussa ovat mukana vain kulttuuripolku-aineistossa mukana olleet kunnat. Käsitellyistä 32:sta kulttuuripolusta tai kulttuurikasvatussuunnitelmasta 11 kunnassa oli käytössä 9.-luokkalaisten suunnattu etukortti osana kulttuurikasvatussuunnitelmaa tai sen lisänä.

Muuttujista myöskään aloitusvuosi ei ollut benchmarkkaus-kysymykseni (millaisella mallilla toteutettu ja onko osa opetussuunnitelmaa) kannalta olennainen ja siksi en ryhtynyt kaivamaan tietoa niiden polkujen osalta, joissa ei mainittu suunnitelmassa tai linkisivulla aloitusvuotta. Vertailuarvooni ”kuinka paljon lapsia palvelun piirissä” ei löytynyt dokumenteista tietoa kuin kahdesta kunnasta. Täydensin tätä tietoa myöhemmin suorittamassani kyselyssä (liite 3).

Ensimmäinen kulttuurikasvatussuunnitelma on otettu käyttöön Turussa vuonna 2004 ja seuraava Oulussa vuonna 2005 (kyselyn, liite 3, aineisto). Turun ja Oulun mallit edustavatkin kattavasti kahta eri yleissuuntausta tehdä kulttuurikasvatussuunnitelma: taiteenlajeittain tai tietty taiteenlaji+määritelty luokka-aste.

3.1 Taiteenlajeittain vai taiteenlaji+ tietty luokka-aste

Kulttuuripolkujen ja kulttuurikasvatussuunnitelmien sisältöjen suunnittelussa ja palvelujen kohdentamisessa näyttäisi olevan kaksi pääsuuntausta kuinka suunnitelma laaditaan.

Oulun malli edustaa suuntausta, jossa **suunnitelma on tehty taiteenlajeittain**. Taiteenlajit on jaoteltu taiteen ja kulttuurin aloittain eli teemoittain. Esimerkiksi Oulun mallissa teemoja on 12: arkkitehtuuri ja rakennettu, ympäristö, elokuva, festivaalit ja tapahtumat, kulttuuriperintö ja maailmakulttuuri, media ja uuden kulttuurin alat, muotoilu ja kädentaidot, musiikki, sanataide, sirkus, tanssi, teatteri ja visuaaliset taiteet (Sainio & Tenez, 2010, 6–30). Jokaiseen teemaan liittyy virikekysymyksiä teeman käsittelyyn, verkko-osoitteita, joista etsiä materiaalia opetuksen tueksi, teemat kullakin luokka-asteella eri oppi-aineissa ja oppiaine, joissa teemaa voi soveltaa sekä paikallisia yhteistyökohteita (emt, 5–7). Oulussa kulttuuriopetussuunnitelma toimii runkona ja ohjaavana asiakirjana, jonka pohjalta kukin koulu kirjaa oman koulukohtaisen kulttuuriopetussuunnitelmansa (Kulttuuritalo Valve, opetussuunnitelmat 2013). Esimerkiksi Vaasa on käyttänyt oman kulttuurikasvatussuunnitelmansa laatimiseen pohjana Oulun mallia (Nyqvist, 2011).

Taulukko 1. Kulttuuriopetussuunnitelman sisältö: taiteenlajeittain vai taidelaji+luokka-aste

Tämän taiteenlajeittain -perusmallin lisäksi kulttuurikasvatussuunnitelmissa on erilaisia kuntakohtaisia sovelluksia, esimerkiksi Seinäjoen *Kulttuurimatka*-kulttuuriopetussuunnitelmassa on vuosittain käsittelyssä yksi taiteenlaji, johon kunnan 2., 5., 7. ja 8.-luokat tutustuvat työpajojen ja kulttuurivierailujen avulla lukuvuoden aikana (Seinäjoki, Kulttuurimatka 2013).

Turun malli edustaa suuntausta, jossa **suunnitelma etenee mallilla luokka+taidelaji**. Aineistoni 32 kulttuuripolusta, 20 oli tehty tällä menetelmällä. Mallissa jokaiselle luokka-asteelle on määrätty kulttuurilaitos tai taiteenlaji, jonka toimintaan tutustutaan vuoden aikana. Esim. 1. luokalla kirjasto, 2. luokalla museo jne. Turussa 1.–9.-luokkalaiset käyvät eri kulttuurilaitoksissa kolme kertaa vuodessa. Kulttuuripolku -nimellä kulkeva ohjelma perustuu opetussuunnitelmaan. Kulttuurikäynnit olisi siis joka tapauksessa tehtävä ja näin ollen Kulttuuripolku toimii menetelmänä, joka takaa retkien suunnitelmallisuuden ja helpottaa opettajan työtä. (Turku, kulttuuripolku 2013.) Kulttuuripolku helpottaa myös kulttuurilaitoksia kohdentamaan tarjontaansa juuri tietyille luokka-asteelle, tarkka oppilasmäärä on tiedossa eivätkö kulttuurilaitokset kilpaile keskenään samojen luokkien käynneistä. Useissa, varsinkin pienemmissä kunnissa, joissa ei ole sellaista taidelaitosten määrää kuin suurissa kaupungeissa, taidelaitosten tarjontaa paikattiin joko kulttuuritoimen ostamilla toiminnoilla tai taideoppilaitosten ja paikallisten yhdistysten tarjonnalla. Esimerkiksi Pieksamäellä kulttuuripolku-esityksiä on kohdenneustusti kulttuuritoimen järjestämällä Mix-lastenkulttuuriviikolla; 2.luokkalaisille teatteria ja 4.luokkalaisille musiikkia (Pieksamäki, 2013) ja Hankasalmi toimii erinomaisena esi-

merkkinä siitä, kuinka kulttuuripolku on rakennettu paikallisen toiminnan varaan ja toimintaa ovat järjestämässä niin seurakunta kuin Martatkin (Hankasalmi 2013).

3.2 Osana opetussuunnitelmaa vai ei?

Aineistoni 32 kulttuuripolusta jo 19 oli osana opetussuunnitelmaa, ja ainakin kolmessa kunnassa (Pori, Vaasa ja Lohja) työ jo olemassa olevan kulttuuripolun saamiseksi osaksi opetussuunnitelmaa on parhaillaan (v.2013) käynnissä. Vaikuttaisi Oolevan yleinen kehityspiirre, että ensin on luotu tai luodaan kulttuuripolku-rakenne helpottamaan sekä tuotannon kohdentamista (taidelaitosten ja kulttuuritoimen näkökulma) sekä opettajien työn helpottamista (asiakkaan näkökulma) ja sitten jo olemassa oleva malli otetaan mukaan opetussuunnitelmaan.

Taulukko 2. Kulttuuripolku tai kulttuuriopetussuunnitelma osana koulujen opetussuunnitelmia.

Kulttuuripolut ja kulttuuriopetussuunnitelmat ovat kuntakohtaisia, mutta yhteistä niille on verkostoyhteistyö sekä eri hallintokuntien välillä kunnassa että kunnan ja taidelaitosten välillä. Kunnasta mukana ovat useimmiten kulttuuri- ja opetustoimi, joskus myös liikunta- ja nuorisotoimet (esim. Espoo ja Helsinki) ja paikalliset kulttuuritoimijat sen mukaan minkälaisia kulttuuritoimijoita kunnasta löytyy.

4 KULTTUURITOIMEN ROOLI KULTTUURIPOLKUJEN JA OPETUSSUUNNITELMIEN TOTEUTUKSESSA

Taikalamppu-verkostossa olisi ollut tarvetta yksityiskohtaisempaan kyselyyn, mutta ajan vähyyden vuoksi halusin pitää kyselyn lyhyenä ja keskittymä oman tutkimukseni kannalta olennaisiin osioihin. Eli kulttuuritoimen ja tuottajan rooliin prosessissa, mistä ja miten toimintaa rahoitetaan ja millaisia hyviä vinkkejä kulttuuripolkutyön käynnistämiseen voisi saada niistä kunnista, joissa toimintaa jo on. Kyselylomakkeen suunnittelussa Taikalamppua kiinnostavia tietoja olivat rahoituksen ja kulttuuripolku-työryhmän lisäksi erityisesti kulttuuripolkujen viestintä sekä kulttuuripolkujen parissa toimivien henkilöiden nimikkeet. Taikalampun kulttuuripolku-asiantuntijat, verkoston koordinaattori Vesikansa ja Oulun lasten- ja nuortenkulttuurin tuottaja Tenetz, toimivat myös lomakkeen testaajina ennen lomakkeen lähettämistä vastaajille ja sain heiltä apua kyselyn muotoilussa.

Koska tutkimuksen kohteeni perusjoukko oli hyvin pieni, valitsin kyselyn kohteeksi kaikki havaintoyksiköt eli kuntien kulttuuripolkujen tai kulttuurikasvatussuunnitelmien yhteyshenkilöt ja koordinaattorit. Olemassa olevien 32 kulttuuripolun parissa työskentelevien tuottajien, koordinaattorien tai tiedottajien yhteystiedot keräsin kuntien kulttuuripolku-sivuilta.

Avaan kyselylomakkeella saamani tulokset tässä luvussa samoin numeroin ja kokonaisuuksittain kuin ne esiintyivät kyselyssä (liite 1). Perustelen valitut kysymykset ja kysymyksen asettelun kunkin luvun alussa.

Kysely lähti matkaan vasta 7.10. ja sulkeutui jo 14.10. eli vastausaikaa jäi viikko. Lähetin kyselyn kaikkiaan 32:een kuntaan yhteensä 47:lle ihmiselle. Lähetin kyselyn siis kaikille niille henkilöille, joiden yhteystiedot löytyivät kulttuuripolkuja ja -opetussuunnitelmia esitteleviltä verkkosivuilta. Kaikkien kuntien nettisivuilta ei suinkaan ollut helppo löytää oikeata yhteyshenkilöä. Pyysin kyselyn sähköpostisaatteessa (liite 2) vastaanottajia välittämään viestin oikealle henkilölle. Muutama yhteystietolistallani olleista henkilöistä vastasi minulle sähköpostitse ja kertoi välittäneensä viestin eteenpäin, vaikka itse olikin virkavapaalla tai lomautettuna. Osa yhteyshenkilöistä oli myös muuttanut siitä, mitä esimerkiksi kuntien sivuilla ilmoitettiin. Yhteistietolistani ei siis ollut kattava, ei tarpeeksi useaan kertaan tarkistettu, eikä vastausaika ollut tarpeeksi pitkä. Kaikki tutkimuksen perusjoukkoon kuuluneet ihmiset eivät siis välttämättä ehtineet vas-

tata kyselyyn, eikä kysely välttämättä tavoittanut joka kunnassa oikeita henkilöitä. Perjantaina 11.10. vastauksia oli koossa 16 kappaletta ja lähetin muistutusviestin niihin kuntiin, joista en vielä ollut saanut vastausta.

Vastausajan niukkuuteen nähden, vastusprosentti oli yllättävänkin korkea. Vastauksia saapui viikossa 23 kappaletta 21 kunnasta eli kaksi kolmasosaa kunnista vastasi, vastaus jäi saamatta 11 kunnasta. Aineisto käsittelyssä on käytetty 21 vastausta eli tuplavastaukset kahdesta kunnasta on huomioitu määrällisesti käsitellyissä vastauksissa. Sanallisissa vastauksissa aineistosta on analysoitu kaikki vastaukset.

Toisaalta saattoi olla jopa hyvä, että kyselyn muokkaaminen tapahtui vasta siinä vaiheessa kun olin jo kerännyt paljon muuta materiaalia, koska nyt kyselyni oli ”täsmäkysely”. Kyselylomakkeen suunnittelussa on oleellista tarkentunut tutkimusongelma, jottei tehdä turhia kysymyksiä, mutta muistetaan kuitenkin kysyä kaikki oleellinen (Valli 2007,103;Ojasalo & ym. 2009, 115–116).

Sain muutamia sähköposteja kyselyn vastaajilta, jotka eivät edustaneet kulttuuritoimea ja he kyselivät vastausohjeita. Tiedostin jo kyselyä lähettäessäni, että kaikki kulttuuripetussuunnitelmien koordinaattoreina työskentelevät eivät suinkaan ole kulttuuritoimen edustajia. Heitä ohjeistin vastaamaan omasta näkökulmastaan. Sain myös yhden puhelinsoiton, joissa soittaja kertoi kulttuuripolkujen kehittämishankkeesta omassa kunnassaan ja tiedusteli koska kyselyni tulokset ovat valmiina. Myös monessa sähköposti-viestissä kyseltiin, koska kyselyn tulokset ovat valmiina. Kiinnostus tutkimustani kohtaan todisti minulle, että teen jotakin arvokasta ja hyödyllistä.

4.1 Taustatiedot vastaajista

Kyselyni ensimmäiset viisi kysymystä koskivat taustatietoja. Taustatietokysymykset toimivat lämmittelynä vastaajille (Valli 207, 103).

1.1 Kaupungin tai kunnan halusin vastauksiin tietääkseni mistä kunnista on vastattu ja jotta pystyisin täydentämään jo aiemmin keräämäni materiaalia esimerkiksi kysymyksen 1.5 tiedoilla.

1.2 Vastaajan ammattinimike kiinnosti erityisesti siksi, että minun näkökulmani on kulttuuritoimen ja kulttuurituottajan osuudesta kulttuuripolku-prosessiin ja Taikalamppua kiinnosti ylipäätään eri ammattinimikkeiden kirjo; näkyisikö siellä kulttuurituottajan tarpeellisuus prosessissa.

1.3 Vastaajan työyksikkö kiinnosti juuri kulttuuritoimen osalta.

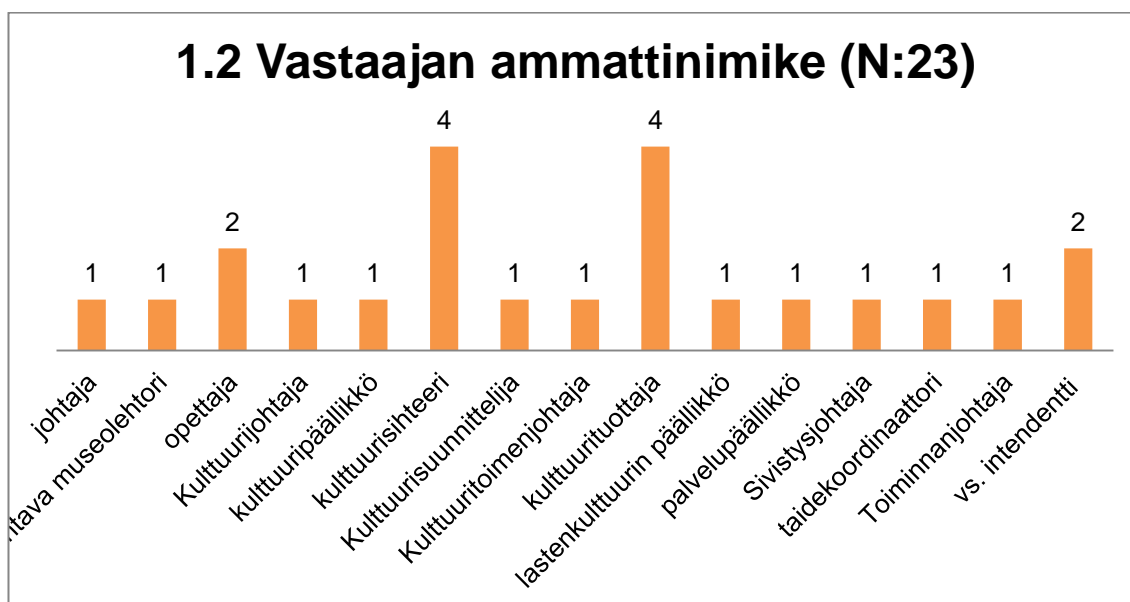
1.4. Minä vuonna kulttuuripolku tai kulttuurikasvatussuunnitelma on otettu käyttöön kunnassasi. Tämä oli täydentävä kysymys, koska se oli yksi muuttujista dokumentti-analysissani, mutta tiedon löytäminen dokumenteista ei ollut helppoa eikä kattavaa. Tällä kysymyksellä halusin siis täydentää jo olemassa olevaa keräämäni kulttuuripolku-aineistoa.

1.5 Kuinka paljon kulttuuripolku-palvelun piirissä on oppilaita vuodessa? - kysymyksen tarkoituksena oli täydentää benchmarkattuja dokumentteja.

Seuraavaksi esittelen tulokset kysymysryhmästä yksi kysymyksittäin.

Vastaajan ammattinimikkeiden jakautumisessa hajonta oli suurta. 23 vastauksesta 4 vastasi nimikkeellä kulttuurisihteeri ja 4 nimikkeellä kulttuurituottaja, 1 kulttuurisuunnittelija ja 4 eri kulttuurijohtaja-nimikettä (kulttuurijohtaja ja -päällikkö ja kulttuuritoimenjohtaja ja lastenkulttuurin päällikkö) sekä 1 kulttuurisuunnittelija. Suoranaisia kulttuuritoimen nimikkeitä löytyi siis 23:sta vastaajasta 14 eli noin kaksi kolmasosaa. Opettaja vastaajista oli kaksi. Lopuista seitsemästä löytyivät johtaja, intendentti, museolehtori, palvelupäällikkö, sivistysjohtaja, taidekoordinaattori ja toiminnanjohtaja.

Taulukko 3. Vastaajan ammattinimike.

Vastaajien työyksiköt olivat tavalla tai toisella sivistystoimen alaisuudessa. Kulttuuripalveluiden, yleisten kulttuuripalveluiden, lastenkulttuuriyksikön ja kulttuurikeskusten

alaisuudessa työskenteli 23 vastaajasta 14 henkilöä, 2 henkilöä työskenteli kahden yksikön palkkalistoilla, joista toinen oli kansalaisopisto.

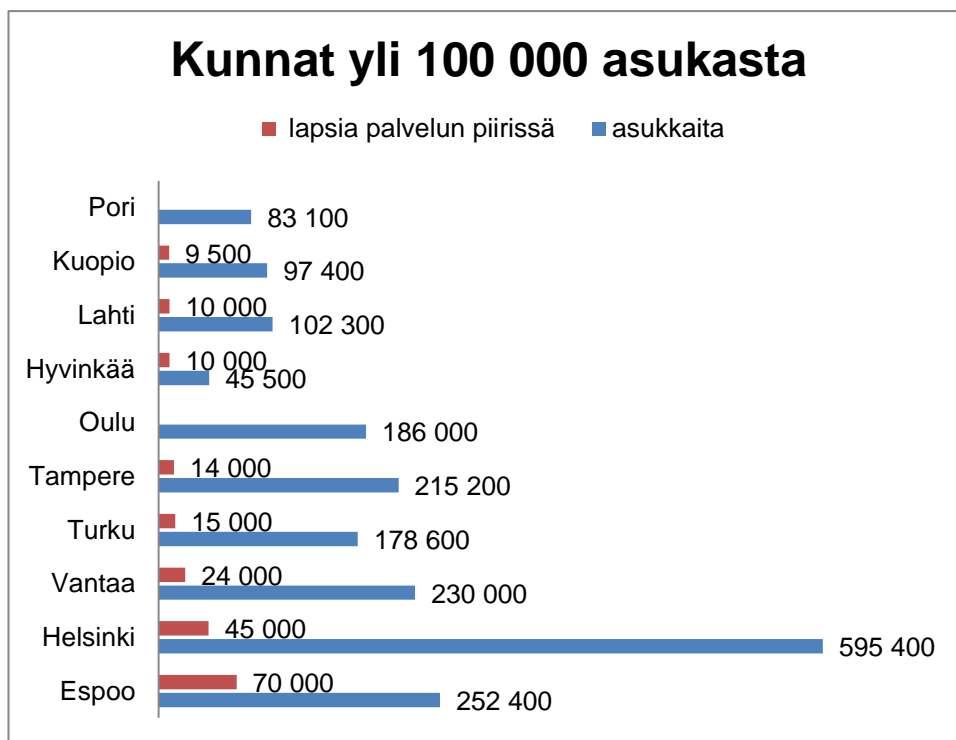
Taulukko 4. Vastaajan työyksikkö.

Ammattinimike ei sitonut työntekijää yhteen toimialan kanssa. Vain yhden kulttuurisih-teeri-nimikkeellä työskentelevän työyksikkö oli koulu. Kulttuurituottaja voisi kulttuuripol-kuu koordinoidessaan ja kehittäessään aivan hyvin työskennellä myös koulutuksen tulosityksikössä. Se saattaisi helpottaa työtä, kun byrokratia ei hallintokuntien välillä vä-henisi. Yhden museolehtorin työyksikkö oli kansalaisopisto ja suunnittelijaopettaja ni-mikkeellä työskenneltiin palvelutoimistossa.

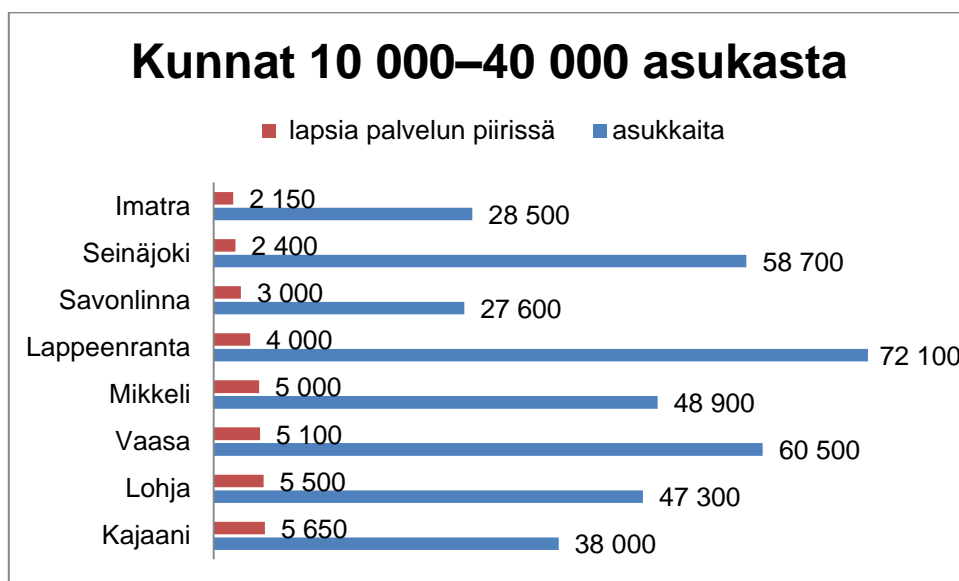
Se, kuinka paljon palvelun piirissä on oppilaita, riippuu tietysti myös palvelun toteutus-tavasta, jota tässä ei kysytty. Vertailulukuna toimi kunnan koko, ei perusopetuksessa olevien lasten määrä, mikä tietysti olisi ollut toinen mahdollinen vertailulukua, joka olisi kertonut tavoittaako toiminta tasa-arvoisesti. Esimerkiksi Lahdessa ja Hyvinkäällä lap-sia kulttuuripolun piirissä on molemmissa 10 000, vaikka Lahden asukasluku on yli puolet suurempi. Vaikuttavuuden näkökulmasta minusta oli yllättävää, ettei dokumen-teista löytynyt tätä tietoa. Kysymykseen vastasi 21:stä kunnasta 19.

Taulukko 5. Kulttuuripolkupalvelun piirissä olevien lasten määrä yli 100 000 as. kaupungeissa.

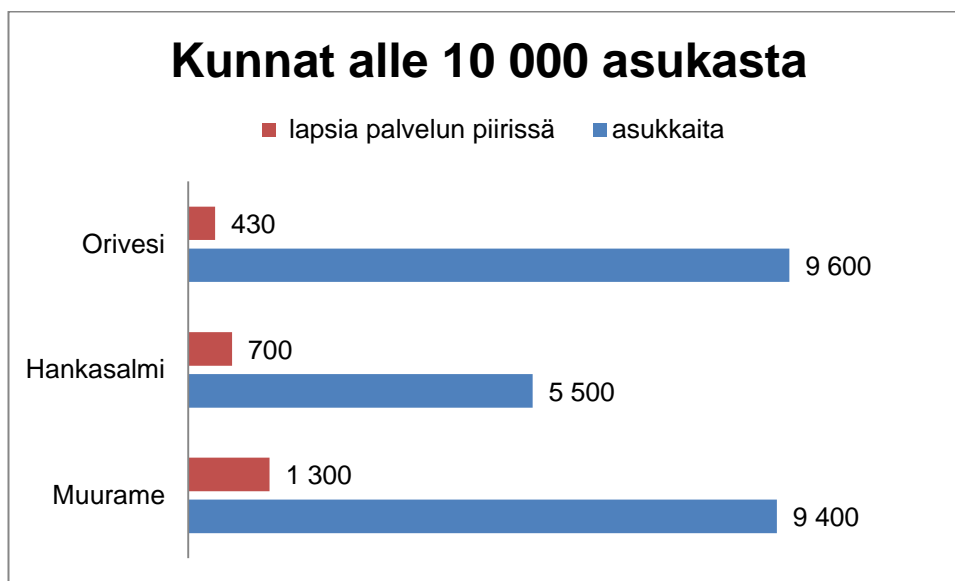

Itseäni kiinnostaa erityisesti Tuusulan näkökulmasta noin 40 000 asukkaan kuntien kulttuuriopetukseen osallistuvien lasten määrä. Tuusula väkiluku on 37 926 ja 1–9.-luokkalaisten lasten määrä vuonna 2013 noin 5 000 eli se on suhteessa Mikkelin, Lohjan, Vaasan ja Kajaanin lukuihin.

Taulukko 6. Kulttuuripolkupalvelun piirissä olevien lasten määrä 10 000–40 000 as. kaupungeissa.

Taulukko 7. Kulttuuripolkupalvelun piirissä olevien lasten määrä alle 10 000 as. kunnissa.

4.2 Kulttuuritoimen rooli kulttuuripolussa / kulttuurikasvatussuunnitelmassa

Kysymysryhmässä numero kaksi etsin vastausta kulttuuritoimen rooliin ja kulttuurituottajan rooliin. Kulttuuripolut ovat useimmiten osa kunnallista kulttuuritoimintaa, joten niiden parissa työskentelevät kulttuurituottajat edustavat julkisen sektorin tuottajia. Kulttuuripolkujen ja opetussuunnitelmien parissa työskentelee paljon myös opettajia, mutta minun kiinnostukseni tässä kehittämistyössä on nimenomaan kulttuuritoimessa. Valitsin näkökulmaksi puhtaasti kulttuuripolkujen käytännön työn tuottajalle tuoman roolin: toimiiko kulttuurituottaja koordinaattorina ja viestijänä kulttuuripolkuun palveluita tarjoavien taidelaitosten ja koulujen välillä vai onko tuottajan työnkuva enemmänkin ohjelmistosisältöjen suunnittelijan ja ohjelmistojen ostajan työnkuva.

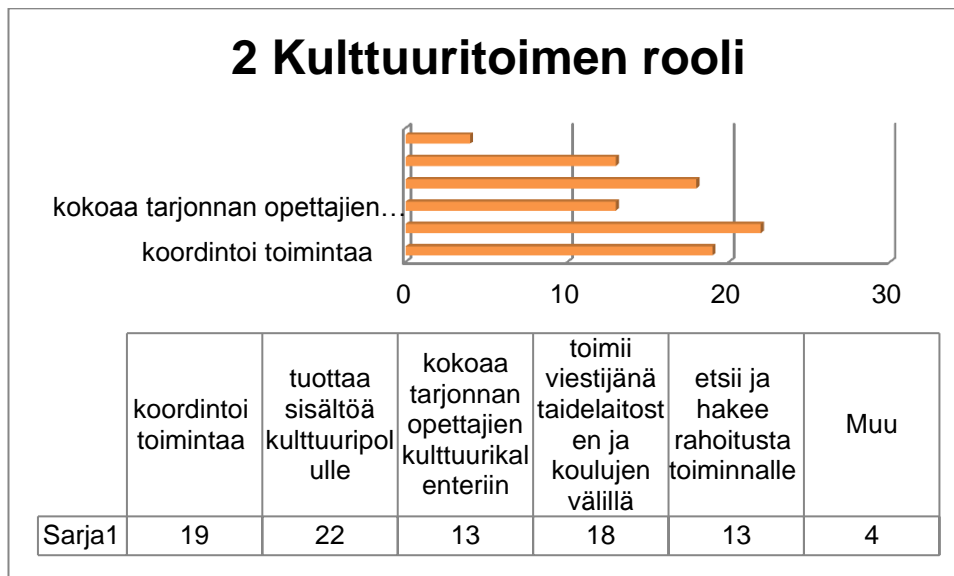
Kysymyksessä 2.1. vastausvaihtoehdot olivat:

1. koordinoi toimintaa (mm. palkkaa taiteilijoita koulu yhteistyöhön, tekee yhteistyösopimuksia, toimii välittäjänä taiteilijoiden ja palvelun käyttäjien välillä)
2. tuottaa sisältöä kulttuuripolulle (mm. ostaa esityksiä, suunnittelee sisältöjä)
3. kokoaa tarjonnan opettajien kulttuurikalenteriin
4. toimii viestijänä taidelaitosten ja koulujen välillä (mm. ylläpitää verkostoja ja sähköpostilistoja, kerää tietoa koulujen tarpeista, toimii yhteishenkilönä kouluille)
5. etsii ja hakee rahoitusta toiminnalle (hakee ulkopuolista rahoitusta, vastaa määrärahojen kohdentamisesta kulttuuripolkutoimintaan)

6. Muu, mikä?

Ja vastaukset kulttuuritoimen roolista jakaantuivat seuraavasti.

Taulukko 8. Kulttuuritoimen rooli / tehtävät kulttuuripolkutyössä.

Ensisilmäyksellä aineistoon kulttuuritoimen roolin voisi määritellä olevan sisällöntuottajan enemmän kuin viestijän. Mutta kun aineistoa tuijottelee hiukan kauemmin käy ilmi kulttuuritoimen rooli viestijänä koulujen ja taidelaitosten välillä. Mielenkiintoista on pieni vastausten määrä tuottajan tehtävänä koota tarjonta kulttuurikalenteriin, koska kysymyksessä 4.1 kulttuurikalenteri ilmoitettiin suosituimmaksi viestinnän välineeksi. Kuka sitten kokoaa tarjonnan kulttuurikalenteriin? Yksi vaihtoehto vastausten pienemmälle määrälle on se, että vastaaja on ajatellut vain omaa työsarkaansa, ei koko kulttuuritoimen tehtävää ja esimerkiksi nimikkeellä päällikkö tms. vastanneet eivät tiedä kuka käytännön työn tarjonnan kokoamisesta tekee. On vaikea kuvitella, että kulttuurikalenterin kokoaisi opettaja, koska kalenterin on tarkoitus toimia välineenä ja palveluna nimenomaan opettajille.

Kohdassa muu, työtehtäviksi nostettiin mm.

” Seuraa kansallisesti alaa”

ja

”Yrittää aktivoida 3. sektorin toimijoita toteuttamaan kulttuurikasvatussuunnitelmaa”

Vastausten suuri määrä kaikissa vastausvaihtoehdoissa kertoo mielestäni vain yhdestä asiasta: **kulttuuritoimen rooli kulttuuripoluissa ja kulttuurikasvatussuunnitelmissa on todella laaja ja vaatii tuottajilta asiantuntijuutta.** Tämän pienen aineiston perusteella voidaan helposti määritellä suuntaviivoja kulttuuripolkujen ja opetussuunnitelmien parissa työskentelevän tuottajan työnkuvalle ja laajoille tehtäville:

- koordinoi toimintaa (mm. palkkaa taiteilijoita kouluyhteistyöhön, tekee yhteistyösopimuksia, toimii välittäjän taiteilijoiden ja palvelun käyttäjien välillä)
- tuottaa sisältöä kulttuuripolulle (mm. ostaa esityksiä, suunnittelee sisältöjä)
- toimii viestijänä taidelaitosten ja koulujen välillä (mm. ylläpitää verkostoja ja sähköpostilistoja, kerää tietoa koulujen tarpeista, toimii yhteishenkilönä kouluille)

Julkisen sektorin tuottajille on ominaista väitöskirjassaan tuottajan erilaisia ammatti-identiteettejä ja positioita kulttuurituotannon kentällä tutkineen Katri Halosen (2011) mukaan toimiminen mediaattoreina taiteen ja talouden välissä. Mediaattori-tuottajille on tyypillistä nähdä taiteen arvo ennen kaikkea sosiaalisen hyvinvoinnin välineenä. (Halonen 2011, 65.)

Julkisella sektorilla toimivien tuottajien olennaista työsarkaa on ohjelmistojen ostaminen omiin tiloihin, taiteen käyttämien välineenä kuntalaisten hyvinvoinnin ja sosiaalisen eheyden ylläpitämisessä sekä kuntakuvan rakentajana (Halonen 2011, 51). Halosen luomista kolmesta tuottajan mallista julkisen sektorin tuottajat toimivat pääasiassa osallisuuden tähtäävinä tuottajina, jolloin tuottajan tehtävänä on luoda kohtaamisen tiloja ja paikkoja esiintyjien ja yleisön välille esimerkiksi kouluissa ja päiväkodeissa – siellä missä yleisö jo on. Ja taiteen tehtävänä on parantaa elämänlaatua. Kunnallisen kulttuuritoimen tuottajat voivat ostajan roolissa tehdä myös ns. kulttuuritekoja näkemällä taiteen arvon ”taiteena taiteen vuoksi”, silloin tuottajan rooli on huolehtia tuotannollisesta prosessista taiteilijan ja yleisön välissä. (Halonen 2012, 1–2.)

Olennaista kulttuuripolku-toiminnassa on koordinaattorin rooli, koska monen toimijan välinen yhteistyö ei toimi, ellei joku sitä kokoa yhteen ja tiedota toimijoille ja aikatauluta ja seuraa. Tähän koordinaattorin tarpeeseen koulun ja kulttuurin yhteistyön vahvistamiseksi kiinnitettiin paljon huomiota esimerkiksi *Koulun ja kulttuurin yhteistyöohjelmassa 1998–2001* ja suositeltiin, että taide- ja kulttuurikasvatuksen työryhmä kunnassa laatii vuosiohjelman ja ohjelman toteuttamista on kunnassa organisoimassa yksi henkilö ja lisäksi jokaisessa koulussa on vielä oma kulttuurivastaava (Grönholm 2002, 17).

Koordinaattorin tarpeeseen kiinnittää huomiota myös Seirala (2012) tarkastellessaan kunnan roolia kulttuuripolkujen ja lastenkulttuurin organisoinnissa (Seirala 2012, 19). Mutta koska toimintamalleja kulttuuripoluissa on niin monta kuin on kuntaakin, ei koordinaattorin kohdalla puhuta välttämättä kulttuurituottajasta tai kulttuurisihteeristä. Koordinaattori voi olla myös opettaja ja kunnan kulttuurituottaja saattaa olla asiantuntijaroolissa kulttuuripolku-työryhmässä.

Kunnallisessa kulttuuritoimessa lastenkulttuurin tuottajien tehtävä on nimenomaan toimimista taiteilijoiden ja yleisön välissä, koska kulttuuripolut ja kulttuurikasvatussuunnitelmat nivoutuvat varhaiskasvatukseen ja koulu-opetukseen. Siinä siis korostuu tuottajan työn tarkoitus kansan sivistämistyön ja taiteen sosiokulttuuristen vaikutusten mahdollistajana (Halonen 2011, 65). Erityisesti aineistosta nousee tässä suhteessa esiin Kuopio, jossa kulttuuripoluista vastaava kulttuurisuunnittelija työskentelee Hyvinvoinnin edistämisen palvelualueella / Kansalaistoiminnan yksikössä. Kulttuuripalvelujen ja kulttuurikasvatuksen hallinnon rajat ylittävä yhteistyö ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset on siis otettu huomioon organisaation rakenteessa.

Kysymykset 2.3–2.5 käsittelivät kulttuuripolun tai kulttuurikasvatussuunnitelman koordinoimista, seuranta ja kehittämistä sekä sisällön tiedottamista palvelun käyttäjille. Vastauksista erottui kaksi pääryhmää: toisessa päässä olivat kunnat, joissa kaikki em. osat alueet olivat kulttuurituottajan ja kulttuuripalveluiden vastuulla ja niistä vastasi useimmiten yksi ja sama henkilö. Toisessa ääripäässä olivat kunnat, joissa koordinoimista hoiti opetuspalvelut, kehittämistä ja seuranta ohjausryhmä tai ”ydintyöryhmä” ja tiedottamista palvelun käyttäjille kulttuuriyksikkö ja kulttuuriyhdysohjaajat.

Verkostoyhteistyön osuus tuli esille tämän kysymyksen tuloksissa. Tuottaja toimii verkostojen sisällä tiedottajana ja lankojen punojana. Tuottaja on yhteyshenkilö niin taidelaitoksille kuin kulttuuriyhdysohjaajille. Kulttuuriyhdysohjaajat puolestaan kulttuuripolkuverkoston jäseninä ovat reitti tiedonkululle koulun muille opettajille ja luokanopettajat edelleen oppilaiden vanhemmille. Kulttuuripolku-ryhmissä verkostot ovat ennen kaikkea ihmisten välisiä, vaikka ne ovatkin tietoisesti rakennettuja.

Muutamista vastauksista kävi ilmi myös, että kulttuurisuunnitelma on vasta tai enää olemassa paperilla, ei varsinaisesti käytössä.

4.3 Rahoitus: koulutoimi, kulttuuritoimi vai Taikalamppu?

Kysymysryhmässä numero kolme tarkastelen kulttuuripolku-toiminnan rahoitusta. Tässä rahoitusosiossa Taikalampulle oleellista tietoa on se, onko kulttuuripolku-työhön käytetty Taikalamppu-resursseja.

Kulttuuriyksiköiden kulttuuripoluille tuottama ohjelma oli ilmaista 15 kunnassa ja 6 kunnassa ilmaista joskus. Kulttuuritoimissa siis tarjotaan toimintaa ja kulttuurikäyntejä ilmaiseksi kouluille tai ainakin subventoidaan osaa lipun hinnasta.

Taulukko 9. Kulttuuripolku-ohjelman maksuttomuus kulttuuritoimen tapahtumissa.

Kysymykseen kuka maksaa, oli mahdollista valita monta vaihtoehtoa, koska oletin kysymyksiä tehdessäni, että kuluja maksetaan useasta eri menokohdasta ja näin olikin. Vanhempainyhdistykset maksoivat pääsylippuja vain kahdessa kunnassa – onneksi ainakin tämän tutkimusaineiston kunnissa on vielä kunnalla varaa huolehtia kulttuurikäyntien kuluista.

Kulut sekä pääsylipputulossa että kuljetuksissa jakautuvat koulun oman budjetin ja sivistystoimen budjetin välillä tasaisesti. Ero tuli kulttuuritoimen kustannuksissa: taide- ja kulttuurikäyntien lipun maksaa tai kysymyksen 3.1 tuloksen perusteella tarjoaa ilmaiseksi kulttuuritoimi, mutta kulttuuritoimi ei maksa kuljetuksia kuin yhdeksässä kunnassa. Yhdessä vastauksessa oli tarkennettu, että kulttuuripolku-toiminnalla on oma kustannuspaikkansa. Pelkistetysti voisi aineistosta päätellä, että kulttuuritoimi vastaa pääsylippu-

jen maksamisesta ja hallintokuntien välisessä yhteistyössä koulutoimi osallistuu kuljetusten kustannuksiin.

Vastausvaihtoehdossa muu oli mainittu mm. ”kaupungin saamat testamenttirahat” ja ”lippujen subventointi OKM-hankerahalla”.

Taikalampun resursseja on käytetty kulttuuripolkutyössä aineiston vastauksissa kaikissa niissä kunnissa, jotka ovat tai ovat olleet mukana Taikalamppu-verkostossa. Eli Taikalamppu-verkostolla on ollut oleellinen rooli kulttuuripolku- ja kulttuuriopetussuunnitelmatyössä. Pelkästään tämän aineiston perusteella uskaltaisinkin väittää, että kulttuuripolkujen määrä olisi Suomessa huomattavasti pienempi ilman Taikalamppu-verkostoa.

Taulukko 10. Taikalamppu-resurssien käyttäminen kulttuuripolkutyössä.

Kahdestatoista kyllä-vastauksesta viidessä resurssi oli ollut sekä rahaa että henkilöresursseja ja lopuissa seitsemässä joko rahaa tai henkilöresursseja.

4.4 Kulttuuripolkujen viestintä

Vastausvaihtoehdot löytyivät suurelta osin kulttuuripolku-kartoitukseni aineistosta sekä Taikalampun asiantuntijoilta. Tämä kysymys tuli suoraan Taikalampulta. Kulttuurivastaavilla haettiin kulttuurilaitosten yhteyshenkilöitä. Tämä kysymyksenasettelu oli siis mennyt minulta ja Taikalampun sparraajilta hiukan vinoon. Nyt en aineistosta voi pää-

tellä ovatko vastaajat kokeneet kulttuuriyhdysopeettajan ja kulttuurivastaavan samaksi asiaksi.

Taulukko 11. Kulttuuripolun viestinnän välineet.

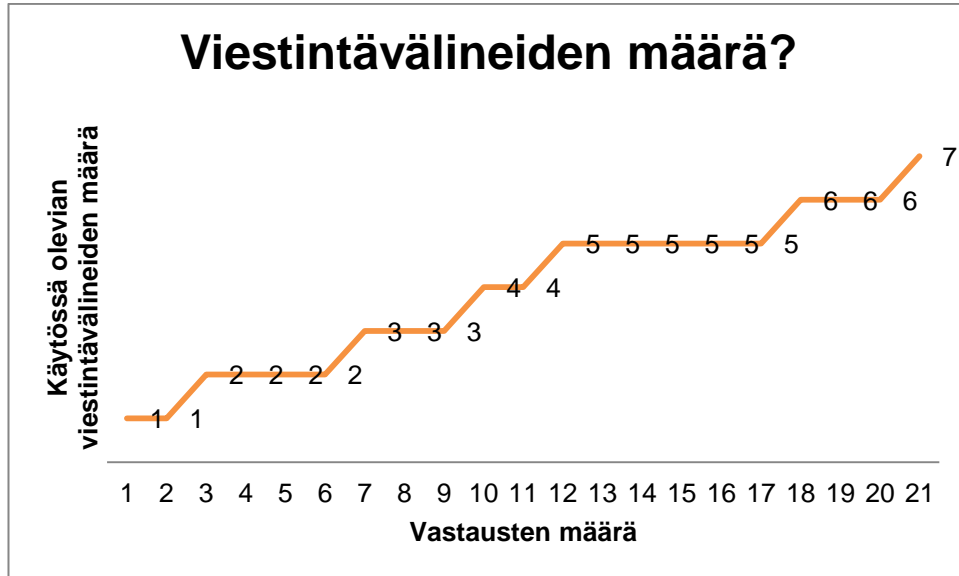

Sekä sähköinen että printtiversio opettajien **kulttuurikalenterista** on käytössä seitsemässä kunnassa. Eli luvut 11 ja 12 eivät tarkoita, että 11 kunnassa olisi käytössä molemmat kalenterit. Ylipäätään kulttuurikalenteri on viestinnän välineenä käytössä aineiston 21 kunnasta 16:sta eli se oli suosituin viestinnän väline. Kuten jo sivulla 33 esitin tämä on mielenkiintoinen seikka siinä mielessä, että kulttuurikalenteri on suosituin viestinnän väline, mutta kulttuurikalenterin tietojen kokoaminen vähiten vastauksia saanut työtehtävä.

Seuraavaksi suosituin viestinnän väline oli kulttuuriyhdysopeettajien verkosto. Lastenkulttuuritoimijoiden verkosto on aineiston mukaan tärkeä viestinnän väline, myös muissa kuin vain Taikalamppu-kunnissa.

Seuraavasta kaaviosta näkyy kuinka eri viestintävälineiden määrä jakautui vastausten kesken. Hajontaa on yhdestä viestintävälineestä seitsemään, yhteensä kysymyksessä oli kahdeksan eri vastausvaihtoehtoa. Mediaani-luku (jakauman keskimäinen arvo) on neljä, moodi (eniten tapauksia sisältävä luokka) viisi ja keskiarvo 3,75. eli keskimäärin on käytössä 3–5 eri viestinnän välinettä.

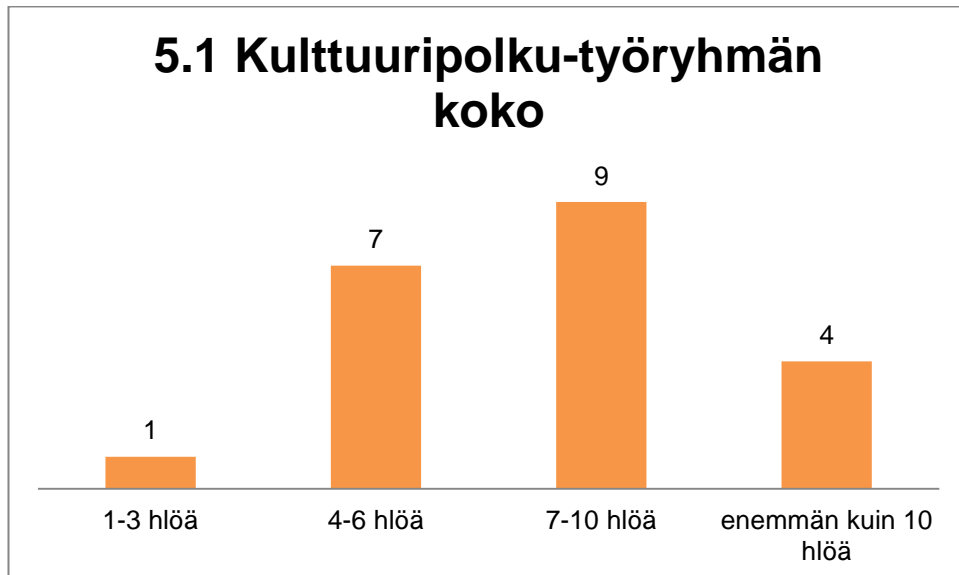
Taulukko 12. Viestintävälineiden määrä kulttuuripolkujen viestinnässä.

4.5 Kulttuuripolku-työryhmä

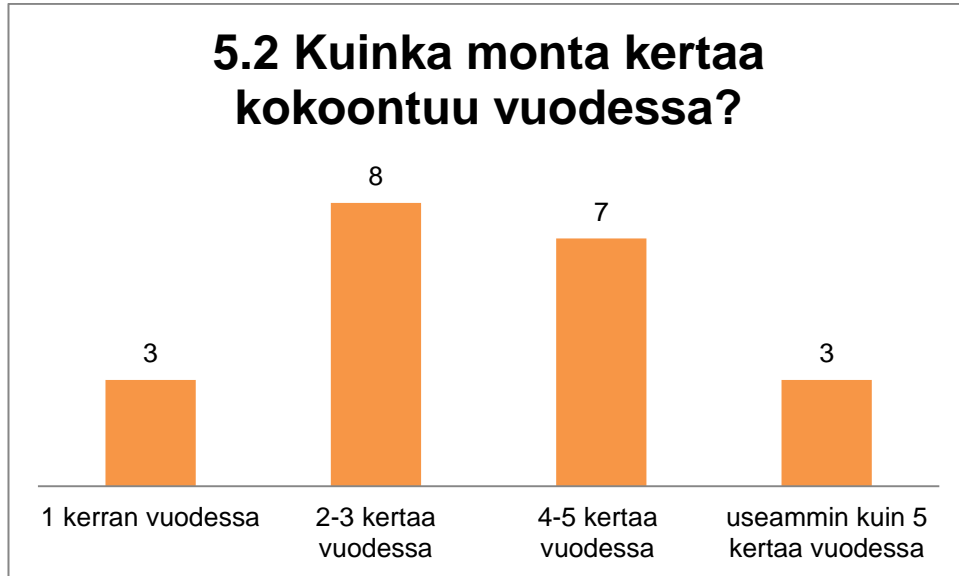
Kulttuuripolku-työryhmän kokoonpano oli kiinnostava kysymys paitsi verkostoyhteistyön näkökulmasta myös käytännön vinkkinä kuntiin, joissa polkua ei vielä ole. Yleisimmin työryhmään kuului joko 4–6 tai 7–10 henkilöä.

Taulukko 13. Kulttuuripolkutyöryhmän koko.

Työryhmän koko ei korreloinut kunnan kokoon, eikä tapaamisten tiheyteen. Työryhmät kokoontuivat useimmiten 2–3 tai 4–5 kertaa vuodessa.

Taulukko 14. Kulttuuripolku-työryhmän kokoontumisten määrä vuodessa.

Työryhmän kokoonpanoa kysyttiin avoimella kysymyksellä 5.3 Ketkä (ammatti ja työyksikkö) kuuluvat kuntasi kulttuuripolku-työryhmään? Kysymyksessä ei ollut valmiita vastausvaihtoehtoja, koska työnimikkeet vaihtelevat kunnasta toiseen.

Työryhmien kokoonpanot siis vaihtelivat kunnasta toiseen, mutta yhteistä kaikille oli työryhmän edustuksessa:

- **edustajia kouluista** (koulujen arjen ja opetussuunnitelmien asiantuntijuus)
- **edustajia kulttuuritoimesta** (kulttuuripalveluiden ja kunnan kulttuuritarjonnan asiantuntijuus)

Näiden peruselementtien lisäksi työryhmään kuuluivat kulttuuripolun sisällön tuottajia: liikuntatoimen edustus siellä, missä liikunta on osana kulttuuripolkua; ohjelmaa tarjoavien taidelaitosten edustajia ja sisältöä (esim. työpajat) tuottavia taiteilijoita.

Ainoastaan yhdessä vastauksessa kulttuuripolku-työryhmään viitattiin termillä moniammatillinen.

”Moniammatilliset tiimit...”

Moniammatillisista työryhmistä puhutaan paljon sosiaali- ja terveysalalla. Moniammatillisten työryhmien tarkoituksena on toimia asiakastyössä niin, että huomioidaan asiakkaan kokonaisuus kaikkien asiantuntijoiden näkökulmasta. Moniammatillisen yhteistyön toimimisessa korostuvat asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, rajojen ylitykset ja verkostojen huomioiminen. (Isoherranen 2008, 14–15.) Nämä moniammatillisen yhteistyön perustat ovat siirrettä-

vissä sosiaali- ja terveysalalta myös muihin asiantuntijatiimeihin. Kulttuuripolkutyöryhmissä aineiston perusteella oleellista on juurikin työryhmän moniammatillisuus, jossa on mukana sekä opetus- että kulttuuripuolen asiantuntijuus.

Verkostoyhteistyö ja moniammatilinen yhteistyö ovat haasteellisia kuntaorganisaatioissa, joka on hierarkkinen järjestelmä ja eri hallintorajat estävät yhteistä kehittämistä (Järvensivu, Nieminen & Rajala 2010, 7,9).

4.6 Kulttuuripolku menetelmänä – hyviä käytäntöjä

Kyselylomakkeen ryhmän 6 kysymyksiin vastattiin vapaasti. Kohdassa 6.1 kysyin **Miksi kulttuuripolku tai kulttuurisuunnitelma kannattaa ottaa käyttöön kunnassa?** Vastauksia oli yhteensä 23, etsin dokumenttianalyysin keinoja soveltaen vastauksista mainintoja sanoista tasa-arvoinen, tasavertainen / saavutettava ja yhdenvertainen testatakseni onko ajatukseni kulttuuripolusta menetelmänä kohdentaa palveluita tasa-arvoisesti täysin tuulesta temmattu. Dokumenttianalyysissä löytämäni maininnat:

Tasa-arvoinen, tasavertainen: 10

yhdenvertainen: 2

saavutettava: 1

Kulttuuripolkua perusteltiin mm. näin:

"..Myös **tasa-arvoisuus** korostuu: ei ole merkitystä onko lapsi esim. keskustan koulussa vai "syRJäkylällä", kaikki pääsevät osallistumaan toimintaan yhtäläisesti."

"..Se [kulttuuripolku] myös helpottaa sekä opettajien että kulttuuripalveluiden tarjoajien työtä. Kulttuuripolku on tärkeä palvelu kulttuuritoimen tavoitteiden toteuttamisessa."

" [kulttuuripolku] tekee koulujen kulttuurikasvatuksesta tavoitteellista ja jäsentynyttä, koulun opetussuunnitelman rakenteisiin niveltävää toimintaa " takaa **jokaiselle perusopetuksen oppilaalle mahdollisuuden** osallistua kulttuuriretkiin, työpajoihin ja tapahtumiin "

"Suunnitelmallisuus auttaa resurssien suuntaamisessa ja auttaa tavoittelemaan **tasa-arvoista** ja laadukasta kulttuuriopetusta tai kasvatusta. Tekee näkyväksi mitä jo tehdään ja missä puutteita. Se selkeyttää kulttuuritoimijoiden ja koulun yhteistyötä"

Kulttuuripolun olemassaolon perusteena suosituin arvonäkökulma tämän aineiston perusteella on juurikin tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus.

Kysymyksessä 6.2 kysyin Mikä kulttuuripolun käynnistämisessä oli erityisen haasteellista? Vastauksia kysymykseen tuli yhteensä 22, joissa eniten toistuneet haasteet on luettavissa seuraavista dokumenttianalyysin tuloksista. Eniten mainintoja keräsi luokka rahoitus ja seuraavaksi eniten aikataulutusta ja toiminnan koordinointi.

rahoitus, rahoituksen järjestäminen, määrärahojen riittävyys: 7

aikataulutusta ja koordinointi: 5

koulun ja kulttuurin välisen yhteisymmärryksen löytyminen ja toimintamallien tajuaminen: 4

tiedottaminen, tiedonkulku: 3

työajan riittäminen: 2

kuljetusten järjestäminen: 1

poliittisen tahtotilan aikaansaaminen: 1

”Rahoitus ja se että toimijat saadaan mukaan. Kaikilla on oma perustyö. Kulttuuripolku - työ vaatii tunnustusta, aikaa ja sitoutumista taidekasvatukseen ja yleisötyöhön. Kaikilla ei tunnu kiinnostus/rusurssit tai tahto riittävän.”

Tästä lainauksesta käy hyvin ilmi se, että kulttuuripolkutyötä tehdään ns. ”oman työn ohessa”.

Pelkkä suunnitelma paperilla ei myöskään riitä, vaan suunnitelman toteuttamiseen on varattava raharesurssien lisäksi myös henkilöresurssia.

”Käynnistys on edelleen menossa, vaikka sinällään kaupungin kaiken aikaa omatoimisesti jossain muodossa tuottavat kulttuuripalveluita kouluille. Meiltä puuttuu tämä koordinointi ja suunnitelmallisuus.”

Pienillä resursseilla (työntekijöitä 1-2 käynnistysvaiheessa) koordinointi tuotti haasteita. Nykyään malli on vakiintunut ja käytänteet hieman muuttuneet, joten koordinoitakin on jaetumpaa.

Haasteita kulttuuripolku-menetelmän käynnistämisessä ovat tämän aineiston perusteella raha- ja henkilökuntaresurssit, joita tutkimme myös Tuusulan lastenkulttuuritietämissä (luku 5.2.2).

Kysymys 6.3 Oletko auttanut muita kuntia kopsien tai kulttuuripolkujen käynnistämisessä? Jos kyllä, niin miten? oli kysymys, jonka tulokset kiinnostivat erityisesti Taikalampun verkostoa. Vastauksia kysymykseen tuli yhteensä 18 kappaletta, joista ei-

vastauksia oli 4 ja kyllä-vastauksia 14. Suosituimpia ”auttamistapoja” olivat: oman toiminnan esittely ja konsultointiapu muille kunnille, seminaaripuheenvuorot aiheesta ja aktiivinen toimiminen Taikalamppu-verkostossa.

”--- Tietoa ja kokemuksia on jaettu verkoston kesken. Esitelty mallia muille kunnille.”

Kuten jo rahoituskohdassa (luku 4.3), kysymys 3.5 kävi ilmi, on Taikalamppu-rahoituksella ollut suuri rooli kulttuuripolkujen kehittämisessä. Myös hyvien käytäntöjen jakamisessa on voinut luottaa verkostoon. Taikalampun vaikutukset ovat olleet huomattavia, mutta kohdistuneet vain verkostossa mukana oleviin lastenkulttuurikeskuksiin. Taikalamppu-verkostolle onkin haaste siinä, kuinka saada menetelmät ja hyvät käytännöt leviämään myös verkoston kuntien ulkopuolelle.

Kysymyksellä 6.4 Miten kulttuuripolut tai kulttuurikasvatussuunnitelmat auttavat kulttuuritoimen resurssien (aika/raha/työntekijät) kohdentamisessa? halusin paitsi testata saammeko samanlaisia tuloksia Tuusulan lastenkulttuuri-tiimissä myös hahmottaa kulttuuripolkua nimenomaan menetelmänä. Vastauksia kysymykseen tuli 21 kappaletta. Vastauksissa 2:ssa oltiin sitä mieltä, että kulttuuripolku ei auta resurssien kohdentamisessa mitenkään ja 18:sta koettiin, että menetelmä helpottaa resurssien kohdentamista ja toiminnan suunnitelmallisuutta:

. ”Tiedetään mitä tehdään ja voidaan ennakoida rahalliset resurssit.”

”[Kulttuuripolku on] on selkeä toimintamalli, jolla on vuosittainen budjetti käytössä.”

”Suunnitelman kautta kyllä pystytään laskemaan tarvittavat resurssit toteuttaa kohdennettua kulttuuripolkua.”

”---moni vakanssi on syntynyt ja kehittynyt Kulttuuripolun myötä.”

”Selkeä linjaus: kulttuuripolku on ensisijaisesti toteutettavia asioita. Lisäresurssia toteuttamiseen saatu kasvatus- ja opetuspalveluista, esim. kuljetusten järjestämiseen jne.”

”Budjetointi ja sisällön tuottaminen helpompaa, kun kaikkien yksiköiden ei tarvitse tehdä kaikkea alusta asti ja yksin.”

Yhdessä vastauksessa kulttuuripolku perusteltiin kuntalain pohjalta näin:

”Kuntalaki velvoittaa yleisen kulttuuritoimea tarjoamaan kuntalaisille kulttuuripalveluja. Kulttuuripolku on kohdennettu laspiin ja nuoriin, jolle tarjotaan tasavertaisesti mahdollisuus käydä ja tutustua oman alueen kulttuuritarjontaan. Lähes lakisääteistä toimintaa siis.”

4.7 Yhteenveto kyselyn tuloksista

Vedän tässä vielä yhteen kyselyllä saamani tulokset. **Kulttuurituottaja tai kulttuurisihteeri tai muulla suoranaisella kulttuuritoimen nimikkeellä** työskenteli 14 henkilöä aineiston 23:sta vastaajasta, vastaajien työyksikkö oli kahdella kolmasosalla kulttuuritoimessa. Tämän pienen aineiston perusteella voidaan helposti määrittellä **suunta- viivoja kulttuuripolkujen ja -opetussuunnitelmien parissa työskentelevän tuottajan työnkuvalle ja laajoille tehtäville:**

- koordinoi toimintaa (mm. palkkaa taiteilijoita kouluyhteistyöhön, tekee yhteistyösopimuksia, toimii välittäjän taiteilijoiden ja palvelun käyttäjien välillä)
- tuottaa sisältöä kulttuuripolulle (mm. ostaa esityksiä, suunnittelee sisältöjä)
- toimii viestijänä taidelaitosten ja koulujen välillä (mm. ylläpitää verkostoja ja sähköpostilistoja, kerää tietoa koulujen tarpeista, toimii yhteishenkilönä kouluille)

eli kulttuuripolku-työryhmässä ja -työssä tarvitaan tuottajien osaamista ja asiantuntijuutta.

Kulttuuripolkujen rahoitus on aineiston perusteella yksi toiminnan käynnistämisen ja kehittämisen haasteista. Kulttuuritoimi tarjoaa käyntejä ja toimintaa ilmaiseksi kouluille tai ainakin subventoi osan lipun hinnasta kaikissa aineiston 21:ssä kunnassa. **Taikalamppu-resursseista** joko rahaa tai henkilökuntaa tai molempia on käytetty kulttuuripolku-toimintaan kaikissa niissä 12:sta kunnassa aineiston 21:stä kunnasta, jotka ovat tai ovat olleet mukana Taikalamppu-verkostossa. Taikalamppu-verkostolla on ollut merkittävä rooli kulttuuripolkutyön juurruttamisessa kuntiin.

Aineiston perusteella **suosituin kulttuuripoluista viestimisen väline** oli joko sähköinen tai painettu opettajien kulttuurikalenteri. Keskimäärin eri viestinnän välineitä kulttuuripoluista viestimiseen asiakkaalle (=opettajat) oli aineiston kunnissa kolme.

Kulttuuripolku-työryhmään kuului yleisimmin joko 4–6 tai 7–10 henkilöä ja se koontui 2–3 tai 4–5 kertaa vuodessa. Työryhmien kokoonpanot vaihtelivat kunnasta toiseen, mutta yhteistä kaikille oli työryhmän edustuksessa:

- **edustajia kouluista** (koulujen arjen ja opetussuunnitelmien asiantuntijuus)
- **edustajia kulttuuritoimesta** (kulttuuripalveluiden ja kunnan kulttuuritarjonnan asiantuntijuus).

Kulttuuripolun tai kulttuuriopetussuunnitelman **olemassaolon perusteena** suosituin arvonäkökulma tämän aineiston perusteella on tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus. **Haasteita** kulttuuripolku-menetelmän käynnistämisessä ovat tämän aineiston perusteella raha- ja henkilökuntaresurssit. Ja **menetelmän** koettiin helpottavan resurssien kohdentamista ja toiminnan suunnitelmallisuutta.

5 KOHTI KULTTUURIPOLKUA TUUSULASSA

Tuusula edustaa Suomen kuntakartalla kulttuuripalveluiden näkökulmasta katsottuna kuntaa, jossa on ammattimaista kulttuuritoimintaa, mutta ainoat taidelaitokset ovat kirjasto ja museo sekä yksi ammattiteatteri, joka toimii sekä Tuusulassa että naapurikunta Keravalla. Asukkaita Tuusulassa on vajaa 40 000 tai välimatkat kuntakeskusten välillä ovat pitkät. Kunnan kulttuuritoimi toimii esitysten ostajana ja ammattimaisen tarjonnan tuojana lähelle asukkaita. Tuusulan kunnassa on tehty strateginen valinta panostaa lastenkulttuuri-toimintaan ja toiminta onkin laajaa. Toiminnassa ja palveluissa on jo olemassa useita kulttuuripoluille ominaisia piirteitä, mutta kunnassa ei ole virallista kulttuuripolkua tai kulttuuriopetussuunnitelmaa.

Tuusulan kunnassa on tehty valtuustoaloite kulttuuripoluista peruskouluihin vuonna 2009. Aloitteessa esitettiin, että paikkakunnan kulttuuri- ja taidehistoriallisten kohteiden käynnit sisällytettäisiin opetussuunnitelmiin. Aloitteessa otettiin kantaa myös koulujen epätasa-arvoiseen mahdollisuuteen osallistua kulttuurikäynteihin pitkien matkojen vuoksi ja aloitteessa ehdotettiin kuljetusten sisällyttämistä kulttuuripolkuun. (Valt § 77/30.3.2009) 6.4.2009 Kunnanhallitus (Khall § 199/6.4.2009) on lähettänyt aloitteen kasvatusta- ja sivistystoimialalle valmisteltavaksi ja 28.10.2009 Kasvatus- ja koulutuslautakunta on tehnyt päätöksen, että opetustoimessa perustetaan ryhmä, joka ”aloittaa

valmistelemaan paikallista kulttuuripolkua yhteistyössä kulttuuritoimen edustajien kanssa --- Tavoitteena on, että kulttuuripolut olisivat koulujen valmiina vuoden 2010 aikana” (Kaskolk § 59/28.10.2009).

Aloitteen pohjalta Tuusulassa tehtiin kulttuurihistoriallisia kotiseutupolkuja (Tuusulan kotiseutupolut). Tuusulassa on useita taide- ja kulttuurihistoriallisia museokohteita, mutta kulttuuripolku-käsitettä on tulkittu aloitteen käsittelyssä mielestäni kapeakatseisesti.

Tuusulan kunta ja kulttuuripalvelut panostavat lastenkulttuuritoimintaan ja sitä arvostetaan sekä kunnan että palveluiden käyttäjien (perhepäivähoito, päiväkodit, koulut, perheet) puolelta. Tuusula oli yksi vuosien 1998–2001 *Koulun ja kulttuurin yhteistyöohjelma* -hankkeen kunnista ja sen jälkeen kuntaa saatiinkin lastenkulttuurista vastaavan kulttuurisihteerin toimi. Lastenkulttuuriin panostamiseksi on siis tehty strateginen valinta, koska Tuusula varsinkin vuosituhannen vaihteessa houkutteli tonteillaan juuri lapsiperheitä ja edelleen kunnan strategiassa 2012 Tuusula määriteltiin seuraavasti: ”Tuusula on hallitusti kasvava, viihtyisä, perheitä tukeva ja turvallinen kunta Helsingin seudulla.” Marraskuussa 2013 valmistuneessa vuoden 2014 strategiassa Tuusula määritellään näin” Tuusula tunnetaan kestävästi kehittyvänä kulttuurikuntana metropolialueella ” (Tuusulan kuntastrategia 2013–2017).

Kunnan strategia tehdään johdon ja luottamushenkilöiden kesken ja kunnan palvelutuotannon on tarkoitus toteuttaa strategiaa. Kulttuuripalveluissa palvelutuotanto voidaan helposti määritellä projekteiksi, joiden tarkoitus on toteuttaa strategiaa. Jokainen tapahtuma on oma projektinsa ja sillä on omat aikataulut, tavoitteet ja resurssit. Strategian toimeenpanosuunnitelma muodostuu siis erillisistä projekteista tai hankkeista, joiden avulla strategiaa toteutetaan. (Virtanen 2009, 42; 116.)

Kävin esittelemässä kulttuuripolkua menetelmänä 29.8. Tuusulan kulttuurilautakunnan strategiaseminaarissa. Jos kulttuuripolkua halutaan Tuusulassa ryhtyä toteuttamaan jo olemassa olevilla resursseilla keskittyen palvelujen kohdentamiseen ikäryhmittäin ja palvelujen kehittämiseen yhdessä niiden käyttäjien eli koulujen ja päiväkotien kanssa, vaatii se taakseen sitoutumista ja strategisia valintoja. Kun vuoden 2014 kuntastrategiaan pohjautuvia valintoja tehdään lautakunnassa, toivon, että esittelyni muistetaan. Tuusulan kulttuuripalveluiden yleisen kulttuurin palvelut muodostuvat sekä vuosittain toistuvista tapahtumista että uusista tapahtumista. Niin kauan kuin resurssit pysyvät

samoina, on tehtävä (strategisia) valintoja siinä, mitkä tapahtumat tai toiminnot säilytetään ja mitä tapahtumia / tuotantoja kehitetään ja mitkä lopetetaan uusien tieltä.

5.1 Tuusulan lastenkulttuuripalveluita tuotetaan kolmessa yksikössä

Lastenkulttuuripalveluiden tuotantotavat ovat säilyneet samoin vuodesta toiseen, eikä tuotantotapa mielestäni enää palvele kouluja ja päiväkoteja tukien niiden taide- / kulttuurikasvatusta parhaalla mahdollisella tavalla. Tässä kehittämistyössä keskityn vain niihin palveluihin, joiden suurin käyttäjäryhmä on varhaiskasvatus ja koulut, en perheille vapaa-ajalla suunnattuihin palveluihin.

Ensimmäiseksi askeleeksi Tuusulan kulttuuripalvelujen lastenkulttuuritiimin yhteistyön kehittämisessä valitsin lähtötilanteen kuvaamisen. Oletin vuoden 2013 alussa, että kulttuuripalveluiden eri toimijoiden (kirjasto, museo ja yleinen kulttuuritoiminta) tarjontaa kohderyhmälle lapset ja nuoret ei suunnitella yhdessä, vaan jokainen toimija toteuttaa omia vuosisuunnitelmiaan. Lähtötilanteen ja tuotantotapojen kuvauksella halusin löytää toiminnan samankaltaisuuksia ja eroja sekä mahdollisia päällekkäisyyksiä. Kulttuurin, museoiden ja kirjastojen tarjonta varhaiskasvatukselle ja kouluille tiedotetaan erikseen ja eri aikoihin, kunkin osa-alueen vastaava tiedottaa omilla tiedotuslistoillaan. Uskon, että opettajien, varsinkin uusien opettajien, jotka eivät vielä ole tottuneet kunkin yksikön käytäntöihin, on vaikea hahmottaa kokonaisuutta ja suunnitella kulttuurikäyntejä. Tätä olettamustani testattiin kulttuuripalveluiden lastenkulttuuritiimin ensimmäisessä aivoriihessä 29.8. Tuloksia siitä käsittelen luvussa 5.2.1.

Pyysin kesän 2013 aikana kulttuuripalveluiden yksiköiden lastenkulttuuri-toiminnasta vastaavia tekemään koonnin yksikkönsä palveluista varhaiskasvatukselle ja kouluille (liitteet 1–3). Osa tarjonnasta, kuten lastenkulttuuriviikkojen aamuesitykset ja kirjaston satutunnit, ovat avoimia myös perheille. Palvelukoonneista tulee selvästi esille kuinka suuri määrä palveluista kohdistetaan varhaiskasvatukselle ja kouluille tai ainakin palvelujen suurimmat käyttäjäryhmät löytyvät näistä ryhmistä. Yleisen kulttuuritoiminnan lastenkulttuurin palvelut keskittyvät kaksi kertaa vuodessa järjestettävien lastenkulttuuriviikkojen ajalle ja toimivat kaikissa neljässä kuntakeskuksessa. Museon palvelut ovat sidoksissa museorakennuksiin ja sijoittuvat Hyrylän alueelle. Kirjaston palvelut ovat saatavilla myös kaikissa neljässä kuntakeskuksessa. Kirjaston ja museon palveluissa sama palvelu on muokattavissa usealle eri ikäryhmälle.

5.1.1 Lastenkulttuuriviikot (Skidiviikot) ovat yleisen kulttuurin ydintoimintaa

Kuvailen seuraavassa lyhyesti yleisen kulttuuritoiminnan ydinpalvelua kouluille ja varhaiskasvatukselle palvelumuotoilun käsitteillä ja näkökulmilla. Palvelumuotoilussa on olennaista määritellä palvelu tarkasti ja tarkastella palvelua ennen kaikkea asiakkaan näkökulmasta (Tuulaniemi 2011, 24–33). Kaikki yleisen kulttuurin lastenkulttuurin palvelut on eritelty ikäryhmittäin liitteessä 6. Tuusulan Skidiviikot on kunnan yleisen kulttuuritoiminnan lastenkulttuurin kaksi kertaa vuodessa järjestämä tapahtumakokonaisuus, jonka muodostavat Skidiviikko maaliskuussa ja pienempimuotoinen Syyskidi marraskuussa. Syyskidi on profiloitunut yhteistyöhön Mannerheimin Lastensuojeluliiton Tuusulan kolmen paikallisyhdistyksen kanssa sekä poikkihallinnolliseen yhteistyöhön sosiaali- ja terveystoimen Isä-viikon ja perhekeskusten kanssa. Maaliskuun Skidiviikolla puolestaan korostuu laaja paikallinen yhteistyöverkosto paikallisten taideoppilaitosten ja -harrastajien kanssa oheisohjelmistossa.

Skidiviikkojen ydinpalvelu muodostuu suomalaisten esittävän taiteen ryhmien (tanssi, teatteri, nukketeatteri, musiikki) esityksistä kunnan neljässä eri kuntakeskuksessa. Esitykset järjestetään koulujen liikuntasaleissa ja niihin voivat varata lippuja niin koululuokat, päiväkodit, perhepäivähoitajat ja kerhot kuin kotivanhemmat lapsineen. Skidiviikkojen oheisohjelmasta, näyttelyt ja työpajat, vastaavat paikalliset yhteistyökumppanit (Tuusulan Kuvataidekoulu, Käsityökoulu Helmi, Keskisen Uudenmaan Musiikkiopisto KUM ja Keski-Uudenmaan Tanssiopisto KETO) ja oheisohjelmat ovat kaikille ilmaisia. Yhteistyökumppaneille Skidiviikot toimivat markkinoijana ja lisäarvo syntyy heille paitsi siitä, että kunta ostaa heiltä Skidiviikoilla tarjottavat palvelut, myös siitä, että Skidiviikoilla on laatuohjelman maine, joten koulut ja päiväkodit mielellään osallistuvat työpajoihin.

Lastenkulttuuriviikoilla (Skidiviikot) on pitkä perinne Tuusulassa ja opettajat osaavat odottaa jokavuotisia tapahtumia. Ongelma on siinä, että ohjelmisto tulee opettajien näkökulmasta liian myöhään, eivätkä he voi pitkäjänteisesti suunnitella kulttuurikäyntiä osaksi opetusta ennakolta, koska he eivät tiedä kuin muutaman viikon ennen tapahtumaa mahtuvatko he katsomaan esitystä.

Skidiviikoilla on esityksiä syksyisin noin 15 ja keväisin 20 ja kävijöitä vuosittain parituhatta syksyisin ja kolme tuhatta keväisin. Kävijämäärät ovat kuitenkin laskussa, koska koulut ja päiväkodit eivät enää saa kerätä rahaa vanhemmilta kulttuurikäynteihin. Myös ohjelmiston kohdistamisessa on omat vaikeutensa, kun pitäisi olla kaikille kaikkea ja

jokaiselle jotakin, neljässä eri kuntakeskuksessa ja ikähaitarille 0–16-vuotiaat. Tuotantoa vaikeuttaa katsojamäärien ennakoimattomuus: jonain vuonna yksi koulu haluaa esitykseen kaikki sata oppilasta ja silloin ohjelmistossa pitäisi olla useampi esitys. Seuraavan vuonna koulu ei tuokaan esitykseen yhtään luokkaa, jolloin esitys jää tyhjilleen.

Skidiviikkojen aamuesitysten tuomisen hyöty lähelle asiakasta on siinä, että päiväkohteille ja kouluille tarjotaan ammattilaisten tekemiä esityksiä osana koulupäivää ja –opetusta. Skidiviikkojen ja Tuusulan kunnan erityispiirteet ovat siinä, että a) ei ole mitään omaa tilaa, ei teatterisalia vaan esitykset rakennetaan koulujen jumppasaleihin, b) esitykset järjestetään tapahtumaviikkojen aikana neljässä eri kuntakeskuksessa, eikä yksittäisinä esityksinä pitkin vuotta c) kulttuuritoimi subventoi lipun hinnasta suurimman osan. Skidiviikkojen erityisyys piilee siinä, että eri puolelta Suomea tulevien esittävän taiteen (tanssi, teatteri, musiikki) ammattilaisryhmien esityksiä tuodaan omalle kylälle ja ne palvelevat paitsi perheitä, myös kaikki varhaiskasvatuksen ryhmiä ja alakouluja! Skidiviikkojen palvelun lisäarvo muodostuu siitä, että ammattilaisten esityksiä tuodaan kuntaan, jossa ei ole omaa teatteria eikä orkesteria tai edes leffateatteria. Palvelut tuodaan asiakkaiden (koulut, päiväkodit, perhepäivähoitajat ja perheet) luo.

Esitysten keskittäminen lastenkulttuuriviikko-kokonaisuuksiksi on yleinen toimintatapa, koska sillä saadaan paljon synergiaetuja tuotannossa. Lastenkulttuuriviikot ovat myös riippuvaisia kiertueryhmien aikatauluista, vaikka kenties opettaja-asiakkaan näkökulmasta esityksen käsittelyä ei ole niin helppo sitoa opetukseen, kun aikatauluun ei voi itse vaikuttaa.

5.1.2 Tuusulan Museot: pajatoimintaa varhaiskasvatukselle ja kouluille

Tuusulan kunnan museoiden kokonaisuuteen kuuluvat Tuusulan taidemuseo eli Taidekeskus Kasarmi, joka on profiloitunut nykytaiteeseen ja Halosenniemen museo, joka on keskittynyt Pekka Halosen ja aikalaisten taiteeseen sekä Taiteilijakoti Erkkola, jonka näyttelyissä on painopiste kuvitustaiteessa ja erityisesti Martta Wendelinin kokoelmassa. (Tuusulan museot 2013). Tuusulan museon historiallinen museo koostuu puolestaan Aleksis Kiven kuolinmökistä ja kotiseutumuseo Klaavolasta. Tuusulan kunnan kulttuurihistoria nojaa vahvasti Rantatien kultakauden taiteilijoiden perinteeseen ja Tuusula on profiloitunut kulttuurikunnaksi juuri museoiden kautta.

Museolla toimii yksi museolehtori, jonka pääasiallisena tehtävänä on järjestää museon näyttelytoimintaa tukevaa työpajatoimintaa (liite 7) neljässä eri kohteessa (Taidekeskus Kasarmi, Halosenniemi, Erkkola ja Klaavola). Työpajat liittyvät aina näyttelyn sisältöön. Pajatoiminta on suunnattu varhaiskasvatukselle ja kouluille ja kaikki pajat ovat muokattavissa kaikenikäisille ryhmille. Pajoja on yhteensä vuodessa n. 200 ja kävijöitä 4 000. (Kulttuuriltk, tilinpäätös- ja toimintakertomus 31.12.2012.)

Museon pajatoiminnasta on tehty opetussuunnitelma, jossa museon pajatoimintaa on tarkasteltu suhteessa varhaiskasvatuksen ja alakoulujen opetussuunnitelmiin ja museon ops:aan on eritelty miten ja millaisia pajoja voi yhdistää opetukseen missäkin oppiaineissa (Tuusulan museon opetussuunnitelma, 29). Museon opetussuunnitelmaa ei kuitenkaan ole ymmärtääkseni tehty yhteistyössä opettajien kanssa. Eikä sitä ole liitetty koulujen opetussuunnitelmiin.

5.1.3 Tuusulan kirjastojen palvelut päiväkodeille ja kouluille

Kirjastot lasketaan useimmiten kunnissa osaksi peruspalvelua ja niiden tehtävä kirjastolain mukaan on mm. ”edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen, kirjallisuuden ja taiteen harrastukseen” (Kirjastolaki § 2). Tuusulassa on neljä lähikirjastoa ja kirjastoauto. Kirjaston palveluista varhaiskasvatukselle on suunnattu satutunnit ja kirjastokino-elokuvaesitykset, joihin on vapaa pääsy myös perheillä. Kouluille kirjastolla on tarjolla erilaisia teematunteja sekä kirjapaketteja sen mukaan mitä koulut lastenkirjaston työntekijöiltä pyytävät. Valmiita teematunti-paketteja on yhteensä yhdeksän. Kirjaston palveluista on kohdistettu vinkkaustakuut 2.- ja 8.-luokkalaisille. Vinkkaustakuu siis takaa kirjavinkkauksen kaikille niille 2.- ja 8.-luokille, jotka vinkkausta pyytävät. Kirjastoauton päiväreiteillä suurimpia käyttäjäryhmiä ovat päiväkotien ja koulujen lapsiryhmät. Kirjastoissa tehdään tiivistä yhteistyötä paikallisten yhdistysten ja harrastajien kanssa. Kirjasto on mukana useissa kunnan tapahtumissa ja kirjaston tiloja käytetään niin teatteriesityksiin, kokouksiin kuin kerran viikossa myös nuorisotilana.

Varhaiskasvatuksen ja koulujen palveluita ei ole kohdistettu tietyille ryhmille, vaan kaikki tarjonta on saatavilla kaikille sitä pyytävälle. Kirjastoverkko toimii kaikissa kunnan neljässä kuntakeskuksessa. Kooste lastenkirjaston palveluista löytyy liitteestä 8.

5.2 Tiimissä kohti yhteistyötä ja yhteistä kehittämistyötä

Vuonna 2010 Tuusulan kunnassa tehtiin organisaatiouudistus, jossa kirjasto, museo ja kulttuuritoimi yhdistettiin yhdeksi kulttuuripalveluiden tulosalueeksi. Samalla perustettiin erialisia tiimejä vahvistamaan yhteistyötä. Tapahtumatiimi ja tiedostustiimi onkin toiminut säännöllisesti, mutta lastenkulttuuri/opetustiimi ei ole ollut toiminnassa. Strategian toimeenpanosuunnitelmissa tämä tiimi on ollut paperilla vuosina 2011–2013. Kehittämisen tarpeet siis löytyvät suoraan strategian toimeenpanosuunnitelmasta. Tiimityö vaikuttaa myös työn organisointiin ja tavoitteena on koko ajan ollut ja edelleen on lisätä yhteistyötä kulttuuripalveluiden yksiköiden välillä.

Tiimi on tapa organisoida yhteistyötä, mutta mikä tahansa työryhmä ei ole tiimi (Isoheranen 2008, 15, 70). Työryhmämme on nimetty tiimiksi strategian toimeenpanosuunnitelmassa, mutta nimi paperilla ei tee mistä tahansa työryhmästä tiimiä. Tiimin piirteitä työryhmässämme on kuitenkin se, että työtehtävämme leikkaavat toisiaan ja koemme itsemme tiimiksi ja uskon, että myös muut työntekijät mieltävät helposti sen, ketä lastenkulttuuritiimiin kuuluvat. Viittaamalla näillä määritelmillä sivulla 13 esittämiini tiimin ja tiimityön määritelmiin.

Lastenkulttuuritiimissä tosin ei ole määritelty yhteistä päämäärää, yhteisiä tavoitteita tai toimintamallia. Tiimimme on vasta perustettu paperilta käytäntöön ja tämän syksyn ajan se on toiminut tiedonjakamisen foorumina sekä ideariihiryhmänä, jossa olen kerännyt materiaalia opinnäytetyötäni ja toiminnan kehittämistä varten.

5.2.1 Mitä tiedämme toisten yksiköiden palveluista?

Kutsuin lastenkulttuuri-tiimin ensimmäisen kerran koolle 29.8.2013. Tiimin kokoon kutsuminen johtui täysin omista intresseistäni osana tätä kehittämistyötä. Missään ei ole määritelty mikä on tiimin tavoite ja kuka ja kuinka usein tiimin kutsuu koolle ja miten sen toimintaa arvioidaan. Kutsuin tiimin ensimmäistä kertaa koolle, jotta voisin esitellä ajatuksiani kehittämistyöstä ja voisimme lähteä yhdessä miettimään miten palveluitamme parantaisimme.

Toimintatutkimuksella voidaan nostaa esiin yhteisön hiljaista tietoa. (Aaltonen & Valli (toim.) 2007, 197.) Ja toimintatutkimukselle tyypillinen reflektiivisyys ja analysointi (Aaltonen & Valli 2007, 201, 209) toteutuivat täydellisesti tiimin työpajoissa.

Ensimmäisessä tapaamisessa paikalla olivat 2 edustajaa kirjaston lastenosastolta ja 2 museolehtoria, koska museolehtoriksi oli juuri perehdytyksessä uusi sijainen. Sekä minä edustamassa yleisen kulttuurin lastenkulttuuria ja vetämässä ideariihä ja tapaa-
mista.

Sain osallistujilta luvan nauhoittaa keskustelut materiaaliksi opinnäytetyöhöni. En litte-
roinut nauhoja kokonaan, vaan ne toimivat muistin tukena kun kirjoitin iltapäivän tulok-
sia kasaan. Keräsin talteen myös kaikki ideariihissä syntyneet piirroukset ja muistiinpa-
not. Muistiinpanoista, piirroksista ja haastattelunauhoista tein koosteen tiimin ideariihien
tuloksista, josta tiivistin muistion osallistujille ja laajemmat tulokset analysoin tässä
työssä.

Tapaamisemme aluksi esittelin lyhyesti tutkimuksellisen kehittämistehtävän ominaispiir-
teitä: kehittämistehtävän tavoitteena on ratkaista käytännön työstä esiin nousseita on-
gelmia ja että kehittämistyötä tehdään vuorovaikutuksessa ja yhdessä. Samalla esitte-
lin myös kehittämistehtävän opinnäytetyönä ja sen osuuden koko kehittämisprosessista
eli kehittäminen vaatii aika- ja henkilöresursseja ja että opinnäytetyöni osuus on vain
pieni riipaisu koko kehittämisprosessista, joka lastenkulttuuritiimillämme on edessään.

Seuraavaksi esittelin taustat kehittämistyölle, jotka tiimin käynnistämisen osalta löytyi-
vät suoraan kulttuuripalveluiden strategian toimeenpanosuunnitelmista 2011–2013,
joissa lastenkulttuuri-/opetustiimi on mainittu osana kulttuuripalveluiden uutta organi-
saatiota ja nyt olisi aika saada tiimin paperilta käytäntöön. Sekä opetuspäällikön ja si-
vistystoimen johtajan esittämistä toiveista, joista yksi oli : ”Kirjaston, museon ja kulttuu-
rin tarjonta olisi koottu yhteen yhdeksi kulttuuri-kokonaisuudeksi. Museon, kirjaston ja
kulttuurin yhteinen lukuvuosikohtainen suunnitelma siitä, mitä kouluille tarjolla. Mitä
lisäarvoa toiminta tarjoaa kouluille.”

Seuraavaksi esittelin lyhyesti kulttuuripolkuja menetelmänä ja asiakkuus-ajattelua pal-
velumuotoilun näkökulmasta. Palveluita voidaan tuottaa asiakkaille, joko:
kysymättä heiltä mitä he haluavat,
kysymällä heiltä mitä he haluavat tai
yhdessä heidän kanssaan (=palvelumuotoilua). (Tuulaniemi, 2012, 25.) Määrittelimme
myös tarjoamiemme lastenkulttuuripalveluiden asiakkuudet eli palvelut perheille, joissa

asiakas on kuntalainen ja palvelut varhaiskasvatukselle ja kouluille, joissa asiakas on opettaja tai lastentarhanopettaja lapsiryhmänsä kanssa.

Esittelyjen jälkeen pääsimme varsinaisen ideariihen tehtäviin ja tavoitteisiin, joita oli kaksi:

- **Miksi tuotamme palveluita?** Jokainen yksikkö vastaa omalta kohdaltaan.
 - a) Miksi tuotamme palveluita perheille?
 - b) Miksi tuotamme palveluita varhaiskasvatukselle ja kouluille?

- **Mitkä ovat kirjaston/museon/lastenkulttuurin palvelut:** kaikki yksiköt vastaavat kaikkiin kohtiin, samalla selviää mitä tiedämme toistemme palveluista.
 - a) perheille?
 - b) varhaiskasvatukselle ja kouluille?

Työpajan tuloksissa palveluiden tuotannon syistä (*"miksi tuotamme palveluita"*) korostuivat sivistykselliset arvot palvelutuotantoa ohjaavana tekijänä. Kaikki yksiköt hahmottavat oman palvelutuotantonsa sivistyksellisessä ja kulttuurihistoriallisessa viitekehityksessä. Perheille tuotetaan vapaa-ajan palveluita parantamaan elämänlaatua ja varhaiskasvatukselle ja koululle tuotettavien palveluiden on tarkoitus tukea koulujen taidekasvatustyötä ja opetusta.

Museo tuottaa palveluita **perheille**, koska:

- museot vahvistavat yksilön omaa identiteettiä sekä yhteisöllisyyttä
- museot sivistävät: perinteiden tuntemus ja ylläpito, tietoa paikallisuudesta ja tietoa historiasta (paikallishistoria)
- museon palvelut ovat kokemuksellisia

Museo tuottaa palveluita **varhaiskasvatukselle ja kouluille**, koska:

- palvelut vahvistavat lasten identiteettiä
- palvelut ovat sivistäviä, kasvatuksellisia ja koulutuksellisia
- museon opetuspalvelut täydentää päiväkotien ja koulujen kuvataidekasvatuksen osaamista

Kirjasto tuottaa palveluita **perheille**, koska:

- palvelut ovat osa historiaa ja kansanvalistusta ja ne edistävät lukutaitoa, lukemisharrastuksen edistämistä, mediataitoja ja tiedonhallintaitoja sekä tarjoavat myös viihdettä ja huvia

- palvelut ovat maksuttomia ja kaikkien saavutettavissa sekä tasa-arvoisia

Kirjasto tuottaa palveluita **varhaiskasvatukselle ja kouluille**, koska:

- palvelut tukevat perusopetusta (lukutaito, lukemisen edistäminen, mediataidot ja tiedonhallintataidot).

Kulttuuri tuottaa palveluita **perheille**, koska:

- Tuusulassa asuu paljon lapsiperheitä
- Strategiassa Tuusula on määritelty lapsiystävälliseksi kunnaksi
- on tehty valinta panostaa lastenkulttuuriin
- tarkoituksena tukea perheiden hyvinvointia

Kulttuuri tuottaa palveluita **varhaiskasvatukselle ja kouluille**, koska:

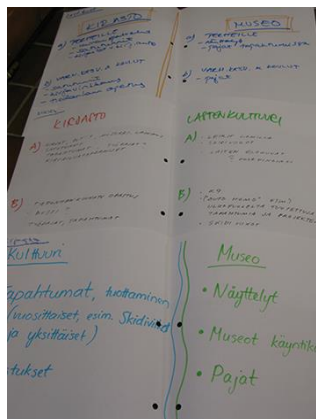
- tavoitteena on tukea koulujen & varhaiskasvatuksen taidekasvatusta
- tuoda ammattimaiset taidepalvelut lähelle käyttäjiä
- mahdollistaa kulttuurikäynnit kaikille lapsille, kaikki perheet eivät välttämättä käytä palveluita vapaa-ajalla
- tutustuttaa lapsia eri taidelajeihin

Toinen työpajan tavoitteista oli **tutkia mitä todella tiedämme toisten yksiköiden tarjoamista palveluista. Tuloksista** kävi selkeästi ilmi, että jokainen hoitelee omaa tonttiaan, eikä juurikaan tiedä toisen yksikön toiminnasta ja palveluista. Jo se, että totesimme, ettemme tiedä juuri mitään toistemme palveluista perusteli tiimin tarpeellisuuden. Jokainen osallistuja koki oppineensa paljon uutta kahden tunnin aikana. Vastaperustetussa tiimissä voimme jakaa tietojamme, asiantuntijuuttamme ja työoveruutta. Tiedon ja osaamisen jakaminen määritteli myös yhdeksi tiimityön tarkoituksista (Sydänmaanlakka 2012). Aivoriihi toimi myös erinomaisesti yhteisen tiedontuotannon ja -jakamisen menetelmänä.

Se mitä yksiköt tietävät toistensa palvelutarjonnasta tiivistyy seuraavaan kuvaan (kuva 1). Vasemmalla näkyvät muutamat ranskalaiset viivat / naapuriyksikön tarjonta ja oikealla näkyy kunkin yksikön tarjonta yksiköiden itsensä yhteen kokoamina. Hypoteesini siitä, että kukin yksikkö suunnittelee ja toteuttaa varhaiskasvatukselle ja kouluille suunnattuja palveluita omillaan ei ollut aivan tuulesta temmattu.

Kulttuuripalveluiden yksiköiden palvelut perheille ja varh. kasvatukselle ja kouluille?

Mitä tiesimme toistemme palveluista 29.8.2013 ?

Palvelut koonneista

8.10.2013

Taiju Kiesilä

5

Kuva 1. Aivoriivessä esiin tulleet tiedot toisten yksiköiden palveluista vs. yksiköiden omat koonnit palveluista.

Seuraava askel on todella koota nämä palvelut yhteen. Esille tuli myös, että esim. museon pajatiedote ei mene kirjastoille, kirjastot eivät muista laittaa omia tiedotteitaan kulttuuriin ja museoon ja kulttuuri laittaa tiedotteet ainoastaan kirjaston tiedottajalle. Eli sisäisen tiedotuksen väylät ovat epäselvät. Eikä palveluiden kohdentamisessa tai suunnittelussa tehdä yhteistyötä. Mahdollisia synergiaetuja olisivat esimerkiksi samanaikaisten toimintojen tarjoaminen vierekkäisissä tiloissa esim. Taidemuseossa museon paja tai teatteriesitys ja kirjastossa kirjastonkäytön opetus – näin koulut voisivat jakaa matkakustannuksia ja lyödä kaksi kärpystä yhdellä iskulla.

Tulokset työpajasta numero 1 olivat: Tuusulan kulttuuripalveluissa perheille tuotetaan vapaa-ajan palveluita parantamaan elämänlaatua ja varhaiskasvatukselle ja koululle tuotettavien palveluiden on tarkoitus tukea koulujen taidekasvatustyötä ja opetusta. Sekä se, että jokainen yksikkö (kulttuuri, kirjasto ja museo) hoitelee omaa tonttiaan, eikä juurikaan tiedä toisen yksikön toiminnasta ja palveluista

Jo heti ensimmäisessä tapaamisessa kävi ilmi, että yhteiselle kehittämistyölle olisi tarvetta. Tulokset varsinkin tiedonkulusta ja siitä, mitä tiedämme edes kulttuuripalveluiden sisällä toistemme työstä ja palvelutarjonnasta, herätti ilmaan myös kysymyksen siitä,

mitähän asiakkaamme mahtavat ottaa selvää palveluistamme. Totesimme kaikki ilta-päivän olleen antoisa ja herättäneen paljon kysymyksiä. Seuraava tapaaminen sovittiin välittömästi ja työpajan aiheeksi määrittelin: kuinka palveluita ja palvelutuotantoa voisi kehittää?

5.2.2 Kulttuuripolku menetelmänä palvelujen kohdentamisessa

Syksyn toisen tiimi-tapaamisen asialistalla oli paljon asiaa, joista osa liittyi tiivisti opinnäytetyöhöni ja osa arkiseen yhteistyöhön kulttuuripalveluiden sisällä. Toisessa workshopissa pohdittiin yhdessä ja erikseen seuraavia kysymyksiä:

1) kootaan palvelut yhteen

Tämä jäi kesken. Ja on syytä ottaa taas asialistalle joulukuun kokouksessa. Jokaisen yksikön koonnit löytyvät kyllä erillisinä tiedostoina, mutta ei yhteen koottuna vuosi- tai edes puolivuosisikalenterina.

2) yhteisen tiedotuksen mahdollisuudet: kulttuurikalenteri

Keskusteltiin olisiko opettajien kulttuurikalenteri tarpeellinen. Opettajien kulttuurikalenteri on väline, joka on käytössä useassa kunnassa, joissa kulttuuripolkua tai kulttuurikasvatussuunnitelmaa noudatetaan. Kalenteriin on koottu kunnan kulttuuritarjonta (sekä oma että taidelaitosten tarjonta) ja se jaellaan opettajille aina lukukauden alussa (elokuu, tammikuu) joko sähköisenä tai painettuna. Jo olemassa olevien kulttuuripolkujen ja kulttuurikasvatussuunnitelmien viestinnässä opettajien kulttuurikalenteri oli tämän kehittämistyön aineiston perusteella suosituin viestinnän väline.

Kirjastolla on jo olemassa kolme esitettä: palvelut alakoululle, palvelut yläkoululle & satutunnit ja kirjastokinot. Museon kevään pajatiedote lähetetään opettajille sähköpostilla joulukuussa ja syksyn pajatiedote 1. kerran toukokuussa ja 2. kerran elokuussa. Yleisen kulttuurin järjestämistä Syyskidistä ja Skidiviikosta tulee oma esite n. kuukautta ennen tapahtumaa eli opettajan näkökulmasta aivan liian myöhään.

Kysymys kuuluikin olisiko kulttuurikalenteri sellainen että sitä voisi päivittää ja kuka sen tekisi?

3) palvelujen hinta asiakkaalle

Museon ja kirjaston palvelut varhaiskasvatukselle ja kouluille ovat kaikki ilmaisia. Yleisen kulttuurin lastenkulttuuripalveluista Skidiviikkojen esitykset ovat maksullisia kouluille ja varhaiskasvatuksen lapsiryhmille, mutta esimerkiksi 3.-luokkalaisten itsenäisyyspäivän juhla ja 9.-luokkalaisten K9-kulttuurikorttiesitykset ovat kouluille maksuttomia.

4) Miten palvelutuotannossamme otetaan huomioon asiakas?

Opettajan näkökulmasta on helppoa, jos on valmis palvelupaketti, johon tarttua. (Tästä keskusteltiin 29.8. Palvelumuotoilu-teeman alla)

Opettajilta tulleita toiveita:

- vuodenkiertoon liittyvät aiheet
- esim. vinkkaus tietystä aiheesta, tietyn teeman mukainen paja.
- olisi yhdistettävissä opetussuunnitelmiin (=ops), esim. 5.-luokalla alkaa historia. Kirjaston lukudiplomit on tehty ops:ien pohjalta. Haaste kaikille kulttuuripalveluiden yksiköille olisi kehittää palveluita yhteistyössä opettajien kanssa. Ja kulttuuripolku tai kulttuurikasvatussuunnitelma on nimenomaan menetelmä, jossa ops:ien asiantuntijuus tulee opettajilta/rehtoreilta ja kulttuurin asiantuntijuus kulttuuritoimijoilta.

Tuusulan kulttuuripalveluissa on tehty museon opetussuunnitelma, mutta sitä ei ole tehty yhteistyössä opettajien kanssa vaan niin, että museon tarjontaa on suunnattu ops:an mukaisesti. Kirjaston opetussuunnitelma on työn alla. Näitäkään opetussuunnitelmia ei ole tehty yhteistyössä kulttuuripalveluiden sisällä, vaan yksiköissä irrallaan.

5) Miten kulttuuripolku menetelmänä muuttaisi palvelujen kohdentamista saavutettavuuden ja lasten tasa-arvon näkökulmasta?

"Helposti käy niin, että se ryhmä, jolla on aktiivinen opettaja ja hyvät kulkuyhteydet käy kaikissa pajoissa ja tapahtumissa ja sitten kaikki eivät mahdu. Mahtavaa tietysti sen luokan oppilaille, mutta harmi rinnakkaisluokkalaisille. Eli lapset eivät todellakaan ole tasa-arvoisessa suhteessa siinä kuka saa kulttuurielämyksiä ja kuka ei."

Museon pajoissa on juuri tasa-arvoisuuden näkökulmasta otettu käyttöön rajoitus että yksi opettaja voi tuoda luokkansa yhteen pajaan / lukukausi, koska muuten kaikki eivät

mahdu. Tietyt opettajat pyörittää oppilaansa vuodesta toiseen kaikissa pajoissa. Oppilaan onni siinä, kenen oppilas sattuu olemaan. Tällä hetkellä kaikki tarjonta on tarjolla kaikille, eikä siis tavoita oppilaita tasa-arvoisesti vaan on riippuvainen opettajan omasta aktiivisuudesta .

”Kohdentaminen saattaisi helpottaa sekä viestintää että mahdollisuuksia ottaa paremmin huomioon jokainen ryhmä ryhmänä, jos ikä ei vaihtelisi päivästä toiseen, jolloin pitää ottaa ryhmä ensin haltuun tiettyinä ikäluokkana.”

Kirjastolla kaikki tarjonta on myös tarjolla kaikille ikäryhmille.

”2.-luokkalaisille ja 8.-luokkalaisille on vinkkaustakuu – ne luokat saa ketkä pyytää, ja opettajat paljon pyytää näitä meidän paketteja esim. tiedonhakua kun yseillä on kirjailija-esitelmät”

Kulttuurin toiminnan kohdentamisessa olemassa olevia kulttuuripolku-palikoita ovat jo mm. 9.-luokkalaisten K9-kulttuurikortin jakelukiertue ja 3.-luokkalaisten itsenäisyyspäivän juhla. Kulttuurin yksikön edustajat kokivat, että kulttuuripolku helpottaisi resurssien kohdentamista myös lastenkulttuuriviikkojen tarjonnan ja kysynnän ennakoinnissa ja suunnittelussa.

”toimivilla sapluunoilla saadaan säästöä sitten kun niitä pyöritetään vuodesta toiseen”

Palvelujen kohdentaminen helpottaisi sekä palvelujen tuotantoa, että ennen kaikkea asiakasta (=opettaja). Yksiköillä on kaikilla olemassa omat toimivat systeeminsä, eikä niitä kannata kokonaan lähteä muuttamaan vaan itse asiassa poimia sieltä jo ne olemassa olevat palikat ja ryhtyä kehittämään niitä. Yhtenäistämiseen olisi tarvetta, ettei kaikki laiteta paukkuja samaan ryhmään ja tarjota keskenään kilpailevia palveluita.

Kirjaston palveluista kulttuuripolku-elementtejä edustavat 2. ja 8.-luokkalaisille tarjolla oleva vinkkaustakuu. Yleisessä kulttuurissa kulttuuripolku-elementtejä ovat mm. 9.-luokkalaisille suunnattu K9-kulttuurikorttitoiminta ja 3.-luokkalaisten itsenäisyyspäivän juhla. Ne läpäisevät koko ikäluokan ja ovat yhtä helposti saavutettavia. Kulttuuripolku-palikoita löytyy myös yhteistyökumppanien ohjelmasta.

Tasa-arvon ja saavutettavuuden lisäksi halusin saada esiin konkreettisia resursseihin liittyviä ajatuksia, joita kysyin myös kysely-aineistossa jo käytössä olevien kulttuuripolkujen edustajilta (tuloksia sivulla 39).

5) Miten kulttuuripolku menetelmänä helpottaisi / vaikeuttaisi kussakin yksikössä resurssien (aika/henkilökunta/raha) käyttöä?

Kun kulttuuripolkua ryhdyttiin pohtimaan käytännön työn resurssien suuntaamisen kannalta, alkoi menetelmästä löytyä myös ”hyötyä”, kun se ensin herätti vain pelkoa lisääntyvästä työmäärästä.

Aika- ja henkilökuntaresurssien kannalta hyödyllisimmäksi kulttuuripolku menetelmänä koettiin kulttuurin yksikössä:

- selkeät sapluunat säästävät henkilö- ja aikaresursseja
- vuosittain voi toistaa hyviä juttuja, sillä lapset vaihtuvat
- pystytään ennakoimaan aikatauluja ja oppilasmääriä
- toistolla tehokkuutta ja säästöä
- homma pyörii, kun kouluilla on tietyt yhteyshenkilöt ja sapluuna olemassa, esim. K9-kortin jakelukiertue

Kirjastolaisia mietitytti asiakasmäärien mahdollinen kasvu ja se, vähentäisikö koulujen ja päiväkotien palveluihin satsaaminen pääpalvelun eli perheiden palveluiden resursseja.

Kaikissa yksiköissä eduksi ja aika- ja henkilöresurssia säästäväksi tekijäksi nähtiin toiminnan ennakoitavuus:

” jos olisi hyvin ennakoitua, suunnitteluun ei menisi niin paljon aikaa”

”päällekkäinen työ vähenisi”

Niistä 21:stä kunnasta, joista vastattiin kyselyyni ja joissa kulttuuripolku tai kulttuuriovetussuunnitelma on käytössä 18:sta vastauksessa koettiin, että menetelmä helpottaa resurssien kohdentamista ja toiminnan suunnitelmallisuutta.

Vuotuinen kävijämäärä Tuusulan yleisen kulttuurin lastenkulttuurin palveluiden piirissä on noin 8 000 eli verrattuna samankokoisiin kuntiin, joissa kulttuuripolun piirissä on noin 5 000 lasta (kuvio x, luvussa 4.1), voisiin päätellä, että kulttuuripolun toteuttaminen voisi onnistua jo olemassa olevilla resursseilla, jos niitä vain kohdennettaisiin toisin.

Tuusulan kulttuuripalveluissa myös järjestelmällisyys ja selkeät rakenteet koettiin aikaa säästäviksi elementeiksi siinä vaiheessa, kun ”ajetaan sisään työhön uusia henkilöitä”. Ihanteellista olisi, että toiminta olisi sidoksissa rakenteisiin ja toimintaan ja toimenkuviin, ei tiettyihin henkilöihin.

Raharesurssista pohdittiin seuraavaa:

”toistolla tehokkuutta ja säästöä, toki ne sapluunat täytyy ensin käynnistää ja se vie aikaa. ... kyse kohdentamisesta, palvelut voitaisiin tuottaa samalla budjetilla ”

Pitkässä juoksussa kohdentaminen saattaisi siis tuoda säästöjä, nyt pitää seuraavaksi tutkia suurenisivatko kävijämäärät vai eivät. Kun on kyse kohdentamisesta, se tarkoittaa, ettei tarjota kaikille kaikkea, vaan keskitytään tiettyihin palveluihin tietyille ikäluokille. Oppilasmäärät ovat ennustettavissa ja siksi on helppoa tehdä vertailu olemassa olevien palvelujen käyttäjämääristä ja kohdennettujen palveluiden tulevista käyttäjämääristä.

”Ainakin helpottaisi työn ennakoimista. Käynnistämisvaihe tietysti nielee resursseja ja mistä ne oikein saataisiin.”

Tulokset työpajasta nro 2.: Kulttuuripolku menetelmänä. Kohdentaminen helpottaisi sekä palvelujen tuotantoa, että ennen kaikkea asiakasta (=opettaja). Yksiköillä on kaikilla olemassa omat toimivat systeeminsä, eikä niitä kannata kokonaan lähteä muuttamaan vaan itse asiassa poimia sieltä jo ne olemassa olevat palikat ja ryhtyä kehittämään niitä. Yhtenäistämiseen olisi tarvetta, ettei kaikki laiteta paukkuja samaan ryhmään ja tarjota keskenään kilpailevia palveluita. Kun on kyse kohdentamisesta, se tarkoittaa, ettei tarjota kaikille kaikkea, vaan keskitytään tiettyihin palveluihin tietyille ikäluokille. Oppilasmäärät ovat ennustettavissa ja siksi on helppoa tehdä vertailu olemassa olevien palvelujen käyttäjämääristä ja kohdennettujen palveluiden tulevista käyttä-

jämääristä. Kaikissa yksiköissä eduksi ja aika- ja henkilöresurssia säästäväksi tekijäksi nähtiin toiminnan ennakoitavuus.

5.2.3 Miten eteenpäin lastenkulttuuritiimin työssä?

Seuraava lastenkulttuuritiimi kokoontuu ti 17.12. klo 13–15 2013. Jokainen yksikkö selvittää omien palveluidensa osalta muuttuisivatko kävijämäärät miten, jos palveluita kohdennettaisiin jo olemassa olevien kulttuuripolku-palasten suuntaan

Seuraavassa tiimitapaamisessa on myös aika esitellä tässä tutkimuksessani saatuja tuloksia ja määritellä miten etenemme vuoteen 2014. Olennaista on miettiä tarkasti yhteistyön tavoitteet ja tiimin toiminnan tavoitteet ja toimintatavat. Nyt tiiminvetäjänä olen toiminut minä, koska tapaamisten tarkoituksena on ollut selvittää olemassa olevia palveluita ja tutkia olisiko kulttuuripolku mielekäs menetelmä palvelutuotannon kehittämiseksi. Toki tapaamisissa on tämän kehittämistyöni lisäksi käsitelty konkreettisia joka-vuotisia yhteistyötapahtumia, niiden ohjelmaa ja toteutusta. Tiimimme on siis vasta muotoutumassa ja oleellista olisi seuraavaksi määritellä yhteiset vastuut, tavoitteet ja toimenpiteet, joilla niihin pääsemme sekä kokouskäytännöt ja arviointikriteerit. (Isoheranen 2008, 70.)

Lastenkulttuuritiimissä aloitimme tämän kehittämistyön ansiosta yhteistyön saman tulosalueen kesken. Tiimistä löytyy edustus museopedagogiikasta, lastenkirjastotyöstä ja lastenkulttuurin tuotannosta. Uskon, että tiimillämme on mahdollisuuksia kehittyä ja kehittää työtä kulttuuripalveluiden sisällä. Selvää on, että kulttuuripolku-työryhmään tarvitsemme vahvan edustuksen opettajista ja varhaiskasvatuksesta. Moniammatillista yhteistyötä tehdään paljon sosiaali- ja terveysalalla ja esimerkiksi koulujen oppilashuoltoryhmät ovat moniammatillisia. Moniammatillisen yhteistyön periaatteita voi mielestäni soveltaa hyvin myös koulujen ja kulttuurin välisen yhteistyön kehittämiseen: opettajilla on opetussuunnitelmien ja kasvatuksen asiantuntemus ja kulttuurilaitosten edustajilla oman kulttuurialansa asiantuntemus. Kokonaisuuden hallinnan ja projektityön asiantuntemus löytyy tuottajalta.

6 KOHTI KULTTUURIPOLKUA KUNNASSA, ESIMERKKINÄ TUUSULA

Kulttuuripolku tehdään kunnan omasta taidetarjonnasta ja yhteistyökumppaneista käsin. Keskeistä kulttuuripolkujen laadinnassa on yhteiset tavoitteet, hallinnonalojen välinen yhteistyö, kulujen jaosta sopiminen hallintokuntien välillä, suunnitelma osaksi opetussuunnitelmia, ja se, että kunnassa ja kouluilla on yhteyshenkilöt, joiden vastuulla toiminnan koordinointi on (Seirala 2012, 18).

Oleellista kulttuuripolku-menetelmässä on koulujen ja kulttuurilaitosten välisen yhteistyön suunnitelmallisuus ja järjestelmällisyys. (Moilanen, 2012, 68). Jotta kulttuurikasvatus toimisi varhaiskasvatusta ja perusopetusta täydentävänä, on se laadittava yhteistyössä varhaiskasvatus- ja opetuspalveluiden kanssa. Pitämissäni työpajoissa selvisi, että Tuusulan kulttuuripalveluissa palvelutuotannon tarkoituksena nähdään nimenomaan varhaiskasvatuksen ja peruskoulun taidekasvatusta tukeminen, mutta sitä ei kuitenkaan suunnitella tai toteuteta yhteistyössä heidän kanssaan.

Tämän kehittämistyön aineiston perusteella askeleet kohti kulttuuripolkua ovat seuraavat:

1) Olemassa olevan toiminnan analysointi.

Tuusulan lastenkulttuuritoiminnasta löytyi työpajojen avulla useita olemassa olevia palveluita, joista kulttuuripolku muodostuu kohdentamalla palveluita uudella tavalla ja kehittämällä niitä yhteistyössä opettajien eli palvelun käyttäjien kanssa. Eli kulttuuripolku ei välttämättä tarkoita kaiken toiminnan uudistamista, vaan ennen kaikkea palveluiden tarkempaa rajaamista kohderyhmittäin. Tämä tarkoittaa nimenomaan kulttuuripolun suunnittelemista jo olemassa olevasta taidetarjonnasta lähtien. Esimerkiksi Skidiviikoilla on jo useampi vuosi tehty yhteistyötä Keskisen Uudenmaan musiikkiopiston, Keski-Uudenmaan Tanssiopiston, Tuusulan kuvataidekoulun ja Käsityökoulu Helmin kanssa. On siis olemassa jo useita toiminnan muotoja, joita kehittää suunnitelmallisemmiksi toistuviksi malleiksi. Esimerkiksi marraskuussa 2013 Syyskidin ohjelmistossa kokeiltiin teatteripajoja 4.-luokkalaisille ja tanssipajoja 2.-luokkalaisille eli sovelluksessa oli jo tarkempaa kohdentamista luokka-asteittain. Suunnitelma pitäisi kuitenkin tehdä yhteistyössä opettajien kanssa ja saada osaksi rakenteita.

2) Käyttäjien tarpeiden kartoittaminen

Oleennaista on yhteistyö varhaiskasvatuksen ja opettajien kanssa, jotta palvelujen kohdentaminen ja palveluiden volyyymi saadaan vastaamaan tarvetta. Kulttuuripalveluiden tiimissä on jo pohdittu asiakkaan tarpeita palvelumuotoilun ideoiden avulla. Tuusulan uudessa strategiassa yhtenä vuositason toimenpiteenä esitetään palvelujen määrittäminen asiakaslähtöisiksi, joten kulttuuripolkutyö sopii täydellisesti tähän tavoitteeseen. Käyttäjien tarpeiden kartoittamiseen kuuluisi mielestäni myös koulujen kulttuuriyhdysopettajien verkoston perustaminen. Yhdysopettajien verkosto on tärkeä viestintäkanava tekemäni kyselyn perusteella. Verkostoyhteistyön näkökulmasta kulttuuriyhdysopettajat ovat avainasemassa toiminnan onnistumisen ja tiedonkulun kannalta.

3) Moniammatillisen kulttuuripolku-työryhmän perustaminen.

Oleellista suunnittelutyössä on opetuksen asiantuntijuuden ja kulttuurituotannon asiantuntijuuden yhdistäminen. Tämä tuli selkeästi esille kyselyssä. Monialaisessa ja moniammatillisessa ryhmässä tuotannon asiantuntijuus tulee kulttuuripuolelta ja koulujen opetussuunnitelmien asiantuntijuus koulupuolelta. Eikä kulttuuripolkua ole mahdollista tehdä ilman molempia osapuolia.

4) Raha- ja henkilökuntaresursseista sopiminen hallintokuntien kesken.

Esimerkiksi niin kuin kyselyn aineistossa monessa kunnassa oli tehty, että kulttuuritoimi subventoi lipun hinnan esityksiin sekä työpajatoimintaan ja koulutoimi osallistuu kuljetuskustannuksiin. Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa uutta menokohtaa on vaikea lähteä ehdottamaan, kun leikkaukset ovat mittavia. Tuusulassa esimerkiksi yhteistyötä kannattaisi tehdä koulujen budjetissa jo olevien uimahallikuljetusten kanssa: toinen luokka menee uimaan ja toinen luokka naapuritaloon museon pajaan. Myös kouluille vietävät työpajat ovat olleet suosittuja Skidiviikoilla, koska niistä ei koidu kouluille matkakustannuksia.

5) Paikallisten palveluntarjoajien kartoittaminen ja yhteistyön koordinointi.

Jokainen kulttuuripolku on omanlaisensa kokonaisuus ja siinä käytetään hyväksi kunnasta löytyvää palveluntarjontaa, jota voidaan täydentää muilla erilaisilla palveluilla. Kun on päätös kulttuuripolusta, on sen ohjelmaa ryhdyttävä räätälöimään yhteistyössä

opettajien, paikallisten palveluntarjoajien ja kulttuuritoimen kesken. Toimintaa ei saada paperilta käytäntöön ellei toiminnalla ole koordinaattoria ja koordinaattorilla tarpeeksi työaikaa toiminnan käynnistämiseen.

7 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tämän kehittämistyöni tavoite: ”ryhtyä suunnittelemaan Tuusulaan kulttuuripolku -mallia, jotta kulttuuritarjonta olisi suunnitelmallisempaa ja kiinteästi mukana rakenteissa. Tutkin erilaisia muissa kunnissa jo käytössä olevia kulttuuripolku-malleja ja tuottajan roolia niissä. Tutkimuksessa saadun tiedon avulla lähdimme kehittämään Tuusulan kulttuuripalveluiden lastenkulttuuri-tiimissä kuinka kulttuuripolku voisi toimia meillä menetelmänä palvelujen kohdentamisessa.” Kulttuuripolku-mallin rakentaminen on vielä kesken, koska kehittämistyö laajeni valtakunnalliseksi ja tuotin tietoa jo olemassa olveista kulttuuripoluista paitsi Tuusulan kulttuuripolkumallin kehittämiseksi myös Taikalampun tarpeisiin.

Ensimmäinen askel kohti tätä tavoitetta oli: ”koota yhteen kulttuuripalveluiden (kulttuuri, kirjasto, museo) tarjonta ja aktivoita tiimi paperilta käytäntöön”. Tämä askel onnistui ja osoittautui tarpeelliseksi. Tällä askelmalla tiimissä opimme, että teemme työmme erillään, juurikaan tietämättä toisen yksikön tekemisistä, vaikka tuotamme palveluita samalle asiakaskunnalle.

Toinen askel kohti tavoitetta oli: ”tutkia erilaisia muissa kunnissa jo käytössä olevia kulttuuripolku-malleja ja tuottajan roolia niissä sekä tutkia Tuusulan kulttuuripalveluiden lastenkulttuuri-tiimissä kuinka kulttuuripolku voisi toimia menetelmänä meillä palvelujen kohdentamisessa”. Tämäkin askel onnistui ja osoitti tarpeellisuutensa. Sekä kulttuuripolkukyselyn aineistossa että Tuusulan lastenkulttuuri-tiimin työpajoissa nousi esille kulttuuripolku-menetelmän hyödyt suunnitelmallisuuden lisäämisessä sekä resurssien kohdentamisessa. Kysely myös vahvisti ennako-olettamusta, että kulttuuripolku menetelmänä perustuu nimenomaan tasa-arvoisuuden ajatukselle: että jokaisella lapsella olisi yhtäläiset mahdollisuudet koulusta riippumatta päästä osaksi kulttuuri- ja taidetarjontaa. Samoin kyselyssä nousi esille kulttuuripolkutyön monialaisuus, moniammatillisuus ja verkostomaisuus sekä tuottajan roolin moninaiset työtehtävät osana kulttuuripolkutyön suunnittelua ja toteuttamista.

Ensimmäistä tutkimussuunnitelmaa tehdessäni kävin esittelemässä ajatuksiani Tuusulan kulttuuripalveluiden lastenkulttuurin kehittämisen tarpeesta ja keskustelemassa 25.2.2013 Tuusulan sivistystoimenjohtajan ja koulutoimenpäällikön kanssa siitä, mitä he lastenkulttuurin kehittämistyöltä toivovat. Esille nousi kaksi selkeää kehittämiskohdetta. **1)** Kulttuuripalveluiden (kulttuuri, kirjasto ja museo) tarjonnan koonti yhteen. ”Kirjaston, museon ja kulttuurin tarjonta olisi koottu yhteen yhdeksi kulttuuri-kokonaisuudeksi. Museon, kirjaston ja kulttuurin yhteinen lukuvuosi-kohtainen suunnitelma siitä, mitä kouluille tarjolla. Mitä lisäarvoa toiminta tarjoaa kouluille.” ja **2)** Kulttuuripolku-työryhmän perustaminen ”Ryhmän tavoitteena on ideoida ja suunnitella mitä tehdään ja mitä voitaisiin tehdä, miten toimintamalleja tulisi muuttaa, jotta ne paremmin palvelisivat päiväkotien ja koulujen arkea. Millainen kulttuuripolku- tai kulttuurikasvatussuunnitelma toimisi Tuusulassa.” (Keskustelumuistio 2013.) Tavoitteena helmikuussa 2013 oli saada perustettua kulttuuripolku-työryhmä jo vuoden 2013 aikana. Kehittämisprosessit ovat kuitenkin hitaita ja jo toukokuussa 2013 oli selvää, että työn nimi muuttui muotoon *Kohti kulttuuripolkua*, ja että tämä on vain pohjatyö varsinaiselle kulttuuripolku-työlle joskus tulevaisuudessa. Näkökulmaksi löytyi strategisten tavoitteiden paperisuus suhteessa käytännön työhön.

Koska kulttuuripoluista ei ollut juuri materiaalia saatavilla, ehdotin yhteistyötä Taikalamppu-verkostolle. Yhteyshenkilönäni ja tukijanani tutkimukseni eri vaiheissa on ollut Taikalamppu- verkoston projektikoordinaattori, joka ehdotti toiseksi asiantuntijaksi Oulun kulttuuriopetussuunnitelmasta vastaavaa kulttuurituottajaa. Oulun kulttuurikeskuksella on Taikalamppu-verkoston jäsenenä vastuualueenaan kulttuuriopetussuunnitelmien valtakunnallinen kehittäminen. Alun perin ehdottaessani yhteistä mallinnusta lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun projektikoordinaattori Saara Vesikansalle 17.6.2013 tapaamisessamme suunnitelmissa oli kerätä hyviä käytäntöjä kulttuuripolun käynnistämisestä workshopilla, johon olisi osallistunut tuottajia ja opettajia sekä sellaisista kunnista, joissa kulttuuriopetussuunnitelma tai kulttuuripolku on jo käytössä että sellaisista kunnista kuten Tuusula, jossa polkua tai opetussuunnitelmaa ei vielä ole käytössä. Tällainen yhteinen kehittäminen ja mallintaminen osoittautui kuitenkin mahdolliseksi opinnäytetyöni aikarajojen puitteissa.

23.8.2013 kulttuuripolku-yhteistyötapaamisessa olivat lisäksi läsnä Saara Vesikansa/Taikalamppu-verkoston projektikoordinaattori; Katri Tenetz/Oulun kaupunki, kulttuuritalo Valve, kulttuurituottaja (Taikalamppu verkoston jäsen) ja Marja Laine /kulttuuriperintökasvatusseura, kasvatustyön kehittäjä. Tapaamisessa nousi selkeästi

esiin tarve hankkeelle, jossa mallinnettisiin kulttuuripolkujen tekemistä kunnassa. Taikalampulla ja kulttuuriperintökasvatusseuralla on yhteisiä intressejä kulttuurikasvatussuunnitelmien kehittämiseksi ja opinnäytetyöni tuleekin toimimaan pohjamateriaalina mallinnukselle, jota Taikalamppu-verkosto ja kulttuuriperintökasvatusseura ryhtyvät tekemään uutena hankkeena toivottavasti vuonna 2014, jos saavat siihen rahoituksen. (Prosessikuvio liitteessä 9.) Yksi olennainen kysymys ja hallintorajat ylittävä sopimuskohte onkin rahoitus. Tämän on saanut kuntien säästöpainneissa kokea mm. Salon kulttuuripolku SALOPolku, jonka toiminta lopetettiin vuoden 2013 alussa. Menetelmä kehitettiin hankerahoituksella vuosien 2009–2011 ja sen oli tarkoitus jäädä toimintaan, mutta toiminnalle ei löytynyt rahaa ja nyt ainoastaan osa polusta jatkuu museokasvatuksen alaisena. (Salon museokasvatus, 2013.) Uusi löytö tämän tutkimustyön aikana oli Lohjan kulttuuripolku, joka puuttui Taikalampun listauksesta.

Työn tarkoitus on ollut ensimmäisestä tutkimussuunnitelmasta alkaen sama, mutta kuten tutkimukseen kuuluu – aikataulut ovat vaikuttaneet suunnan muutoksiin, ja kulttuuripolun toteuttaminen muuttui kulttuuripolun pohjustamiseksi ja mallintaminen kartoitukseksi ja uuden tiedon keräämiseksi.

Työn vahvuutena voidaan pitää uutta tietoa aiheesta, jota ei aikaisemmin ole tutkittu. Myös käytettyjen menetelmien monipuolisuus osoittautui hyödylliseksi. Verkostoyhteistyön, tiimityön ja strategian toimeenpanon viitekehystä olen pyrkinyt tuomaan esiin tulosten purkamisen yhteydessä. Haasteita tälle opinnäytetyölle asetti sen kaksijakoisuus: käsi kädessä ovat kulkeneet yleisen tiedon tuottaminen kulttuuripoluista menetelmänä ja toisaalla konkreettinen kehittämistyö oman työyksikön lastenkulttuuritiimissä kulttuuripolun mahdollisuuksista Tuusulassa.

Tuusulan kulttuuripalveluiden yksiköiden lastenkulttuuripalveluita pystyttäisiin toteuttamaan samoille resursseilla ja kehittämään palvelutuotannon suunnitelmallisuutta kulttuuripolku-menetelmän avulla. Tähän kannustaa kulttuuripolku-kyselyllä saamani tulokset, joissa menetelmän etuna nähtiin nimenomaan suunnitelmallisuus ja ennakoitavuus. Kulttuuripolusta menetelmänä myös lastenkulttuuritiimissä oltiin sitä mieltä, että kohdentaminen helpottaisi sekä palvelujen tuotantoa, että ennen kaikkea asiakasta (=opettaja). Yhtenäistämiseen olisi tarvetta, ettei kaikki laiteta paukkuja samaan ryhmään ja tarjota keskenään kilpailevia palveluita. Eduksi sekä aika- ja henkilöresurssia säästäväksi tekijäksi nähtiin toiminnan ennakoitavuus.

Tuusulan kulttuuripalveluissa perheille tuotetaan vapaa-ajan palveluita parantamaan elämänlaatua ja varhaiskasvatukselle sekä koululle tuotettavien palveluiden on tarkoitus tukea koulujen taidekasvatustyötä ja opetusta. Jokainen yksikkö (kulttuuri, kirjasto ja museo) hoitelee omaa tonttiaan, eikä juurikaan tiedä toisen yksikön toiminnasta ja palveluista. Kehittämistyötä pitäisi jatkossa tehdä ehdottomasti palvelumuotoilun filosofian mukaisesti yhdessä palvelun käyttäjien kanssa. Seuraavat työpajat opinnäytetyöni jälkeen jatkuvassa kehittämisessä haluan pitää palveluntuottajille ja opettajille eli kulttuuripolkutyöryhmälle.

Tuusulan kunnan juuri valmistuneessa uudessa strategiassa vuosille 2014–2017 yhtenä viidestä arvosta on suunnitelmallisuus ja yhtenä vuositoimenpiteenä palveluiden asiakaslähtöinen kehittäminen – ne molemmat nousevat esille kulttuuripolun etuina palvelujen kohdentamisessa: suunnitelmallisuus helpottaa resurssien suuntaamista ja palvelu toteutetaan yhdessä palvelun käyttäjien kanssa. Joulukuussa 2013 toivottavasti on jo käyttövarat selvillä ja toiveissa on, että uusi strategia 2014 on myös jo jalkautusvaiheessa, jolloin voimme kulttuuripalveluissa pohtia onko kulttuuripolku sellainen menetelmä, jolla pääsisimme strategiisiin tavoitteisiin.

Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampulle kysely tuotti oleellista tietoa mm. Taikalampun vaikutuksista kulttuuripolkujen leviämiseen. Tämä aiheuttaa jo olemassa oleville kulttuuripoluille myös haasteita: mitä kulttuuripolulle käy kunnassa, jos Taikalampun rahoitus loppuu? Ja miten Taikalamppu-verkosto pystyy levittämään omia hyviä käytäntöjään verkoston ulkopuolisille kunnille ja toisaalta hyödyntämään verkoston ulkopuolisten kuntien osaamista? Toivottavasti tähän pystyisi vastaamaan Taikalampun ja kulttuuriperintökasvatusseuran uusi suunnitteilla oleva hanke, johon Tuusulan lastenkulttuuri on jo ilmoittautunut osallistuvansa mielellään pilottikuntana.

Kulttuuripolkuja ja kulttuurikasvatussuunnitelmia ei ole juuri tutkittu ja niiden laajemmalle tutkimiselle olisi tarvetta. Toivon, että Taikalamppu-verkoston ja kulttuuriperintökasvatusseuran hanke pystyy jatkamaan työtä ja mallintamista, jonka aloitin tässä kehittämistyössäni.

Kunnallisille kulttuuritoimille uskon työstä olevan hyötyä sekä kartoituksena mitä jo tehdään ja hahmotelma olennaisista askelista kulttuuripolkutyön perustamisessa. Toki tutkimus toimii myös paitsi kannustuksena niille kunnille, joissa kulttuuripolkutyötä vasta aloitellaan myös tunnustuksena niille kunnille, joissa työtä jo tehdään.

Kehittämistyön polku oli välillä kivikkoinen ja kompassin suunta hukassa, mutta onnistumisen hetkiäkin koin. Lastenkulttuuritiimi saatiin paperilta toimintaan ja sen hyödyllisyydestä oltiin yksimielisiä.

Koen saavuttaneeni tällä matkalla paljon. Olen avannut oikeasti oven, jonka takana on paljon tutkittavaa. Kulttuuripolkuja ja kulttuuriopetussuunnitelmia ei ole aikaisemmin tutkittu tässä laajuudessa. Tutkimukset on tehty yhdestä kohteesta kerrallaan casena ja ymmärrän hyvin miksi; kulttuuripolut ja kulttuuriopetussuunnitelmat ovat kaikki omanlaisiaan – yhteistä niille on sama arvoperusta ja moniammatillisen yhteistyön tiimit opetus- ja kulttuuritoimen välillä, mutta muuten jokainen malli on omanlaisensa. Tutkittavaa kulttuuripoluissa riittäisi vielä vaikka kuinka paljon. Missähän hankkeessa perustetaan kulttuuriopetussuunnitelmien tutkimusta varten tutkimusryhmä, jossa olisi asiantuntijuutta sekä kulttuurin että opetuksen puolelta?

Koen tehneeni tarpeellista työtä – siitä sain vahvistuksen opinnäytetyöni kirjoittamisen viimeisinä viikkoina niistä useista yhteydenotoista, joita kyselyni lähettäminen poiki. Ja uskon vilpittömästi, että kehittämistyöstäni on hyötyä omassa työyhteisössäni ja toivottavasti jollekin toisellekin yhteisölle tai yksilölle. Ehkä jollekin toiselle tuottajalle, joka jossain päin Suomea pohtii kuinka kulttuuri voisi saavuttaa lapset tasa-arvoisesti ja mistä sellaisen työn käynnistää. Vaikka talous laskee alamäkeä ja muutoksia varmasti on tulossa moneen kulttuuritoimeen, on kollegoistani löytyvä asiantuntijuus ja usko lastenkulttuurityön merkitykseen ja tarpeellisuuteen jotain aivan käsittämättömän hienoa.

LÄHTEET

Julkaistut

Anttila, Anna & Rensujeff, Kaija 2009. Taiteen taskurahat. Lastenkulttuurin käsite ja linjaukset ja edistäminen. Taiteen keskustoimikunta. Tutkimusyksikön julkaisuja N:o 35.

Granö, Päivi & Korkeakoski, Esko & Laukka Maria 2006. Taikalamppujen valossa. Lastenkulttuurikeskusten arviointi. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2006:25.

Grönholm, Inari (toim.), 2002. Koulun pieni kulttuurikirja. Koulun ja kulttuurin yhteistyöohjelma 1998 – 2001. Suomen kuntaliitto ja Opetushallitus.

Eriksson, Kai 2009. Maailma ilman ulkopuolta. Verkostot yhteiskunnallisessa ajattelussa.

Halonen, Katri 2011. Kulttuurituottajat taiteen ja talouden ristikohtassa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in education, psychology and social research.

Halonen, Katri 2012. *Johdanto. Tuottajan tulevaisuus – risteilyä kolmessa sfäärissä*. Teoksessa tuottaja 2020 – kurkistuksia kulttuurituottajan tulevaisuuteen. Björkqvist L., Halonen K., Hero L-M., Iso-Aho J., Teye O. ja Uotila P. Metropolia Ammattikorkeakoulu, Kulttuuri ja luova ala. Tuottaja 2020 -loppuraportti.

Hankasalmi, kulttuuripolku 2013.

<http://www.hankasalmi.fi/lapsille-ja-nuorille/kulttuuritoimi/lapsille-ja-nuorille/lasten-ja-nuorten-kulttuurisuunnitelma-kulttuuripolku>

Heikkinen, Hannu L. T. 2007. Toimintatutkimus – toiminnan ja ajattelun taitoa 196–211. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. 2. korjattu ja täydennetty painos. PS-kustannus.

Isoherranen, Kaarina 2008. Enemmän yhdessä: moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.

Janhonen, Minna 2010. Tiedon jakaminen tiimityössä. Väitöskirja. Helsinki: työterveyslaitos.

Järvensivu, Timo & Nykänen, Katri & Rajala, Rika 2010. Verkostojohtamisen opas. Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Muutosvoimaa vanhustyön osaamiseen -hankkeen julkaisu. Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu.

Kalhama P., Kitola A., & Walamies M. 2006. Kulttuurikasvatuksen konteksteja ja määrittelyä. Teoksessa Kalhama & Vartiainen (toim.) Kulttuurista kasvua: näkökulmia kulttuurikasvatukseen. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. 12–39.

Karikoski, M. & Rantanen, E. (toim.) 2002. Kulttuuri kasvaa lapsissa. Taiteen keskustoimikunnan ehdotus opetusministeriölle lastenkulttuuripoliittiseksi ohjelmaksi. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.

Kavonius, Leea 2012. Lohjan kaupungin kulttuuripolku: toimintamallin kehittäminen. Amk-opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu: kulttuurituotannon koulutusohjelma.

Kirjastolaki 1998/904 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980904>

Korkeakoski, Esko & Pääjoki, Tarja 2009. Taikalamppujen loisteessa. Lastenkulttuurin taikalamppuverkoston keskusten vuosien 2006–2008 toiminnan arviointi. Opetusministeriön julkaisuja 2009:24.

Kukkasmäki, Timo 2004. Kulttuuritoiminnan käsikirja. UNIpress.

Kulttuuritalo Valve, Kulttuuriopetuksen Oulun malli 2013.

<http://www.kulttuurivalve.fi/sivu/fi/kulttuurikasvatus/verkostot/kulttuuriopetussuunnitelma>
Viitattu 3.8.2013.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 1992/728

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920728#a728-1992>

Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012–2015. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:6.

http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2012/Lapsi-ja_nuorisopolitiikan_kehittamisohjelma_2012_2015

Lastenkulttuuritoimikunnan mietintö 1979. Komiteamietintö 1979:32

Lastenkulttuuripoliittinen ohjelma 2003. Opetusministeriö. Opetusministeriön julkaisuja 2003:29.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_114_opm29.pdf?lang=fi

Lapin Yliopisto, kuvataidekasvatus, tutkimus 2013.

http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Taiteiden_tiedekunta/Opiskelu/Kuvataidekasvatus/Tutkimus.iw3

Viitattu 1.8.2013.

Lehto, Hannele 2013. Kohti reilua kulttuuria – Kulttuuriset oikeudet osana ihmisoikeuksia, 70–93. Teoksessa Toivanen & Laine (toim.) Kestävä kasvatus – kulttuuria etsimässä. Helsinki: Suomen kulttuuriperintökasvatus seuran julkaisuja 6.

Moilanen, Fredrika 2012. Suunnitelmallisuutta, tavoitettavuutta ja yhteistyötä läpäisyperiaatteella. Kulttuurikasvatuksen opetussuunnitelma päivähoitossa ja perusopetuksessa. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Humanistinen tiedekunta, taiteiden ja kulttuurintutkimuksen laitos, taidekasvatus.

Nyqvist, Leena 2011. Kulttuuriopetussuunnitelman laatiminen Vaasan kaupungin opetus- ja kasvatusvirastolle kulttuurituottajan näkökulmasta. Amk-opinnäytetyö. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, kulttuurin yksikkö, kulttuurituottajan koulutusohjelma.

Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. WSOYPro.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, lastenkulttuuri, linjaukset ja toiminta.

http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/lastenkulttuuri/linjaukset_ja_toiminta/?lang=fi

Viitattu 30.12.2012.

Opetus- ja kulttuuriministeriö; lastenkulttuurikeskusten avustukset
http://www.minedu.fi/OPM/Kulttuuri/kulttuuripolitiikka/avustukset/Avustus_lastenkulttuurikeskukset?lang=fi
Viitattu 16.11.2013

Pieksamäki, kulttuuripalvelut, kops 2013. <http://www.poleeni.fi/fi/kulttuuritoimi--kops>
Viitattu 18.8.2013.

Sainio, Terhi & Tenez, Katri 2010. Oulun kaupungin Kulttuuriopetussuunnitelma, luokat 1–9. PDF. <http://www.kulttuurivalve.fi/sivu/fi/kulttuurikasvatus/verkostot/julkaisuja/>

Salon museokasvatus 2013. <http://salopolku.com/about/>. Viitattu 30.7.2013.

Seirala, Viivi 2012. Eläköön taidekasvatus! PDF. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Seilo, Maria 2012. Kulttuurikasvatus hyvinvoinnin synnyttäjänä: kuudesluokkalaisten kokemuksia Taidekaaren toiminnasta. Pro gradu -työ. Jyväskylän yliopisto. Opettajan-koulutuslaitos.

Seinäjoki, kulttuurimatka 2013. <http://www.seinajoki.fi/koulutus/kulttuurimatka/>
Viitattu 3.8.2013.

Sydänmaanlakka, Pentti 2012. Älykäs organisaatio.8. painos. Helsinki: Talentum.

Taikalamppu, kulttuuripolut. <http://www.taikalamppu.fi/index.php/fi/kulttuuripolut>
Viitattu 17.6.2013.

Taiteen edistämiskeskus, Lastenkulttuuripoliittiset linjaukset
<http://www.taike.fi/fi/web/lastenkulttuuri/taidepoliittinen-ohjelma>
Viitattu 27.8.2013

Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampereen Yliopistopaino Oy.

Tuomi, Lauri & Sumkin, Tuula 2010. Strategia arjessa. Oivalluksia organisaation uudistajille. Helsinki: WSOYPro.

Turku, kulttuuripolku 2013. <http://www.kulttuuripolku.fi/>
Viitattu 18.8.2013

Tuulaniemi, Juha 2011. Palvelumuotoilu. Hämeenlinna: Karisto.

Tuusulan kotiseutupolut. <http://sivustot.tuusula.fi/museot/kotiseutupolut/>
Viitattu 17.6.2013.

Tuusulan Kulttuuriltk, tilinpäätös- ja toimintakertomus 31.12.2012. Kokouksen KULA: 13.2.2013 18:30 pöytäkirja. <http://195.237.116.244/ktweb/>

Tuusulan kuntastrategia 2020. http://www.tuusula.fi/sivu.tmpl?sivu_id=1109

Tuusulan museon opetussuunnitelma. http://www.tuusula.fi/sivu.tmpl?sivu_id=1881

Tuusulan museot 2013. http://www.tuusula.fi/index.tmpl?sivu_id=1875.
Viitattu 19.6.2013.

Valli, Raine 2007. Kyselylomaketutkimus 102–125. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle. 2. korjattu ja täydennetty painos. PS-kustannus.

Valpola, Anneli 2010. Kirkas strategia, aktiivinen vuoropuhelu 13–32. Teoksessa Strategia toimeksi – muutosvoimana ihmiset.

Varbanova, Lidia 2012. Strategic Management in the Arts.

Vesikansa, Saara & Tenetz, Katri, 2013. Kops, kops, kulttuuripolulle! 375–382. Teoksessa Toivanen & Laine (toim.) Kestävä kasvatusta – kulttuuria etsimässä. Helsinki: Suomen kulttuuriperintökasvatusta seuran julkaisuja 6.

Virtanen, Petri 2009. Projekti strategian toteuttajana. Tietosanoma.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus, 31. artikla.

http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko

Julkaisemattomat

Keskustelu muistio 25.2.2013. Tuusulan lastenkulttuurin kehittäminen.

Taikalampun Lastenkulttuurifoorumin ohjelma, Hämeenlinna 11.12.2012.

Tuusulan kulttuuripalveluiden kuntastrategian toimeenpanosuunnitelma 2012. Kula 13.9.2011 § 43. <http://195.237.116.244/ktweb/>

Tuusulan kulttuuripalveluiden kuntastrategian toimeenpanosuunnitelma 2013. Kula 26.9.2012 § 41. <http://195.237.116.244/ktweb/>

Vesikansa, Saara, Taikalamppu-keskusten koordinaattori: Kops, kops kulttuuripolulle -esitys Hämeenlinnan lastenkulttuurifoorumissa 11.12.2012.

LIITTEET

Liite 1 Kulttuuripolkujen kartoitus

Liite 2 Kyselyn sähköposti-saate

Liite 3 Kyselylomake: Kulttuuritoimen rooli kulttuuripoluissa

Liite 4 Kulttuuripalvelut, lastenkulttuuri-tiimin työpajan ohjelma 29.8.2013

Liite 5 Kulttuuripalvelut, lastenkulttuuri-tiimin työpajan ohjelma 1.10.2013

Liite 6 Yleisen kulttuuritoiminnan lastenkulttuurin palvelutarjonta varhaiskasvatukselle ja kouluille

Liite 7 Tuusulan museoiden palvelutarjonta varhaiskasvatukselle ja kouluille

Liite 8 Tuusulan kirjastojen palvelutarjonta varhaiskasvatukselle ja kouluille

Liite 9 Kehittämistyön prosessin kuvaus

LIITE 1, Kulttuuripolkujen kartoitus

Suomen kulttuuripolut Taikalampun koonnissa 7/2013 ja muut tiedoss:						15.8.2013	Viitattu nettisivut: 30.7.-1.8.2013			
vastasi kyselyyn										
ALOITUSVUOSI						LAPSIA Palv. Piirissä				
NRC KAUPUNKI	VÄKILUKU	EI OPSISSA	OSANA OPSIA	täyd. Kyse	IKÄHAITARI	kyselystä (N:21)	TAIT.LAJI	KA+TAITEE	9-kortti	
1	Helsinki	595 400		Kulttuuria kouluil	2011	1.-9.-luokat	45 000	x		
2	Espoo	252 400	KULPS!		2008	1.-9.-luokat	70 000		x	
3	Vantaa	230 000		x	2006	esikoulut, 1.-9.-luokat	24 000		x x	
4	Tampere	215 200	Taidekaari		2006	esiopetus, 1.-9.-lkt, erityisopetus	14 000		x	
5	Oulu	186 000		x	2005	1.-9.-luokat	-	x	x	
6	Turku	178 600		Kulttuuripolku	2004	1.-9.-luokat	15 000		x	
7	Jyväskylä	132 100		Kompassi		1.-9.-luokat			x x	
8	Lahti	102 300		kult.kasv.ohj	2009	1.-9.-luokat	10 000		x x	
9	Kuopio	97 400	Kulttuuripolku		2006	1.-9.-luokat	9 500		x x	
10	Pori	83 100	työn alla osaksi opsia		2006	1.-9.-luokat	-		x	
11	Lappeenranta	72 100		Kulttuuripolku	2009	1.-8.lkt	4 000		x x	
12	Vaasa	60 500	Kultiva		2008	1.-9.lkt	5 100	x		
13	Seinäjoki	58 700	Kulttuurimatka		2008	2., 5., 7. ja 8.-luokat	2 400	teemavuodet		
14	Salo	55 300	SALOPolku		2009	1-16-vuotiaat		x		
15	Mikkeli	48 900		Kulttuuripolku	2008	1.-9.lkt	5 000		x x	
16	Porvoo	48 800	Kulttuurikoulu		2003	1.-9.-lkt, 4-5 koululuokkaa/vuosi	n. 100 /vuosi	x		
17	Hyvinkää	45 500		Kulttuuripolku	2009	1.-9.-luokat	10 000		x	
18	Kajaani	38 000		Kulttuuripolku	2007	varhaiskasvatus ja perusopetus	5 650		x x	
19	Imatra	28 500		Kulttuuripolku	2010	1.-9.lkt	2 150		x x	
20	Savonlinna	27 600	Koku		2011	1.-9.lkt	3 000		x	
21	Raahe	22 600		KUOPS		varh.kasv.ja 1.-9.-lkt		x		
22	Tornio	22 500		x	2008	perusopetus ja lukiot		x		
23	Lempäälä	20 900	Kulttuurirappuset			varh.kasv, 1.-6.-lkt, erit.opetus			x	
24	Pieksämäki	19 700		kops		1.-9.lkt			x x	
25	Lapinlahti	10 400	opasmateriaalit			varhaiskasv., 1.-9.-luokat		ympäristö/kirjasto/museo/musiikki		
26	Orivesi	9 600	RATAS-op.ymp.		2008	1.-6.-lkt	430	teema/lukuvuosi		
27	Muurame	9 400		Karuselli ja Kello	2008	varhaiskasvatus ja perusopetus	1 300		x x	
28	Hankasalmi	5 500		Kulttuuripolku	2011	päivähoito, peruskoulu ja lukio	700		x	
29	Petäjävesi	4 100		Kulttuuritikkaat	2012	varhaiskasvatus ja perusopetus			x	
30	Uurainen	3500		UKKU	2011	esiopetus ja 1.-9.-lkt		x		
31	Toivakka	2 500		Kulttuurivakka	2012	varhaiskasvatus ja perusopetus		x		
32	Lohja	47 300	kulttuuripolku, ops 13		2013	varhaiskasvatus ja perusopetus	5 500		x	
Ei opetussuunnit Osana opetussuunnitelmaa						VALITTU TAITTEENLAJI MILLÄ TAHANSA LUJALLA+VIERAILUKOH				
		13		19				12	20	11

Suomen kulttuuripolut Taikalampun koonnissa 7/2013 ja muut tiedoss:		15.8.2013	Viitattu nettisivut: 30.7.-1.8.2013		
NRC KAUPUNKI	OMINAISPIIRTEET				
1	Helsinki	kultus.fi, Kultus -opettajan kulttuurikalenteri, kulttuurikäyntien määrään perustuva opettajien tulospalkkaus			
2	Espoo	mukana myös liikunta			
3	Vantaa	Koulun kulttuurisyysy -esite opettajille, Valttikortti 9.-luokkalaisille			
4	Tampere	opettajille oheismateriaalit toimintamalli: esitys, työpaja, oheismateriaali, teosten jakaminen, opettajien taide-iltapäivät			
5	Oulu	Kulttuurikiikari -ohjelmisto esite, Kulttuuripassi 9.-luokkalaisille, OKKO-tiimi, kulttuuriyhdysohjaajat			
6	Turku	oppilaille kulttuuripolku -kirja itse täytettäväksi, integroitu oppiaineisiin			
7	Jyväskylä				
8	Lahti	Kulttuurikortti yseille			
9	Kuopio	Kulttuurikello -esite			
10	Pori	Kulttuurikoukku -kalenteri			
11	Lappeenranta				
12	Vaasa	tapahtumaportaali ja ohjemateriaalit samassa nettiportalissa			
13	Seinäjoki	Opettajille koulutus teemavuoden sisältöön			
14	Salo	Teemat jaettu varhaiskasvatuksen aluejaon mukaisesti			
15	Mikkeli				
16	Porvoo				
17	Hyvinkää				
18	Kajaani				
19	Imatra				
20	Savonlinna				
21	Raahe	Kulttuurin ja kulttuuriperinnön tunteminen, vastaanottaminen, kuluttaminen ja tuottaminen			
22	Tornio	Kulttuuriyhdysohjaajien vastuulla			
23	Lempäälä	työpaja-painotteista			
24	Pieksämäki	Vaihtoehtoisia toteutustapoja Kulttuuritarjottimessa, K9-kortti			
25	Lapinlahti				
26	Orivesi	työpajoja kouluille, rattaasta tutkimusraportti			
27	Muurame	9.-luokkalaisille vuoden taiteilija -toimintaa			
28	Hankasalmi	Ohjelma todella yhdessä tehty: mukana paikalliset toimijat esim. MLL, Martat ja SRK			
29	Petäjävesi				
30	Uurainen				
31	Toivakka				
32	Lohja	Polku jatkuu työ-ikäisien ja ikäihmisten palveluihin			

LIITE 2

Kyselyn sähköpostisaate

Toimitko kuntasi tai kaupunkisi kulttuuriopetuksen tai -kasvatuksen kehittämisen parissa? Jos toimit, viesti tuli oikeaan osoitteeseen! Jos et, välitäthän viestin sille, jolle se kuuluu.

Kaikista Suomen noin 300:sta kunnasta vain 32:ssa on kulttuuriopetussuunnitelma tai vastaava. Edustat yhtä kuntaa, jossa suunnitelma on jo olemassa ja pyydänkin sinua jakamaan kokemuksiasi ja asiantuntijuuttasi.

Pyydän aikaasi viisi minuuttia. Vastaan lastenkulttuurista Tuusulan kunnan kulttuuritoimessa ja suunnitteilla on ollut saada meillekin kulttuuripolku tai kulttuurikasvatussuunnitelma. Työni ohella teen opinnäytetyötä kulttuurituottajan ylemmässä tutkinnossa Metropolia Amk:ssa. Opinnäytetyössäni **tutkin kulttuuripolkua menetelmänä lastenkulttuuripalvelujen tuotannossa yhteistyössä lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun kanssa**. Taikalamppu tarvitsee kipeästi tietoja, miten kulttuuriopetussuunnitelmat saataisiin kaikkiin Suomen kouluihin.

Opinnäytetyölläni ja tällä kyselyllä saan paitsi toivottavasti hyviä vinkkejä kulttuuripolkutyöhön omassa kunnassani, myös taustamateriaalia Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun tarpeisiin.

Pyydän sinua vastaamaan oheiseen kyselyyn 14.10. mennessä:

<https://elomake.metropolia.fi/lomakkeet/9281/lomake.html>

Kysely koskee kunnan/kaupungin roolia kulttuuripolussa ja se on suunnattu tuottajille, mutta toki muutkin kulttuuripolun työryhmän jäsenet saavat vastata.

Syysterveisin,

Taiju Kiesilä
kulttuurisihteeri

Tuusulan kunta / lastenkulttuuri

Koonti tällä hetkellä käytössä olevista kulttuuripoluista ja -opetussuunnitelmista löytyy lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun verkkosivuilta

<http://www.taikalamppu.fi/index.php/fi/kulttuuripolut>

Tarkennuksia tietoihin voi lähettää Taikalampun projektikoordinaattori Saara Vesikansalle osoitteeseen saara.vesikansa@hameenlinna.fi

LIITE 3

Kysely: Kulttuuritoimen rooli kulttuuripoluissa

Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi. Auki 7.10.–14.10.2013.

Toimin Tuusulan kunnassa lastenkulttuurista vastaavana kulttuurisihteerinä ja ryhdyin tutkimaan kulttuuripolkuja osana YAMK-kulttuurituottaja -tutkintoa, jota suoritan parhaillaan Metropolia-amk:ssa. Tutkimukseni " Kohti kulttuuripolkua Tuusulan kunnassa - kulttuuripolku menetelmänä lastenkulttuuripalvelujen tuotannossa" tarkastelee jo olemassa olevia kulttuuripolkuja etsien parhaita käytäntöjä ja tutkii miten kulttuuripolku vaikuttaa kulttuuripalveluiden kohdentamiseen varhaiskasvatukselle ja kouluille.

Kyselyn kohderyhmäksi muodostui Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun tiedossa olevien 32 kulttuuripolun parissa työskentelevät tuottajat /koordinaattorit/tiedottajat. Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu on ollut myös kiinteäsi mukana tutkimuksessani tarjoten käyttöni materiaaleja ja asiantuntemustaan.

Kulttuuritoimen rooli kulttuuripoluissa

Tämän kyselyn tavoitteena on löytää vastaus kolmeen kysymykseen: 1) mikä on kuntien kulttuuritoimen rooli kulttuuripoluissa ja kulttuurikasvatussuunnitelmissa 2) mistä budjeteistä toimintaa rahoitetaan ja 3) millaisia neuvoja löytyisi kuntiin, joissa kulttuuripolkua tai kulttuurikasvatussuunnitelmaa ei vielä ole olemassa.

Kulttuuripolku- ja kulttuuriopetussuunnitelma -käsitteitä käytetään usein ristiin, mutta tässä tutkimuksessa noudatan Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun määritelmiä: Kulttuuripolku (KOPS) = usein kunnallisen opetussuunnitelman liite, joka ottaa kantaa siihen mitä on tarkoitus oppia ja miten. Kulttuuripolku = koulujen ja kulttuuritoimijoiden välisen yhteistyön muoto, joka määrittelee konkreettisesti missä vaiheessa varhaiskasvatusta tai perusopetusta tehdään kulttuurilaitosvierailuja.

1. Taustatiedot

1.1 Kaupunki tai kunta

1.2 Vastaajan ammattinimike

1.3 Vastaajan työyksikkö

1.4 Minä vuonna kulttuuripolku tai kulttuurikasvatussuunnitelma on otettu käyttöön kunnassasi?

1.5 Kuinka paljon kulttuuripolku-palvelun piirissä on oppilaita vuodessa?

2. KULTTUURITOIMEN ROOLI KULTTUURIPOLUSSA / KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMASSA

2.1 Mikä on kulttuuritoimen rooli kuntasi kulttuuripolun tai kulttuurikasvatussuunnitelman toteutamisessa (voi valita useita vaihtoehtoja!)

koordintoi toimintaa (mm. palkkaa taiteilijoita kouluyhteistyöhön, tekee yhteistyösopimuksia, toimii välittäjänä taiteilijoiden ja palvelun käyttäjien välillä)

tuottaa sisältöä kulttuuripolulle (mm. ostaa esityksiä, suunnittelee sisältöjä)

kokoaa tarjonnan opettajien kulttuurikalenteriin

toimii viestijänä taidelaitosten ja koulujen välillä (mm. ylläpitää verkostoja ja sähköpostilistoja, kerää tietoa koulujen tarpeista, toimii yhteishenkilönä kouluille)

etsii ja hakee rahoitusta toiminnalle (hakee ulkopuolista rahoitusta, vastaa määrärahojen kohdentamisesta kulttuuripolkutoimintaan)

Muu

2.2 Jos vastaist kysymykseen 2.1 muu, kerro tässä mikä?

2.3 Kenen (nimike ja työyksikkö) vastuulla kunnassasi on kulttuurisuunnitelman: a) toteuttamisen koordinointi? ?

2.4 Kenen (nimike ja työyksikkö) vastuulla kunnassasi on kulttuurisuunnitelman b) seuranta ja kehittäminen? ?

2.5 Kenen (nimike ja työyksikkö) vastuulla kunnassasi on kulttuurisuunnitelman c) sisällön tiedottaminen palvelun käyttäjille (opettajat / varhaiskasvatus) ?

3 RAHOITUS

3.1 Jos kulttuuritoimi tuottaa ohjelmaa kulttuuripolkuihin, ovatko käynnit kouluille ilmaisia? kyllä

ei

joskus

3.2 Mistä budjetista taidelaitoskäyntien tai muun ohjelman pääsyliput maksetaan:

koulun oma budjetti

sivistystoimen yleinen budjetti

kulttuuritoimen budjetti

vanhempainyhdistys

3.3 Mistä budjetista taidelaitoskäyntien kuljetukset maksetaan?

koulun oma budjetti

sivistystoimen yleinen budjetti

kulttuuritoimen budjetti

vanhempainyhdistys

3.4 Jos taidelaitoskäyntejä ja kuljetuksia rahoitetaan muista varoista kuin em. vaihtoehdoista, vastaa tähän mistä?

3.5 Onko kuntasi kulttuuripolun suunnittelemiseen / toteutukseen käytetty Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun resursseja?

kyllä

ei

3.6 jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, ovatko resurssit olleet:

henkilöresursseja

rahaa

4. KULTTUURIPOLKIJEN VIESTINTÄ

4.1 Kunnassani on käytössä seuraavat viestinnän välineet: (voi valita useita)

opettajille jaettava kulttuurikalenteri

opettajien kulttuurikalenteri verkossa

kulttuurivastaavien verkosto

kulttuuriyhdysohjaajien verkosto

kulttuuriyhdysohjaajien tiedotustilaisuudet

9.-luokkalaisten kulttuurikortti

muu etukortti koululaisille

lastenkulttuuritoimijoiden verkosto

5. KULTTUURIPOLKU-TYÖRYHMÄ

5.1 Kunka suuri kuntasi kulttuuripolun suunnittelutyöryhmä on?

1-3 hlöä

4-6 hlöä

7-10 hlöä

enemmän kuin 10 hlöä

5.2 Kuinka usein suunnittelutyöryhmä kokoontuu?

1 kerran vuodessa

2-3 kertaa vuodessa

4-5 kertaa vuodessa

useammin kuin 5 kertaa vuodessa

5.3 Ketkä (ammatti ja työyksikkö) kuuluvat kuntasi kulttuuripolku-työryhmään?

6. KULTTUURIPOLKU MENETELMÄNÄ

6.1 Miksi kulttuuripolku tai kulttuurisuunnitelma kannattaa ottaa käyttöön kunnassa?

6.2 Mikä kulttuuripolun käynnistämisen haasteellista?

6.3 Oletko auttanut muita kuntia kopsien tai kulttuuripolkujen käynnistämisen? Jos kyllä, niin miten?

6.4 Miten kulttuuripolut tai kulttuurikasvatussuunnitelmat auttavat kulttuuritoimen resurssien (aika/raha/työntekijät) kohdentamisessa?

Tietojen lähetys

Kiitos ajastasi! Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Jos ilmenee kysymyksiä tai kommentteja, ota yhteyttä taiju.kiesila@tuusula.fi

Järjestelmänä Eduix E-lomake 3.1, www.e-lomake.fi

LIITE 4

Kulttuuripalvelut, lastenkulttuuri-tiimin työpajan ohjelma 29.8.2013

Tuusulan kulttuuripalvelut, lastenkulttuuritiimi 29.8.2013 klo 14–15.30

Tavoite: koota yhteen palvelutarjonta ja jakaa tietoa tiimin sisällä

Taiju Kiesilä, yleinen kulttuuri/lastenkulttuuri
 Tiia Orivuori ja Nina Kangas-Rautio, museo, museon opetuspalvelut
 Merja Lonkainen, kirjasto, lastenosasto
 Outi Nousiainen, kirjasto, lastenosasto
 Marke Naski, kulttuuri- ja museotoimen johtaja

Nauhoitan keskustelut, kirjoitan tiimin kokoonpanon auki tutkimukseen, säilytän brainstormaus-paperit ja teen niistä yhteenvedon.

1. Taiju esittelee opinnäytetyön / kehittämistehtävän 10 min.
2. Taiju avaa asiakkuuksia ja kohderyhmä-ajattelua 10 min.
 - Asiakas I. kuntalainen: Palvelut perheille
 - asiakas: opettaja / Ito: palvelut varhaiskasvatuksen lapsiryhmille (kerhot, pph, pk) ja koulut

3. Miksi tuotamme palveluita?

10 min., brainstormausta paperille (kirjasto, museo, kulttuuri) tiimit miettii yksinään omalta osaltaan? Voi piirtää, kirjoittaa, laulaa, tanssia – kunhan kiteytyy miksi?

- a) Miksi tuotamme palveluita perheille?
- b) Miksi tuotamme palveluita varhaiskasv. ja kouluille?

4. Mitkä ovat kirjaston/museon/lastenkulttuurin palvelut ja mitä tiedämme tois-

temme palveluista kaikki vastaa näihin kaikkiin, samalla selviää mitä tiedämme tois-temme palveluista. 10 min. (tiedon jakaminen tiimissä, kehittämisestä oppiminen organisaatiossa)

- a) perheille?
- b) varh.kasvatukselle ja kouluille?

4. kohtien kaksi ja kolme purku, 20 min. Keskustelu nauhoitettiin.

5. Seuraava tiimin kokoontuminen, viikko 40. **Seuraava lastenkulttuuritiimi 1.10.2013 klo 13–15**

LIITE 5

Kulttuuripalvelut, lastenkulttuuri-tiimin työpajan ohjelma 1.10.2013

Tuusulan kulttuuripalvelut, lastenkulttuuritiimi 1.10.2013 klo 13–15

Tavoite: Tavoite: Miten palvelutuotannossa otetaan huomioon asiakas? Miten kulttuuripolku menetelmänä muuttaisi palvelujen kohdentamista saavutettavuuden ja lasten tasa-arvon näkökulmasta?

Taiju Kiesilä, yleinen kulttuuri/lastenkulttuuri
 Jenni Saario, yleinen kulttuuri
 Nina Kangas-Rautio, museo, museon opetuspalvelut
 Merja Lonkainen, kirjasto, lastenosasto
 Outi Nousiainen, kirjasto, lastenosasto

Nauhoitan keskustelut, kirjoitan tiimin kokoonpanon auki tutkimukseen, säilytän brainstormaus-paperit ja teen niistä yhteenvedon.

Workshop 1.10. : kuinka palveluita ja palvelutuotantoa voisi kehittää?

1. Kootaan yhteen koko kulttuuripalveluiden (kulttuuri, kirjasto, museo) palvelut a) perheille ja b) varh. kasvatukselle ja kouluille aikatauluineen! Kilpaillaanko asiakkaista? Onko tapahtumia samaan aikaan – saataisiko synergietuja?
2. Yhteisen tiedotuksen edut ja haitat, uhat ja mahdollisuudet?
3. Palvelujen hinta asiakkaalle
4. **Palvelut varh.kasv. ja kouluille. Miten palvelutuotannossa ja palvelutarjonnassa otetaan huomioon asiakas?**
5. **Miten kulttuuripolku-ajattelu muuttaisi nykyistä palveluntuotantoa ja palvelujen kohdentamista saavutettavuuden ja lasten tasa-arvoisuuden näkökulmasta? Miten se helpottaisi / vaikeuttaisi kussakin yksikössä resurssien (aika/henkilökunta/raha) käyttöä.**

LIITE 6

Yleisen kulttuuritoiminnan lastenkulttuurin palvelutarjonta varhaiskasvatukselle ja kouluille

Tuusulan kulttuuripalvelut / yleinen kulttuuritoiminta, lastenkulttuuri					
Palvelut ikäryhmittäin 0–16-vuotiaat v. 2013			Kohderyhmä: varhaiskasvatus ja koulut		
Kuntakeskukset: Hyrylä, Jokela, Kellokoski					
ikäryhmä	palvelu / taiteenlaji	kuntakeskus	toistuu vuosittain	vaihtelee	palveluntuottaja yhteistyökumppanit
Varhaiskasvatus					
0–2 v.	Skidiviikko: vauvaesitys	kaikki	x	lastenkulttuuri	perhekeskukset
3–5 v.	Skidiviikko: teatteri/tanssi/musiikki	kaikki	x	lastenkulttuuri	KUM, KETO
	Syyskidi: teatteri/tanssi/musiikki	kaikki	x	lastenkulttuuri	
	Skidiviikko/ näyttelyt ja työpajat	vaihdellessa	x	lastenkulttuuri	4H/Kuvataidekoulu/Käsityökoulu/ museo
eskarit	Skidiviikko: teatteri/tanssi/musiikki	kaikki	x	lastenkulttuuri	KUM, KETO
	Syyskidi: teatteri/tanssi/musiikki	kaikki	x	lastenkulttuuri	
	Skidiviikko/ näyttelyt ja työpajat	vaihdellessa	x	lastenkulttuuri	4H/Kuvataidekoulu/Käsityökoulu/museo
Alakoulu					
1. luokka	Skidiviikko: teatteri/tanssi/musiikki	kaikki	x	lastenkulttuuri	KUM, KETO
	Syyskidi: teatteri/tanssi/musiikki	kaikki	x	lastenkulttuuri	
	Skidiviikko/ näyttelyt ja työpajat	vaihdellessa	x	lastenkulttuuri	4H/Kuvataidekoulu/Käsityökoulu/museo
2. luokka	Skidiviikko: teatteri/tanssi/musiikki	kaikki	x	lastenkulttuuri	KUM, KETO
	Syyskidi: teatteri/tanssi/musiikki	vaihdellessa	x	lastenkulttuuri	
3.luokka	itsenäisyyspäivän juhla	kaikki	x	lastenkulttuuri	
4. luokka	Skidiviikko: teatteri/tanssi/musiikki			x	lastenkulttuuri
5.luokka	Skidiviikko: teatteri/tanssi/musiikki			x	lastenkulttuuri
6.luokka	Skidiviikko: teatteri/tanssi/musiikki			x	lastenkulttuuri
Yläkoulu					
7.luokka	-				
8.luokka	-				
9. luokka	K9-kortin jakelukiertue	kaikki	x	lastenkulttuuri	
	K9-kortin teatteriesitykset	kaikki		x	lastenkulttuuri
Muuta:	Tältä tuntuu Tuusulassa -runonkirjoituskilpailu ja runogaala (eskarit ja 1.–9-luokat + lukio)				
	Koko perheen tapahtumia ja Syyskidin ja Skidiviikon viikonloppuesityksiä ei ole listattu tähän.				
	Syyskidin ja Skidiviikon arkaamuesitykset ovat avoimia myös perheille.				

LIITE 7

Museoiden palvelutarjonta varhaiskasvatukselle ja kouluille

Tuusulan museot / Halosenniemi, Taidekeskus Kasarmi, Erkkola, A.Kivi, Klaavola										
Palvelut ikäryhmittäin 0–16-vuotia KEVÄT					Kohderyhmä: varhaiskasvatus ja koulut					
Kuntakeskukset: Hyrylä, Jokela, Kellokoski										
ikäryhmä	palvelu/ taiteenlaji: museon pajat,					kuntakes	toistuu	sittäinen tapahtuma	palveluntuottaj	yhteistyökumppanit
							vuosittain	vaihtelee	Museopeda	
Varhaiskasvatus										
0–2 v.	-	-	-	-	-	Hyrylä	-		-	-
3–5 v.	V	O	A	H	P	Hyrylä	-	x		-
	ä	r	B	a	e			x	-	-
	r	a	C	l	p			x		
eskarit	i	v	k	o	s	Hyrylä	-	x	-	-
	v	a	i	s	i			x		
	i	i	s	t	ä					
Alakoulu	i	n	s	e	a					
	a									
1. luokka	v	e	a	l	a	Hyrylä	-	x	-	-
2. luokka	a	n	k	a	s	Hyrylä	-	x	-	-
3.luokka	a	ä	s	k	p	Hyrylä	-	x	-	-
4. luokka	v	t	a	p	e	Hyrylä	-	x	-	-
5.luokka	e	e	r	o	n	Hyrylä	-	x	-	-
6.luokka	lee	n	aa	telu	ja!	Matka Hyrylä	-	x	-	-
Yläkoulu										
7.luokka	Pyykkipäivä-paja					Hyrylä	x		-	-
8.luokka	tarjonta sama					Hyrylä	-	x	-	-
9. luokka	tarjonta sama					Hyrylä	-	x	-	-
Museo	T	A	E	H	K	Eri kouluilla, luokka-asteilla 2, 3, 4 ja 6				
K=	Klaavola Klaavola									
H=	Halosenniemi									
E=	Erkkola									
T=	Taidekeskus Kasarmi									
A=	A.Kiven mökki									

Tuusulan museot / Halosenniemi, Taidekeskus Kasarmi, Erkkola, A.Kivi										
Palvelut ikäryhmittäin 0–16-vuotiaat v. : SYKSY							Kohderyhmä: varhaiskasvatus ja koulut			
Kuntakeskukset: Hyrylä, Jokela, Kellokoski										
ikäryhmä	palvelu/ taiteenlaji: museon pajat, kun kuntakesk						toistuu	vaihtelee	palveluntuottaja	yhteistyökumppanit
								MUSEOPEDA		
Varhaiskasvatus										
0–2 v.	-	-	-	-	-	-	Hyrylä	-	-	-
3–5 v.	H	H	M	M	O	J	Hyrylä	-	x	-
	e	a	a	i	m	o			x	-
	p	l	r	e	a	u			x	-
eskarit	p	o	t	l		l	Hyrylä	-	x	-
	o	s	a	e	v	u			x	-
	j	e	n	n	a	a				-
Alakoulu	a,	n			a	s				
1. luokka	h	l	m	m	k	k	Hyrylä	-	x	-
2. luokka	e	a	a	a	u	a	Hyrylä	-	x	-
3.luokka	p	s	t	i	n	r	Hyrylä	-	x	-
4. luokka	p	t	k	s	a	t	Hyrylä	-	x	-
5.luokka	o	e	n	a	s	e	Hyrylä	-	x	-
6.luokka	ja	a	a	r	i	s	Hyrylä	-	x	-
Yläkoulu										
7.luokka	tarjonta sama						Hyrylä	-	x	-
8.luokka	tarjonta sama						Hyrylä	-	x	-
9. luokka	tarjonta sama						Hyrylä	-	x	-
Museo	K	H	E	T	K	H				
K= Klaavola	Klaavola									
H = Halosenniemi										
E= Erkkola										
T=Taidekeskus Kasarmi										

LIITE 8, Kirjastojen palvelutarjonta varhaiskasvatukselle ja kouluille

Tuusulan kirjastojen palvelut lapsille ja nuorille 2013														
Toimipisteet P= Pääkirjasto, R=Riihikallio, K=Kellokoski, J= Jokela, A=kirjastoauto														
Palvelu	Yksityise		Päiväkodit ja perhekeskuse	Alakoulu						Yläkoulu			Toimipiste	
	1-3 v.	3-6 v.		1	2	3	4	5	6	7	8	9		
Taaperotuokiöt	x		x											P, R
Satutunnit		x	x											P, J, K, R
Iltasatutunnit		x	x											P
Kirjastokino		x	x											P, J
Kirjapaketit / -luettelot			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	P, J, K, R, A
Lainauskäynnit			x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	P, J, K, R, A
TET-harjoittelijat										x	x	x		P, J, K, R, A
Teematunnit:														
Kirjavinkkaus			x	x	AKU	x	x	x	x	x	AKU	x		P, J, K, R, A
Tervetuloa kirjastoon			x	x										P, J, K, R, A
Kaiken maailman tietoa						x	x							P, J, K, R
Tiedonhaun alkeet						x	x	x	x					P, J, K, R
Lukudiplomi tutuksi				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	P, J, K, R
Tietoa tutkielmaan				x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	P, J, K, R
Kirjaston palvelut ja käyttö										x	x	x		P, J, K, R
Tiedonhaun perusteet I										x				P, J, K, R
Tiedonhaun perusteet II												x		P, J, K, R
Tapahtumat ja kilpailut														
Isän kanssa kirjastossa	x	x		x	x	x	x	x	x					P, J
Joulunavaus	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x		P, J, K, R
Joulukiertue		x	x											P, J, K, R
Kirjastokarnevaali	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		P, J, K, R
Kuukauden tietokilpailu				x	x	x	x	x	x					P, J, K, R
Lukevin luokka -kilpailu				x	x	x	x	x	x					P, J, K, R, A
Lukupäiväkirja				x	x	x	x	x	x	x	x	x		P, J, K, R
Nuorisotila Einari (nuorisotoimi)										x	x	x		P
Satupäivä	x	x	x											P

LIITE 9, Kehittämistyön prosessi ja suunnanmuutokset

